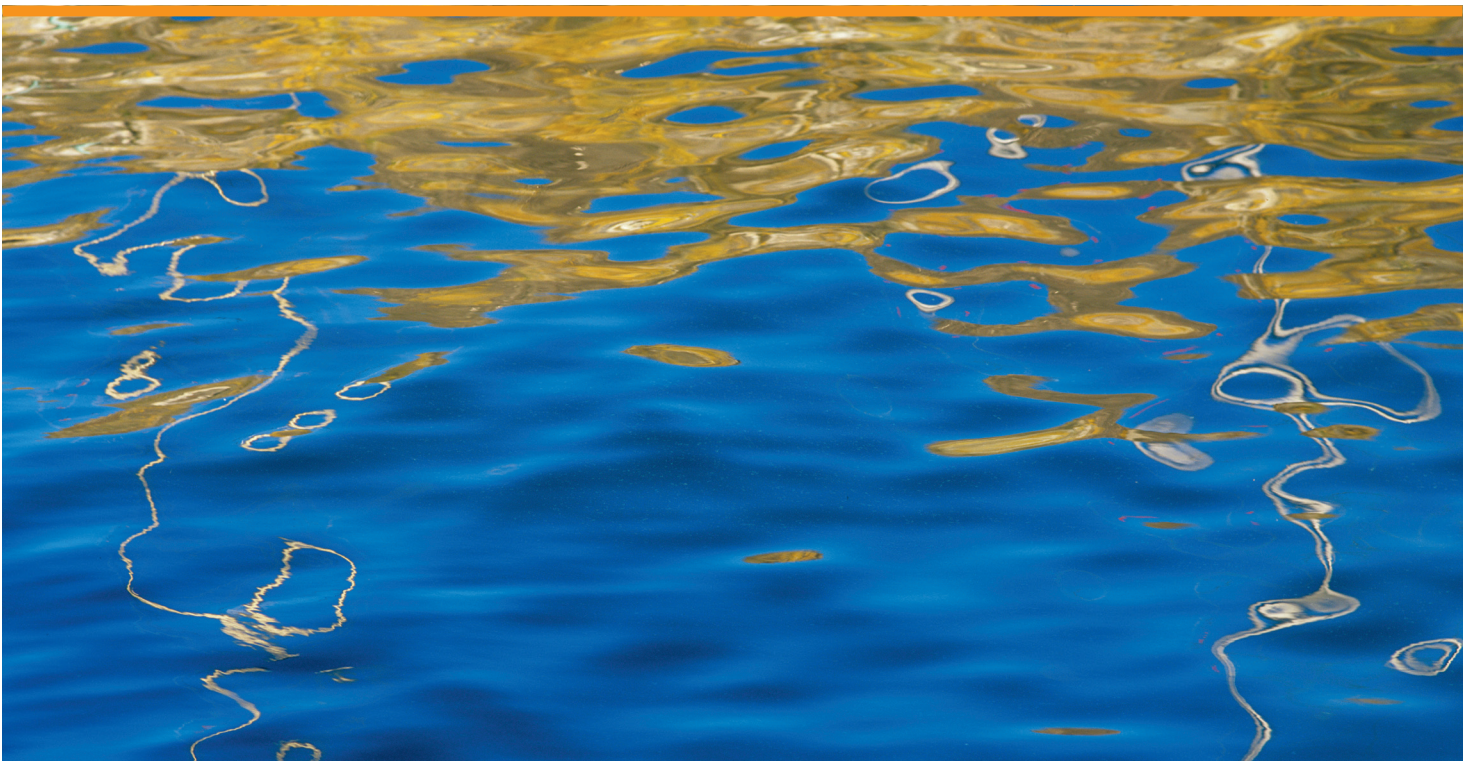

Konsekvensvurdering af fiskeri på blåmuslinger i Løgstør Bredning 2011/2012

DTU Aqua-rapport nr. 244-2011
Af Per Dolmer, Mads Christoffersen,
Louise K. Poulsen, Kerstin Geitner,
Morten Aabrink, Finn Larsen,
Per Sand Kristensen og Nina Holm

Konsekvensvurdering af fiskeri på blåmuslinger i Løgstør Bredning 2011/2012

DTU Aqua-rapport nr. 244-2011

Per Dolmer, Mads Christoffersen, Louise K. Poulsen, Kerstin Geitner,
Morten Aabrink, Finn Larsen, Per Sand Kristensen og Nina Holm

17. april 2012

Rettelsesmeddelelse

DTU Aqua har bemærket en fejl i rapporten; Konsekvensvurderingen af fiskeri af blåmusling i Løgstør Bredning 2011/2012 (DTU Aqua-rapport nr. 244-2011). Fejlen forekommer i enslydende tekster på rapportens side 8 og 52.

Der stod i tidligere version i rapporten, at: "En høj tæthed af fartøjer (>15), der fisker i samme område, vil kunne reducere sigt-dybden. Det indgår i fiskeplanen, at der maksimalt vil forekomme 15 fartøjer i hvert enkelt produktionsområde i Natura 2000 området samtidigt. DTU Aqua vurderer, at fiskeriet vil kunne reducere sigtddybden i sommerperioden."

Denne konklusion er i nyeste version rettet til: "En høj tæthed af fartøjer (>15), der fisker i samme område, vil kunne reducere sigt-dybden. Det indgår i fiskeplanen, at der maksimalt vil forekomme 15 fartøjer i hvert enkelt produktionsområde i Natura 2000 området samtidigt. DTU Aqua vurderer, at fiskeriet ikke vil kunne reducere sigtddybden i sommerperioden."

Indholdsfortegnelse

RESUMÉ AF KONSEKVENSVURDERING	5
1.1 Konsekvensvurderingens omfang	5
1.2 Konsekvensvurderingens grundlag	5
1.3 Areal der direkte påvirkes af fiskeriet	6
1.4 Arealet af naturtypen der kan påvirkes af fiskeriet	6
1.5 Fiskeplanens påvirkning på udpegningsgrundlag og naturtyper	7
1.6 Kumulative effekter	13
2 INDLEDNING	15
3 RESUME AF FISKEPLAN OG ANMODNING OM KONSEKVENSVURDERING	17
3.1 Fiskeplan	17
3.2 Anmodning fra Fiskeridirektoratet	17
4 GENERELT OM LØGSTØR BREDNING	19
4.1 Forvaltningen af muslingefiskeriet	21
5 DATAGRUNDLAG FOR KONSEKVENSANALYSEN	21
5.1 Iltforhold	22
5.2 Sigtdybde	24
5.3 Ålegræs	25
5.4 Makroalger	32
5.5 Undersøgelser af blåmuslinger og substrat i perioden 1993-2011	36
5.6 Løgstør Bredning 1993- 2010	37
6 FISKERI I OMRÅDET	40
7 PÅVIRKET AREAL	43
8 FUGLEBESKYTTelsesOMRÅDE F12	43
8.1 Fødegrundlag for muslingespisende fugle	47
8.2 Påvirkning af fødegrundlag for fiskespisende fugle	47
8.3 Påvirkning af fødegrundlag for planteædende fugle	48
8.4 Forstyrrelse af fugle	48

8.5	Kumulative effekter	48
8.6	Konklusion	49
9	HABITATOMRÅDE H16	49
9.1	Ophvirvling af bundsediment og Sigtdybde	49
9.2	Påvirkning af substrat	53
9.3	Muslingebestanden	55
9.4	Ålegræs	57
9.5	Makroalger	64
9.6	Bundfauna	71
10	BILAG IV ARTER	75
10.1	Fisk	75
10.2	Marsvin	76
10.3	Sæler	78
10.4	Konklusion	80
11	KUMULATIVE EFFEKTER	80
12	MULIGHEDER FOR TILPASNING AF MUSLINGEFISKERI	81
12.1	Prøvefiskeri	81
12.2	Forvaltningsredskaber	82
13	REFERENCER	83
BILAG 1	UDPEGNINGSGRUNDLAG FOR HABITATOMRÅDE 16	87
BILAG 2	UDPEGNINGSGRUNDLAG FOR F12	89
BILAG 3	FISKEPLAN	90
BILAG 4	ANMODNING FRA FISKERIDIREKTORATET	92
BILAG 5	MARINE HABITATTYPE-DEFINITIONER	93
BILAG 6	VMS-DATA FOR FISKERIET I 2010-2011	108

Resumé af konsekvensvurdering

1.1 Konsekvensvurderingens omfang

Område	Beskyttelser	Naturtyper og fuglebeskyttelser
Løgstør Bredning	Habitatområde 16 (H16) Fuglebeskyttelsesområde 12 (F12)	1110 Sandbanker m. lavvandet vedvar. dække af vand 1140 Mudder- og sandflader blottet ved ebbe 1160 Større lavvandede bugter og vige 1170 Rev Fugle: Dværgterne Hvinand Kortnæbet gås Pibeand Sangsvane Toppet skallesluger Fisk: Havlampret Pattedyr: spættet sæl marsvin

Naturtypen Rev (1170) indgår i udpegningsgrundlaget for H16. Der er ikke udarbejdet arealmæssige afgrænsninger af naturtype 1170. Konsekvensvurderingen vurderer derfor kun muslingefiskeriets generelle effekt på biogene rev.

1.2 Konsekvensvurderingens grundlag

Produktionsområde	Muslingefangst	Muslingetæthed ved fiskeri pågår	Dybdegrænse for fiskeri*	Prøvefiskeri i forhold til fiskernes identifikation af egnede fiskepladser
32-39	26.000 ton Konsummuslinger 4000 ton Omplantningsmuslinger	>1 kg m ⁻² >2,5 kg m ⁻²	5 m 5 m	1 % af skrab

Konsekvensvurderingen er udarbejdet på baggrund af nedenstående specifikke anmodning fra Fiskeridirektoratet pr. 13. juli 2011 (Bilag 4) og Fiskeplan fra Centralforeningen for Limfjorden og Danmarks Fiskeriforening (Bilag 3) (se Afsnit 3). Konsekvensvurderingen forholder sig specifikt til Fiskeridirektoratets anmodning og Fiskeplanen fra Centralforeningen for Limfjorden og Danmarks Fiskeriforening. Konsekvensvurderingen vurderer effekten af fiskeriet frem til 1. juli 2012.

Fiskeridirektoratet anmoder specifikt om at, konsekvensvurderingen for Limfjorden 2011/2012 tager udgangspunkt i, at der stilles krav om brug af den lette skrab, samt at dybdegrænsen for ålegræsudbredel-

* Dybdegrænsen for fiskeriet (fastsat af Fiskeridirektoratet) er generelt 5 meter i Løgstør Bredning. Omkring Blinderøn er fiskeriets dybdegrænse fastsat til 6 m pga. observation af levende ålegræs på 5 meters dybde.

sen generelt sættes til 5 meter. DTU Aqua skal undersøge om der er positioner, hvor spiringen (baseret på levende ålegræs) er nået til 5 meter – i så fald skal der lægges en bufferzone (på 1 m dybde) omkring disse områder således, at udbredelsen af ålegræs ikke forhindres af muslingefiskeriet.

Dybdegrænsen for fiskeri i Løgstør Bredning er generelt 5 meter. Omkring Blinderøn er fiskeriets dybdegrænse dog fastsat til 6 meter på grund af observation af levende ålegræs på 5 meters dybde

Den lette skraber

Den lette skraber er mere skånsom mod miljøet end den hollandske skraber, idet resuspension i forbindelse med skylning af fangst er reduceret med 50 %. Endvidere har redskabet en højere skrabeeffektivitet (65 % mod 50 %) og dermed skraber et mindre areal ved samme fangst (jf. undersøgelser gennemført i forbindelse med udviklingsprojekt af let muslingeskraber 2009-2011, Eigaard et al. 2011). Den lette skraber udgør en lettere konstruktion og vil derfor formodentligt ikke kunne anvendes i områder med større sten.

1.3 Areal der direkte påvirkes af fiskeriet

Muslingefangst	Muslingetæthed ved fiskeri	Biomasse tæthed	Areal direkte påvirket ved 65 % skrabeeffektivitet	Andel af marine del af Natura 2000 området der påvirkes direkte
26.000 ton konsummuslinger	>1 kg m ⁻²	2,3 kg m ⁻²	17 km ²	5,5 %
4000 ton omplantningsmuslinger	>2,5 kg m ⁻²	3,0 kg m ⁻²	2 km ²	0,6 %

Arealet, der direkte påvirkes af muslingefiskeriet, er beregnet ud fra gennemsnitstætheden af muslinger, hvor tætheden er > 1 kg m⁻² og ved omplantningsfiskeri > 2,5 kg m⁻² i området udenfor dybdegrænsen på 5* meter, inkluderer ikke påvirkning fra prøvofiskeri. I beregningen indgår, at den lette muslingeskraber har en effektivitet på 65 %, jf. undersøgelser gennemført i forbindelse med udviklingsprojekt af let muslingeskraber 2009-2011. DTU Aqua har ikke monitoreret blåmuslingebestanden i produktionsområde 32 i 2011. Alle beregninger på baggrund af muslingebestanden er således baseret på DTU Aquas monitorering af blåmuslingebestanden i produktionsområde 33-39 i 2011.

1.4 Arealet af naturtypen der kan påvirkes af fiskeriet

Naturtype	Areal i H16 km ²	Fiskeri på > 5* m km ² (%)	Fiskeri på > 5* m og biomasse >1 kg m ⁻² km ² (%)
1110	52	30 (57 %)	18 km ² (35 %)
1140	1,4	-	-
1160	262	135 (52 %)	81 km ² (31 %)

Beregningerne angiver, hvor store arealer der ønskes adgang til i forbindelse med et fiskeri på 26.000 ton konsummuslinger og 4000 ton omplantningsmuslinger. Effekten af omplantningsfiskeriet beregnes som for

* Dybdegrænsen for fiskeriet (fastsat af Fiskeridirektoratet) er generelt 5 meter i Løgstør Bredning. Omkring Blinderøn er fiskeriets dybdegrænse fastsat til 6 m pga. observation af levende ålegræs på 5 meters dybde.

konsumfiskeriet på baggrund af en biomassetæthed. Produktionsområde 32 indgår ikke i disse beregninger, da blåmuslingebestanden er ukendt.

1.5 Fiskeplanens påvirkning på udpegningsgrundlag og naturtyper

Beskyttede fugle Fuglearter, der indgår i konsekvensvurderingen Mængde af muslinger, der skal være til rådighed for muslingespisende fuglearter (Hvinand) Fiskespisende arter (toppet Skallesluger, dværgterne) Planteædende fugle (sangsvane, pibeand) Forstyrrelse Konklusion vedrørende beskyttede fugle	Dværgterne Hvinand Pibeand Sangsvane Toppet skallesluger 16.677 ton blåmuslinger (7 % af samlet muslingebestand) Blåmuslingefiskeri vil ikke påvirke forekomsten af fødegrundlag Muslingefiskeri vil ikke fjerne ålegræs på dybder, hvor de to arter har adgang til ålegræs. En høj tæthed af fartøjer i et område vil kunne forstyrre fugle i udpegningsgrundlaget. I udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområdet i Løgstør Bredning indgår en række arter, hvoraf arterne hvinand, pibeand, sangsvane, toppet skallesluger og dværgterne forekommer i det marine område. Arten hvinand æder muslinger og skal have en mængde muslinger til rådighed svarende til 16.667 ton blåmuslinger og 7 % af den totale biomasse af blåmuslinger. Fiskespisende arter (toppet skallesluger og dværgterne) vil ikke få forringet adgang til føde, idet der i Limfjorden er sket et skift til mindre bundlevende fiskearter, og dermed en forbedring af fødegrundlaget for disse fugle. Planteædende fugle (pibeand og sangsvane) forventes ikke at få forringet deres fødegrundlag, idet ålegræs på vanddybde, hvor disse arter er fødesøgende, ikke vil blive påvirket af muslingefiskeri. Fiskeriet kan medføre forstyrrelse af de beskyttede fugle, når >15 fartøjer udfører fiskeri i samme produktionsområde.
Ophvirvling af sediment og sigt dybde Sigt dybden i vækstsæsonen 2010 (marts-oktober) Estimeret sigt dybde 2011 (marts - oktober) Konklusion vedrørende ophvirvling af sediment og sigt dybde	4,1 m 3,8 m Observationer af sigt dybden i området viser, at sigt dybden generelt har været faldende siden år 2009. Sigtdybden kan ud fra observationer af sigt dybde og en empirisk model for sammenhæng mellem muslingebestandens filtrationspotentiale og sigt dybde estimeres til at være 3,8 m i 2011. Den

observerede sigtdybde er til og med maj 2011 3,8 meter (gennemsnit januar til maj), hvilket svarer til den gennemsnitlige sigtdybde i januar-maj 2010. Opfiskning af 30.000 ton blåmuslinger vil have en betydning for sigtdybde i Natura 2000 området. Modelberegning viser en sigtdybde-reduktion på 22-45 cm afhængig af fiskeriets fordeling. Beregningen er usikker og variation i forhold til muslinge-bestandens udvikling (rekruttering, vækst og overlevelse) vil være af større betydning end fiskeriets fjernelse af muslinger ved den nuværende store muslingebestand i Løgstør Bredning.

I forbindelse med fiskeri vil der ske en resuspension af sediment. Denne resuspension kan være af betydning i sommerperioden, hvor den vindinducerede resuspension er lav. I vinterperioden vurderes resuspensionen fra muslingefiskeriet, at være ubetydelig. Ca. 40 % af muslingelandingerne pågår i perioden maj, juni og september, hvor resuspension kan påvirke sigtdybden. En høj tæthed af fartøjer (>15), der fisker i samme område, vil kunne reducere sigt-dybden. Det indgår i fiskeplanen, at der maksimalt vil forekomme 15 fartøjer i hvert enkelt produktionsområde i Natura 2000 området samtidigt. DTU Aqua vurderer, at fiskeriet ikke vil kunne reducere sigtdybden i sommerperioden. Fiskeridirektoratet har i år påbudt anvendelse af et nyt, lettere redskab til muslingefiskeri, som reducerer resuspensionen i forbindelse med fiskeriet betydeligt i forhold til ved fiskeri med det redskab, der tidligere er anvendt.

Sten

Ifølge **Basisanalysen** for H16 er der ikke gunstig bevaringsstatus for habitatområdet, da skaller og sten varigt fjernes fra bunden og makroalger og dyr knyttet til fast substrat dermed mister deres habitat.

DTU Aqua: Der blev landet 2000 kg sten i forbindelse med muslingefiskeriet i Løgstør Bredning i perioden september 2010 til juli 2011. Landinger af sten er blevet registreret siden 2008. I 2008 og 2009 blev der ikke landet sten i forbindelse med muslingefiskeriet i Løgstør Bredning. Fjernelse af sten er en irreversibel påvirkning, der reducerer forekomsten af substrat og dermed udbredelsen af makroalger og epibioniske bunddyr. Den lette muslingeskaber udgør en spinkel konstruktion og vil formodentligt ikke kunne anvendes til fiskeri i områder med større sten. I forbindelse med muslingefiskeri vil der blive fjernet muslingeskaller. Disse udgør et vigtigt element i habitatet for en række organismer. Analyser viser, at der ikke over større områder sker en reduktion i forekomsten af skaller.

Muslingebestanden	
Produktionsområde	32-39 (fra Fiskeplan, Bilag 3) Konsekvensvurderingen omfatter kun område 33-39, da der ikke findes bestandsdata for produktionsområde 32
Total blåmuslingebestand > 3m	252.000 ton
Bestand > 5 m (=dybdegrænsen*)	224.000 ton
Planlagt fisket mængde ifølge fiskeplan	26.000 ton
Planlagt omplantningsmængde	4.000 ton
Fiskeri i % af total bestand	12 %
Fiskeri i % af muslingeproduktion	24 %
Konklusion vedrørende muslingebestanden	Ifølge Basisanalysen for H16 er der ikke gunstig bevaringsstatus for habitatområdet, idet fiskeriet medfører en reduktion af muslingebestanden og områdets vandkvalitet. DTU Aqua: Det planlagte fiskeri af blåmuslinger vil fjerne 12 % af bestanden. Bestanden af blåmuslinger udgør i 2011 252.000 ton, hvilket er et en stigning på 6 % i forhold til bestanden i 2010. Produktionen af muslinger udgør 40-50 % af biomassen og fiskeriet vil fjerne ca. 24 % af produktionen. Det vurderes, at det ønskede fiskeri ikke vil påvirke forekomsten af blåmuslinger i naturtyperne 1110 og 1160.

Ålegræs	
Habitattype for naturtype	1110 og 1160
Potentiel dybdeudbredelse	0 - 5 m. Den maksimale dybde, hvor ålegræsset kan forekomme er her baseret på den observerede dybdeudbredelse
Model-estimeret dybdeudbredelse	0 - 4,4 m. Modellen underestimerer den observerede dybdeudbredelse.
Observeret udbredelse i Natura 2000 området	0 - 5 m. Forekomst af levende ålegræs blev observeret på 5 meters dybde på to transekter i Løgstør Bredning i november 2010. Den observerede dybdeudbredelse kan være underestimeret, idet der blev observeret forekomst af døde ålegræsskud på 6 meters dybde på 34 % af de udlagte transekter i Løgstør Bredning. En dykkerundersøgelse af nogle få skud fandt ingen rødder under skuddene, hvilket indikerer at skuddene kan være sekundært begravede. Det sene monitoringsstidspunkt (november) kan forklare den store andel af døde skud, idet ålegræsset normalt begynder at visne ned sidst på sommeren. DTU Aqua kan ikke med sikkerhed

* Dybdegrænsen for fiskeriet (fastsat af Fiskeridirektoratet) er generelt 5 meter i Løgstør Bredning. Omkring Blinderøn er fiskeriets dybdegrænse fastsat til 6 m pga. observation af levende ålegræs på 5 meters dybde.

Forekomst Genoprettelsestid efter skrab Fiskeplanens arealmæssige påvirkning af observeret udbredelse i Natura 2000 området Konklusion vedrørende ålegræs	fastslå om der er tale om skud som har været levende, eller skud som er sekundært begravede. Spredte og tætte forekomster af ålegræs er udbredt ud til 3 meter på ét transekt. Der forekommer meget få tætte bestande af ålegræs i Løgstør Bredning, som kan forventes at overvintre. Ålegræssets arealmæssige udbredelse i Løgstør Bredning vil derfor fortrinsvis bestå af nyrekrutterede ålegræsskud. Ålegræsbestanden i bredningen er sårbar pga. de meget få etablerede, overvintrende bestande, som kan producere frø, hvorfra en nyrekruttering og genetablering af bestanden i bredningen kan ske. Spredt > 20 år 5 - 5* m ~ 0 km² = 0 % af observeret udbredelsesområde Ifølge Basisanalysen for H16 har habitatområdet ikke gunstig bevaringsstatus. Basisanalysen vurderer at ålegræsbestanden er i tilbagegang pga. eutrofieringen i området, fiskeriets fysiske forstyrrelse og fjernelse af ålegræsset, og fiskeriets forringelse af sigtddybden som følge af resuspension og fjernelse af filtrerende muslinger. DTU Aqua vurderer, at et målrettet fiskeri med muslingeskraber i tætte forekomster af ålegræs ikke kan forventes at forekomme, idet skraberer vil miste fangsteffektivitet ved opfyldning med ålegræs. Ved muslingefiskeri af blåmuslinger i områder med ålegræs vil fiskeriet kunne pågå på lavere tætheder af ålegræs, på rodsrud og i områder med frøspredning, hvilket vil hæmme nyetableringen og spredningen af ålegræsbestanden. Endvidere vil fiskeri på ålegræs kunne forekomme, hvor ålegræs og muslinger danner en mosaik i udbredelse og ved prøvefiskeri i forhold til at finde en egnet fiskeplads. Muslingeskrab indenfor ålegræssets observerede og potentielle dybdeudbredelse i 2011 på 5 meter vil ikke forekomme, og fiskeriet vil ikke begrænse ålegræssets arealmæssige udbredelse, eller forringe ålegræssets mulighed for at forøge sin dybdeudbredelse indenfor naturtype 1110 og 1160.

Makroalger	
Habitattype for naturtype	1160
Potentiel udbredelse	0 - 17 m
Observeret udbredelse	0 - 8 m (1996-2006)
Observeret udbredelse i områder åbent for fiskeri	0 - 10 m (1996-2000)
Forekomst	Spredt
Genoprettelsestid efter skrab	>5 år - er irreversibel hvis sten fjernes

Fiskeplanens arealmæssige påvirkning af potentiell udbredelse	>5* m ~ 135 km² = 52 % af potentielt udbredelsesområde i naturtype 1160
Fiskeplanens arealmæssige påvirkning af observeret udbredelse i Natura 2000 området	5* - 10 m ~ 134 km² = 51 % af naturtype 1160 (0-10m)
Konklusion vedrørende makroalger	Ifølge Basisanalysen for H16 har habitatområdet ikke gunstig bevaringsstatus. Basisanalysen vurderer at, makroalgerne er i tilbagegang pga. eutrofieringen i området, fiskeriets fysiske forstyrrelse og fjernelse af makroalgerne, fjernelse af sten og fiskeriets forringelse af sigtddybden som følge af resuspension og fjernelse af filtrerende muslinger. DTU Aqua: Makroalger konkurrerer med blåmuslinger om hårdt substrat og bruger også muslingerne som substrat. Fjernes muslingeskaller og muslinger vil makroalger og potentielt substrat også blive fjernet. Muslingeskrab inden for makroalgerne potentielle udbredelsesområde (0 - 17 meter) vil begrænse makroalgebestanden i sin nuværende og potentielle udbredelse. Afskrabning af de oprindelige makroalger forøger risikoen for, at to invasive og hurtigtvoksende arter sargassotang og gracilaria tang overtager det hårde substrat, og derved forhindrer en genetablering af de oprindelige, langsomtvoksende alger i området. Muslingeskrab kan altså være fremmede for etableringen af de 2 invasive arter i området, hvoraf Sargassotang allerede er veletableret og er observeret ned til 8 meters dybde i Løgstør Bredning.

Bundfauna Forekomst Fiskeplanens arealmæssige påvirkning Genoprettelsestid for dyresamfund Konklusion vedrørende bundfauna	Naturtype 1110 og 1160 Fiskeri vil foregå i: 5 m - 17 m ~ 57 % af arealet i naturtype 1110 ~ 52 % af arealet i naturtype 1160 >4 år i områder uden iltsvindspåvirkning (langsomtvoksende arter og et variabelt miljø, større artsdiversitet) 1 - 2 år i områder med iltsvindspåvirkning (hurtigtvoksende og opportunistiske arter, lav artsdiversitet) Ifølge Basisanalysen for H16 har habitatområdet ikke gunstig bevaringsstatus. Basisanalysen vurderer at bundfaunaen er i dårlig tilstand pga. eutrofiering og iltsvind i området, fiskeriets fysiske forstyrrelse og fjernelse af bundfauna, fjernelse af sten og det afledte skift til små, hurtigt voksende arter. DTU Aqua: Muslingefiskeri vil medføre en forringelse af bundfaunaen. I Løgstør Bredning vurderes effekten af muslingefiskeri at være 1-2 år i de dele af Natura 2000 området, der påvirkes hyppigst af iltsvindshændelser, og påvirkningen vurderes at være > 4 år i de områder af Natura 2000 området, der sjældent påvirkes af iltsvind. Der vil forekomme bundfauna i hele Løgstør Bredning. Muslingeskrab inden for bundfaunaens udbredelses område vil begrænse bundfaunaen i sin nuværende og potentielle udbredelse.

Bilag IV arter Havlampret Spættet sæl	Bevaringsstatus for havlampret er ukendt i Danmark. Arten er omfattet af Habitatdirektivets bilag II. DTU Aqua: Der forventes ikke en betydende effekt af muslingeskrab på udbredelsen af og fødegrundlaget for havlampret i Løgstør Bredning. Muslingefiskeriet påvirker ikke havlampret direkte, idet der ikke er observeret bifangst af denne art i muslingefiskeriet. Der forventes ingen direkte påvirkning af muslingefiskeriet på fødegrundlaget, men indirekte kan muslingefiskeriet påvirke fødegrundlaget eller habitatet for de fisk der søger føde på havbunden eller lever på eller i havbunden. DTU Aqua vurderer, at et muslingefiskeri på 30.000 ton i habitatområdet i Løgstør Bredning ikke vil have en betydende effekt på bestanden af havlampret i H16. Spættet sæl er den almindeligste sæl i Danmark og forekommer i flere bestande herunder i Løgstør bredning. Muslingefiskeriet påvirker ikke sælerne direkte, idet der ikke forekommer bifangst af sæler i muslingefiskeriet. Der forventes

Marsvin	ingen direkte påvirkning af muslingefiskeriet på sælernes fødegrundlag, idet bifangst af fisk er lille i muslingefiskeriet, men indirekte kan muslingefiskeriet påvirke fødegrundlaget eller habitatet for de fisk der søger føde på havbunden eller lever på eller i havbunden. Sæler er generalister med et bredt fødevalg. Muslingefiskeriet vil foregå på et begrænset areal (6 %) af H16 fordelt over flere måneder, og DTU Aqua vurderer derfor, at muslingefiskeriet ikke vil have en betydende effekt på sælernes fødegrundlag i Løgstør bredning. DTU Aqua vurderer, at et muslingefiskeri på 30.000 ton fordelt på maksimalt 15 fartøjer i hvert enkelt produktionsområde i habitatområdet i Løgstør Bredning ikke vil have en betydende effekt på sælbestanden i området. Marsvin observeres kun sjældent og sporadisk i Limfjorden og Løgstør Bredning. Forekomsten er ukendt. Muslingefiskeriet påvirker ikke marsvin direkte, idet der ikke forekommer bifangst af marsvin i muslingefiskeriet. Der forventes ingen direkte påvirkning af muslingefiskeriet på fødegrundlaget, idet bifangst af fisk er lille i muslingefiskeriet, men indirekte kan muslingefiskeriet påvirke fødegrundlaget eller habitatet for de fisk der søger føde på havbunden eller lever på eller i havbunden. Et muslingefiskeri på 30.000 ton, kan ved den nuværende biomasse af muslinger i Løgstør fiskes i 6 % af habitatområdet og fiskeriet er normalt fordelt over flere måneder. DTU Aqua vurderer derfor, at et fiskeri på 30.000 ton muslinger ikke vil have en betydende effekt på fødegrundlaget for marsvin i Løgstør Bredning (H16). DTU Aqua vurderer at et muslingefiskeri på 30.000 ton fordelt på maksimalt 15 fartøjer i hvert enkelt produktionsområde i habitatområdet i Løgstør Bredning ikke vil have en betydende effekt på marsvinebestanden i området.

1.6 Kumulative effekter

Eutrofiering og resuspension	Eutrofiering og naturlig variation kan forventes at have en betydning for muslingebestandens størrelse og dermed for sigtdybden. Ændringer i rekrutteringen og dødelighed pga. iltsvind og prædation kan have stor effekt. Iltsvindshændelser, med massedød af blåmuslinger, er rapporteret for en række områder i Limfjorden, herunder Løgstør Bredning. I forbindelse med disse hændelser er der registreret tab af muslinger, der overstiger landingerne fra fiskeriet med en faktor 3- 4. Prædation fra søstjerner er en anden faktor, der har betydning for udbredelsen af blåmuslinger lokalt i Limfjorden og dermed for områdernes filtrationspotentiale. Både eutrofiering og muslingefiskeri medfører en ændring i flora- og faunasammensætningen med øget forekomst af organismer med hurtig rekruttering og stort spredningspotentiale. Den generelle eutrofiering af Limfjorden og Løgstør Bredning medfører en stor produktion af planteplankton og dermed en forringet sigtdybde. Ophvirvling af næringsstoffer og den afledte fytoplanktonproduktion, og ophvirvling af sediment ved skrabning er begge effekter, som påvirker sigtdybden og kan have en indirekte effekt på dybdeudbredelsen for ålegræs og makroalger i

	området. Hver især har disse faktorer (eutrofiering og ophvirvling af næringsstoffer/sediment) ikke nødvendigvis en betydende effekt, men samlet set er der overvejende sandsynlighed for, at muslingeskrob i eutrofe områder som Løgstør Bredning har en effekt på sigt dybden i området, specielt i sommerperioden.
<i>Bortfiskning af sten</i>	Når der fiskes efter muslinger, kan der forekomme bifangst af sten. Fjernelse af substrat ved fiskeri kan på sigt forventes at have en effekt på fasthæftede organismers mulighed for at opbygge en bestand i området. Fjernelse af sten vil have betydning for udbredelse af makroalger og epibiontiske organismer såsom sønemoner, søpindsvin, søpunge mv. Fjernelse af sten vil generelt reducere kompleksiteten i habitatområdet, hvilket kan have betydning for samspillet mellem en række arter.
<i>Forstyrrelse af fugle</i>	Der foregår en omfattende jagt på de fuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget for F12. Forstyrrelse fra jagt kan have en kumulativ effekt i samspil med muslingefiskeriet.
<i>Forstyrrelse af marsvin og sæler</i>	Muslingefiskeriet vil bidrage med en lille andel af den kumulative forstyrrelse for marsvin og sæler sammenlignet med den øvrige skibstrafik i området. Muslingefiskeriet vil bidrage med en lille andel af den kumulative forstyrrelse for marsvin og sæler sammenlignet med den øvrige skibstrafik i området. I det omfang der forekommer garn (nedgarn) - og rusefiskeri i habitatområdet (DTU Aqua har ikke data for dette) kan bifangst af sæler og marsvin bidrage til den kumulative forstyrrelse af sæl- og marsvinebestanden i habitatområdet. Bifangst af marsvin er ikke rapporteret fra Løgstør Bredning.

2 Indledning

Hovedparten af produktionsområde 31-39 i Løgstør Bredning er udpeget som Natura 2000 område. Natura 2000 området indeholder et fuglebeskyttelsesområde (F12) og et Habitatområde (H16). Der indgår seks fuglearter i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet (Bilag 2), hvoraf det kun er hvinanden, der fouragerer på muslinger. I Habitatområdet (Bilag 1) indgår fire marine naturtyper i udpegningsgrundlaget herunder Større lavvandede bugter og vige (1160), Sandbanker med lavvandet, vedvarende dække af havvand (1110) og Mudder- og sandflader blottet ved ebbe (1140) med et areal på henholdsvis 262,3 km², 52,3 km² og 1,4 km² (Figur 1). Naturtypen Mudder- og sandflader blottet ved ebbe (1140) ligger på så lavt vand, at det vurderes, at det ikke påvirkes af muslingefiskeri. Denne naturtype inddrages derfor ikke i nærværende konsekvensvurdering. Naturtypen Rev (1170) indgår i udpegningsgrundlaget. Der er ikke udarbejdet en arealmæssig afgrænsning af naturtypen, og i konsekvensvurderingen præsenteres en generel vurdering af muslingefiskeri på biogene rev (Afsnit 9.3.5)

Fiskeri efter blåmuslinger i Limfjorden udgør omkring 50-90 % af det samlede blåmuslingefiskeri i Danmark i dag. Der er i løbet af de sidste par år i Limfjorden landet henholdsvis 26.616 ton i 2008, 28.855 ton i 2009 og 19.485 ton 2010 ud af en bestand i de fiskbare områder på henholdsvis 273.000, 507.000 og 492.000 ton. Størrelsen af landingerne fra Limfjorden viser et fald fra ca. 100.000 ton i 1990'erne og ned til det nuværende niveau. Bestanden har været faldende indtil 2006 hvor bestanden i Limfjorden atter steg til det nuværende høje niveau på 581.000 ton (Figur 19). Muslingefiskernes organisation (Centralforeningen for Limfjorden) indførte i 2005 en frivillig aftale der halverede ugekvoterne i fiskeriet, desuden har markedsforholdene i de senere år begrænset fiskeriets omfang yderligere. Sammenfaldende med Centralforeningen for Limfjordens tiltag er bestanden steget siden 2006. Genetableringen af blåmuslingebestanden kan udover det reducerede fiskeri også forklares ved færre og mindre omfattende iltsvindsepisoder, og ændringer i forekomsten af prædatorer.

Nærværende konsekvensvurdering er udarbejdet med henblik på at afdække, hvilke effekter et fiskeri af blåmuslinger vil have på Natura 2000 området i Løgstør Bredning. Specifikt i forhold til det udpegningsgrundlag, der er gældende for F12 og H16, og i forhold til den konsekvensvurderingsanmodning (Bilag 4 Anmodning fra Fiskeridirektoratet), som Fiskeridirektoratet har udsendt på baggrund af fiskeplanen (Bilag 3 Fiskeplan).

Konsekvensvurderingen forholder sig specifikt til Fiskeridirektoratets anmodning omkring dybdegrænser og redskab og fiskeplanens angivelser af produktionsområder, en total fangst i Natura 2000 området på 30.000 ton, og vurderer kun effekten inden for fiskeplanens tidsrammer dvs. frem til 1. juli 2012. (Bilag 4 og Bilag 5). Konsekvensvurderingen af fiskeplanen er en videnskabelig proces, der udelukkende er udført af DTU Aqua på baggrund af tilgængelig data og undersøgelser.

Det lovmæssige krav til gennemførelse af konsekvensvurderinger af muslingefiskeri blev implementeret i maj 2008, hvorefter DTU Aqua udarbejdede de første konsekvensvurderinger for fiskeperioden 2008/2009 for henholdsvis Løgstør Bredning, Lovns Bredning. Der er i 2011 udarbejdet konsekvensvurderinger for fiskeri af blåmusling i Lovns- og Løgstør Bredning og i Lillebælt.

Der er ikke opstillet operationelle mål for opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyperne, der indgår i Habitatområdet. Det samme er gældende for de arter, der indgår i Habitatområdets udpegningsgrundlag. Det er således ikke muligt at vurdere en effekt af muslingefiskeri i forhold til en specifik bevaringsmålsæt-

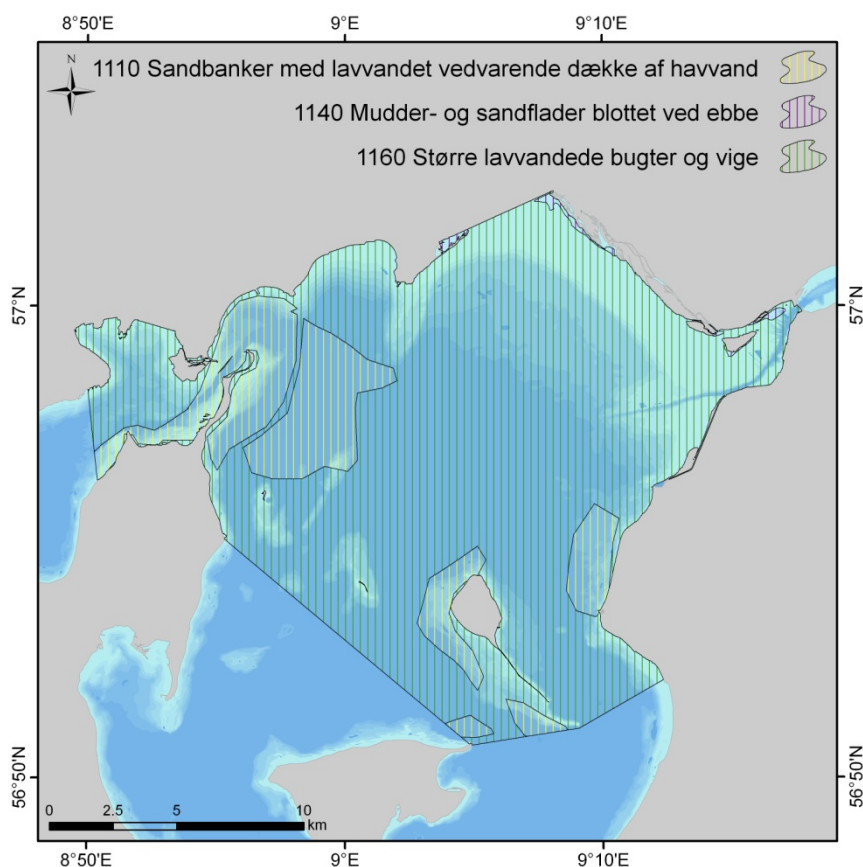
ning. Konsekvensvurderingen analyserer derfor effekten af fiskeriet i forhold til en general bevaringsmålsætning om gunstig bevaringsstatus jf. bekendtgørelse nr. 408/2007 om udpegnings og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter. Endvidere vurderes effekter i forhold til arter, der er opført som bilag IV arter jf. habitatdirektivets artikel 12. Ifølge Fiskeriloven (Bekendtgørelse 978 af 26/9 2008 §10e) kan tilladelse til fiskeri meddeles hvis fiskeriet ikke skader et internationalt naturbeskyttelsesområdes integritet. Dette er defineret i **Guidance document: Managing Natura 2000 sites – udarbejdet af EU-kommissionen i 2000**: *"Hvad angår begrebet "integritet", skal det forstås som en kvalitet eller en tilstand, der indebærer helhed eller fuldstændighed. I en dynamisk økologisk sammenhæng kan ordet også forstås som modstandsdygtighed og evne til udvikling i retning af en gunstig bevaringsstatus."*

DTU har vurderet, i hvilket omfang fiskeriaktiviteten påvirker udpegningsgrundlaget i Natura 2000 områdets mulighed for at opretholde og forøge nuværende bestandsudbredelser; ifølge Habitatbekendtgørelsen § 4 stk. 3d: "Naturtypens overordnede bevaringsstatus vil derfor afhænge af artens bevaringsstatus, og der skal således sikres eller genoprettes en gunstig bevaringsstatus for arten. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når arten udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at den inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket." På baggrund af en manglende specifik målsætning for Natura 2000 området i Løgstør Bredning er denne vurdering baseret på Basisanalysens vurdering af en ugunstig bevaringstilstand i naturtype 1110 og 1160 (Miljøcenter Aalborg 2007). DTU Aqua har ikke udført en vurdering af, hvilken målsætning der bør være gældende for at opnå gunstig bevaringstilstand, men taget udgangspunkt i Basisanalysens vurdering af bevaringstilstanden i området. På grund af en manglende specifik målsætning er der ikke i konsekvensvurderingen udført en samlet vurdering af om disse påvirkninger skader områdets integritet.

Nærværende konsekvensvurderingsrapport består af en præsentation af de data, der er til rådighed for analyse af muslingefiskeriets påvirkning på udpegningsgrundlag, herunder de bestandsundersøgelser DTU Aqua siden 1993 har gennemført for blåmuslinger i Limfjorden, og en specifik vurdering af effekten af det i fiskeplanen beskrevne fiskeri. Endvidere er der i Afsnit 12 en faglig vurdering af, hvorledes det foreslåede fiskeri kan tilpasses i forhold til at gøre det mere skånsomt. Miljøcenter Ringkøbing og DMU's datacenter har været kontaktet i forhold til at sikre, at analysen anvender de nyeste tilgængelige data. I forhold til muslingefiskeriets påvirkning af fødegrundlag for hvinand, der indgår i udpegningsgrundlaget, anvender konsekvensvurderingen beregningsmetoder der er udviklet af DMU for hvinand i Limfjorden (Laursen og Clausen, 2008). I forhold til påvirkning af naturtyper og arter, der indgår i H16, anvender konsekvensvurderingen eksisterende data for det undersøgte område, videnskabelig litteratur og rapporter om påvirkning af fiskeri med skrabende redskaber.

Det vurderes ikke i konsekvensvurderingen i hvilket omfang forvaltningen af muslingefiskeriet skal tilpasses i forhold til at sikre en overholdelse af fiskeplanen.

Konsekvensvurderingen forholder sig som udgangspunkt ikke til Vandrammedirektivet, idet denne vurdering ikke indgår i den stillede opgave. DMU har tidligere med bidrag fra DTU Aqua udarbejdet et notat om påvirkning fra skaldyrproduktion i kystvande i relation til Vandrammedirektivets definition af god økologisk tilstand. (Petersen 2008a).

Figur 1. Konsekvensvurderingen undersøger effekten af et muslingefiskeri på 30.000 ton blåmuslinger fra Natura 2000 området i Løgstør Bredning som angivet i fiskeplan (Bilag 3 Fiskeplan). Kortet viser udbredelsen af de tre naturtyper Større lavvandede bugter og vige (1160), Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand (1110) og Mudder- og sandflader blottet ved ebbe (1140). Konsekvensvurderingen omfatter kun de to første naturtyper.

3 Resume af Fiskeplan og anmodning om konsekvensvurdering

3.1 Fiskeplan

Muslingefiskeriets to organisationer, Danmarks Fiskeriforening og Centralforeningen, for Limfjorden har udarbejdet en fiskeplan for fiskeri af blåmuslinger i Natura 2000 området i Limfjorden i perioden 1. september 2011 til 1. juli 2012 (Bilag 3). Effekten af en gennemførelse af fiskeplanen analyseres i nærværende konsekvensanalyse i de tilfælde, hvor anmodningen fra Fiskeridirektoratet ikke modificerer denne.

I fiskeplanen fremsættes der forslag om et fiskeri af 26.000 ton blåmuslinger til konsum (skallængde >4,5 cm) fra bestande i området, der har større biomassetæthed end 1 kg m^{-2} . Endvidere ønskes det at omplante 4000 ton blåmuslinger (skallængde < 4,5 cm) fra tre bokse, hvor biomassetætheden er større end $2,5 \text{ kg m}^{-2}$. I forbindelse med fiskeriet vil der ske en fortsat registrering af mængden af landede sten fra området.

Maksimalt 15 fartøjer vil fiske i hvert produktionsområde samtidigt.

3.2 Anmodning fra Fiskeridirektoratet

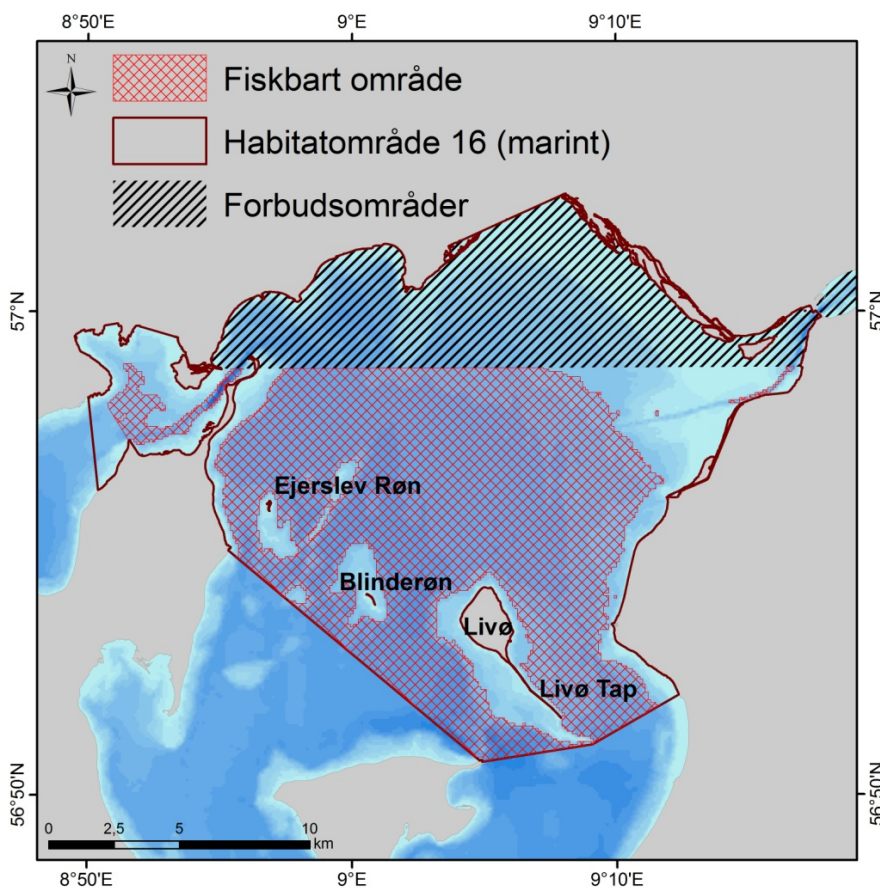
Fiskeridirektoratet sætter specifikke krav til konsekvensvurderingen på baggrund af DTU Aquas foreløbige datagrundlag for konsekvensvurderingen præsenteret på møde d. 12. juli 2011 (Bilag 4).

I forbindelse med konsekvensvurderingen for Limfjorden 2011/2012 har Fiskeridirektoratet bedt DTU Aqua tage udgangspunkt i, at der stilles krav om brug af den lette muslingeskraber samt at dybdegrænsen for ålegræsudbredelsen generelt fastsættes til 5 meter. Dog skal DTU Aqua undersøge om der er positioner, hvor spiringen (baseret på levende skud) er nået til 5 meter – i så fald skal der lægges en bufferzone på 1 meters dybde omkring disse områder, således at udbredelsen af ålegræs ikke forhindres af muslingefiskeriet. Etablering af bufferzone med dybdegrænse på 6 meter omkring levende ålegræs er gennemført på baggrund af mundtlig anmodning fra Fiskeridirektoratet.

Konsekvensvurderingsgrundlaget

Konsekvensvurderingen forholder sig specifikt til Fiskeridirektoratets anmodning og herudover til Fiskeplanen. Konsekvensvurderingen vurderer effekten af fiskeriet frem til 1. juli 2012.

Grundlaget for konsekvensvurderingen er således et fiskeri på 26.000 ton på muslingetætheder $>1 \text{ kg m}^{-2}$ i produktionsområde 32-39 samt omplantning af 4000 tons på muslingetætheder $> 2.5 \text{ kg m}^{-2}$ i Natura 2000 område H16, Løgstør Bredning. Der tages højde for en dybdegrænse på 5 m med undtagelse af området omkring Blinderøn, hvor dybdegrænsen er 6 meter pga. forekomsten af levende ålegræs på 5 meters dybde, Figur 2.

Figur 2. Det fiskbare område i H16 Løgstør bredning. Grænsen for habitatområdet er lilla, fiskeriforbudsområdet er sort skraveret. Det fiskbare område er på dybder over 5 meter undtagen omkring Blinderøn, hvor dybdegrænsen er 6 meter. Det fiskbare område i produktionsområderne 32-39 dækker et areal på 165 km² og 52 % af habitatområdet.

4 Generelt om Løgstør Bredning

Hovedparten af produktionsområde 31-39 i Løgstør Bredning er udpeget som Natura 2000 område (Figur 3). Natura 2000 området inkluderer F12 med seks forskellige fuglearter (Bilag 2) og H16 med følgende naturtyper i den marine del: **1110** Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand, **1140** Mudder- og sandflader blottet ved ebbe og **1160** Større lavvandede bugter og vige og en række arter (Bilag 1). Endvidere indgår naturtypen **1170** Rev uden en angivelse af udbredelse. Natura 2000-Basisanalyse Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg (Miljøcenter Aalborg 2007) vurderer status for naturtyper og arter i udpegningsgrundlaget og konkluderer endvidere i hvilket omfang elementer i udpegningsgrundlag har gunstig bevaringsstatus. Endvidere vurderer Basisanalysen, hvilke trusler der kan hindre en gunstig bevaringsstatus. Basisanalysens tilstandsvurdering af marine naturtyper i Limfjorden angives herunder i Boks 1 (Miljøcenter Aalborg 2007).

Boks 1

Miljøministeriets Natura 2000-basisanalyse, Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg, Miljøcenter Aalborg (2007)

1110 Ikke eksponerede sandbanker på lavt vand med vedvarende vanddække, med eller uden undervandsvegetation

Arealerne vurderes ikke at have en gunstig bevaringsstatus som følge af eutrofiering. Det er sandsynligt, at eutrofiering er årsagen til at bestanden af ålegræs, som er fødegrundlaget for en række af de udpegede fuglearter, er gået kraftigt tilbage siden begyndelsen af 1970'erne. Endvidere er arts og individantallet af bundfisk væsentligt lavere end forventeligt.

1140. Mudder- og sandflader blottet ved ebbe.

De nuværende arealer er ikke undersøgt. Der er dog ikke forhold, som indikerer, at der ikke er en god tilstand. Arealernes størrelse er reduceret markant gennem de sidste 100 år som følge af inddæmninger, blandt andet ved Vejlerne.

1150 Kystlaguner og strandsøer

1160 Større lavvandede bugter og vige

Arealerne vurderes ikke at have en gunstig bevaringsstatus, da plante- og dyrelivet er i en yderst ringe tilstand:

Dybdeudbredelse af ålegræs og anden undervandsvegetation er kraftigt mindsket, som følge af skygning fra planteplankton. Det skyldes, at alt for store tab af næringsstoffer – især kvælstof – fra land medfører en markant forhøjet produktion og mængde af planteplankton.

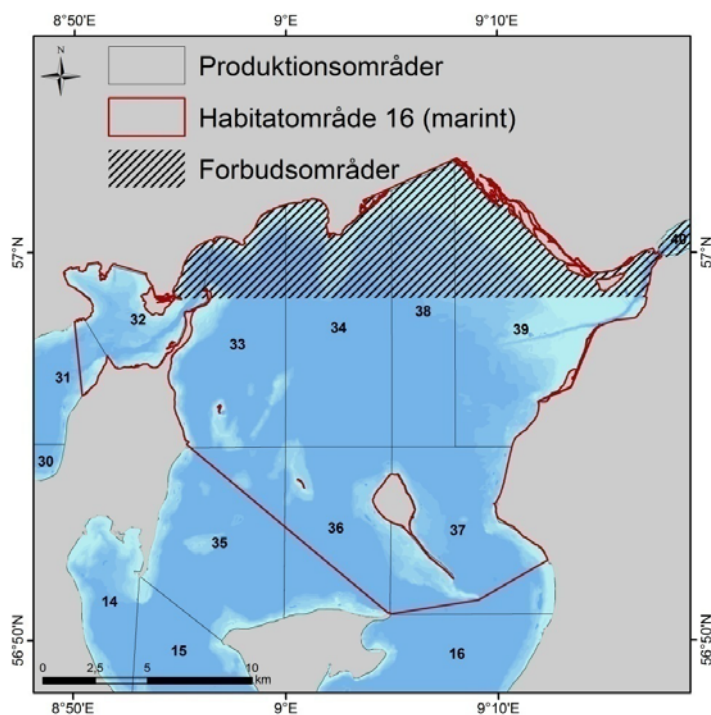
Bestanden af bunddyr og bundfisk er stærkt forarmet på arealer, hvor dybden er større end omkring tre meter. Arealerne udgør mere end halvdelen af den marine del af habitatområdet. Overvågningen viser, at biomassen er meget lille og antallet af arter lavt. Kun få meget robuste og kortlivede organismer er i stand til at overleve. Den dårlige tilstand skyldes dels, at de dybe områder med få års mellemrum rammes af kraftigt iltsvind, som opstår, når de store mængder planteplankton synker til bunds og nedbrydes. Dels at en betydelig del af habitatområdet i gennem en længere årrække været genstand for en intensiv skrabning

efter blåmuslinger. Det har udryddet mange langsomt-voksende arter og arter som er afhængige af fast underlag. Endelig indikerer forekomst af imposex hos dværgkonk i farvandet øst for habitatområdet, at bundfaunaen er påvirket af organisk tin og muligvis andre miljøfarlige stoffer.

1170 Rev

Naturtypen Rev har ikke en gunstig bevaringsstatus, idet arealet gradvist bliver mindre. I forbindelse med skrabning efter blåmuslinger er der årligt blevet fjernet omkring 30.000 tons sten fra Limfjordens bund og bragt varigt på land. Endvidere vurderes det, at revene ikke har en gunstig bevaringsstatus som følge af eutrofiering. Dybdegrænsen for fastsiddende vegetation er formindsket som følge af skygning fra planteplankton. Endvidere er antallet og udbredelsen af eutrofieringsbetingede arter forøget.

Basisanalysens trusselvurderinger er i denne rapport fremstillet i forbindelse med konsekvensvurderingen af hvert enkelt udpegningselement (i grønne bokse). Basisanalysen påpeger overordnet, at eutrofiering, iltvind, og muslingefiskeri forringer tilstanden i naturtyperne i forhold til opstillede mål, og at disse påvirkninger udgør en trussel i forhold til at opnå målsætningerne for habitatområdet. Da effekten af muslingefiskeri i forhold til en række parametre vil have en påvirkning, som vil være sammenfaldende med påvirkningen fra eutrofieringen, kan effekten af et muslingefiskeri være vanskelig at isolere. Nærværende konsekvensvurdering vil således underestimere effekten af muslingefiskeri på en række punkter, idet effekten af eutrofiering kan vanskeliggøre en upåvirket eftervisning af fiskeriets effekt. Ved en forbedring af vandkvaliteten kan det således forventes at effekten af et muslingefiskeri bliver mere tydelig i forhold til en række parametre i udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området.

Figur 3. Kort over Løgstør Bredning, der viser Natura 2000 område 16, som inkluderer F12 og H16. Derudover er produktionsområder for muslingefiskeri og forbudsområde for fiskeri angivet.

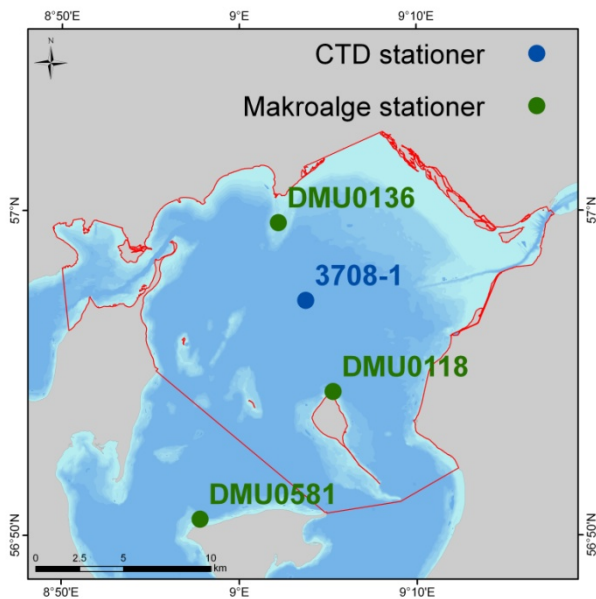
4.1 Forvaltningen af muslingefiskeriet

Fiskeriet på blåmuslinger i Limfjorden er reguleret af bekendtgørelse nr. 155 af 07/03/2000 og bekendtgørelse nr. 840 af 20/07/2006. Ud over de lovmæssige bestemmelser bidrager fiskerierhvervet selv til regulering af fiskeriet igennem selvforvaltning af de nuværende 39 fartøjer med 50 fartøjsandele. Denne forvaltning planlægges ud fra de parametre, der kan påvirke blåmuslingebestanden, såsom risiko for iltsvind, bestandsstørrelse, bestandsudbredelse og muslingernes størrelse. Således har Centralforeningen for Limfjorden, der er muslingefiskernes organisation, i 2005 indført en frivillig aftale der halverer ugekvoter i muslingefiskeriet til 45 ton per fartøjsandel. I fiskeriperioden 2010-2011 har der ligeledes været uger med ugekvoter på 30 ton per fartøjsandel. Halveringen i ugekvoten forklarer de markante fald, der ses i de samlede landinger fra Limfjorden før og efter 2005, Afsnit 6. Fiskeriets organisation, Centralforeningen for Limfjorden, kan ligeledes selvforvalte muslingefiskeriet, så der i områder med store forekomster af muslingeyngel eller lav kødprocent i muslingerne (< 14 %) ikke tages åbningsprøver til kontrol af algetoxiner, og områderne således ikke åbnes for fiskeri. Centralforeningen for Limfjorden gennemfører ligeledes selvforvaltning af fordelingen af fiskeriindsatsen i sårbare områder med henblik på at minimere den visuelle påvirkning i forhold til andre brugere af Limfjorden.

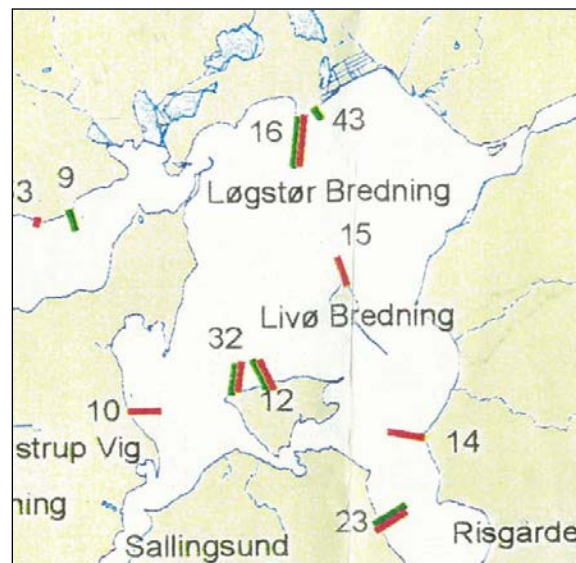
5 Datagrundlag for konsekvensanalysen

Nedenfor præsenteres de tidsserier og data, der specifikt er tilgængelige for Natura 2000 området i Løgstør Bredning (H16). Data for områdets miljøtilstand er primært indsamlet fra åbne kilder og inkluderer historiske undersøgelser, data fra miljøcentrenes overvågning (NOVANA-programmet) samt DTU Aquas egne data. Miljøministeriets Miljøcentre har på en række faste stationer og transekter gennemført en omfattende indsamling af data i forbindelse med de marine overvågningsprogrammer (Figur 4 og Figur 5), som er tilgængelig i DMU's åbne databaser MADS og ODA og i faglige rapporter. Data for monitoringen af makroalger og ålegræs er indhentet direkte fra Miljøcenter Ringkøbing. DMUs stationer og faste transekter er i de fleste tilfælde identiske (f.eks, DMU0136 = Transekt 16), men er angivet separat i Figur 4 og Figur 5, da det i Figur 5 også angives, hvor der måles makroalger, og hvor der måles ålegræs. DTU Aqua har gennemført bestandsundersøgelser af blåmuslinger i området, hvert år med få undtagelser, i perioden 1993 - 2011.

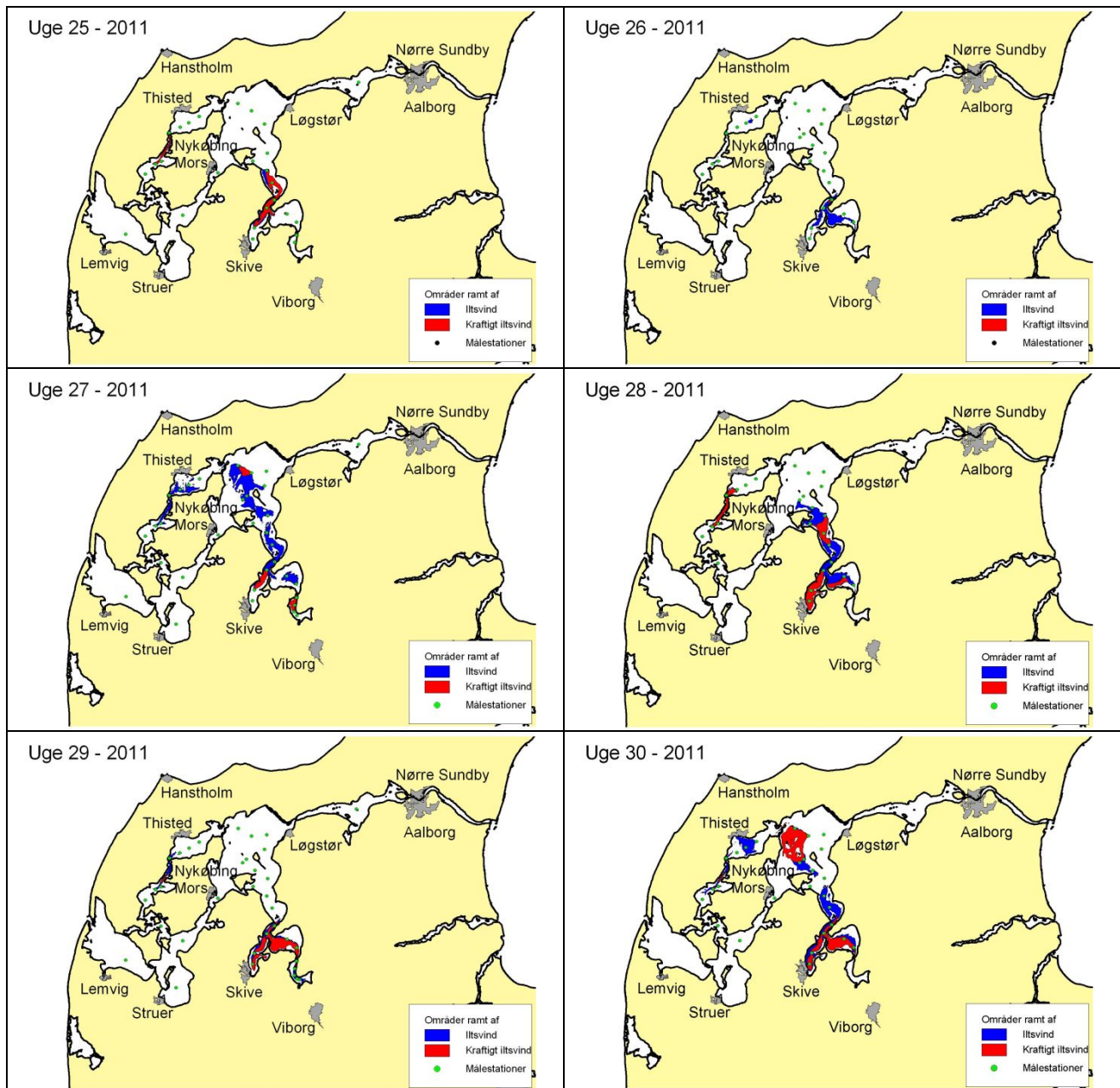
Figur 4. Målestationer placeret i Løgstør Bredning anvendt i miljøovervågningen og prøvetaget af Miljøcentrene og DMU. Ved station 3708-1 foretages bl.a. målinger af temperatur, ilt, salinitet, sigtdybde og sedimentforhold, mens der ved stationerne DMU0136, DMU0118 og DMU0581 foretages målinger af ålegræs og makroalger.

Figur 5. Transekter/stationer for monitoring af ålegræs og makroalger i miljøovervågningen foretaget af Miljøcentrene og DMU. Faste transekter for makroalger er angivet med rød og transekter for ålegræs er angivet med grøn.

5.1 Iltforhold

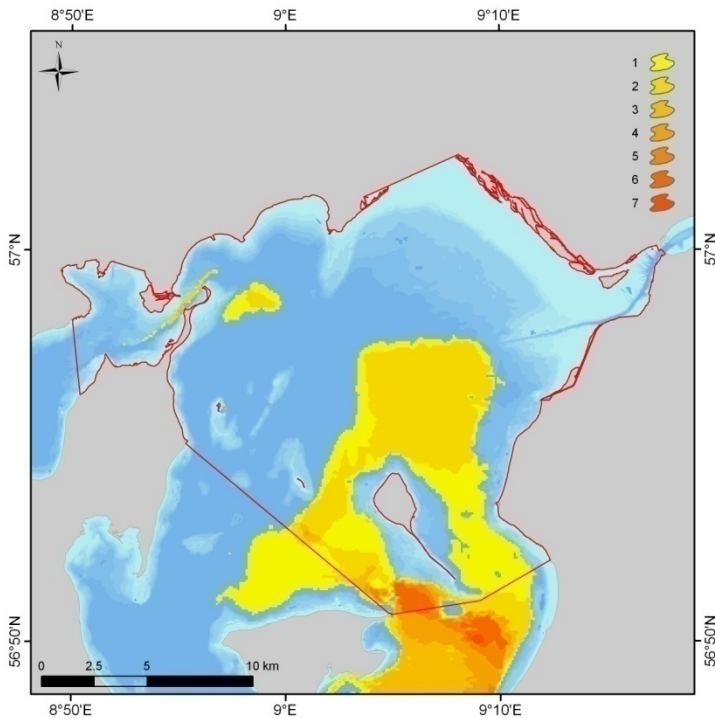
Iltindholdet i Limfjorden er blevet målt siden 1988 af miljøcentrene i Ringkøbing og Ålborg på en række faste stationer i Limfjorden, herunder også i området omkring Løgstør Bredning. Omfanget af iltsvind i fjorden beregnes efterfølgende ved hjælp af en model, der bl.a. beregner iltindholdet mellem de egentlige målinger (DMU 2009). Omfanget af iltsvind i Limfjorden i 2011 er vist i Figur 6. Det er især i området fra Livø og sydpå til Skive Fjord samt området nord og syd for Vilsund, der er udsat for iltsvind. I uge 27 var der iltsvind i den nordvestlige og den centrale del af Bredningen, og i uge 30 var der forekomst af kraftig iltsvind i den vestlige del af Løgstør Bredning i 2011. (Naturstyrelsen, 2011).

Figur 6. Udbredelsen af iltsvind i Limfjorden i 2011 (Naturstyrelsen, 2011).

På Figur 7 præsenteres hyppigheden af iltsvind i Løgstør Bredning i årene 1994-2003. Den centrale og sydlige del af Natura 2000 området har været udsat for iltsvind 2-4 gange i løbet af de ti år, mens den nordlige del ikke har været berørt af iltsvind, eller kun har været udsat for iltsvind i mindre omfang.

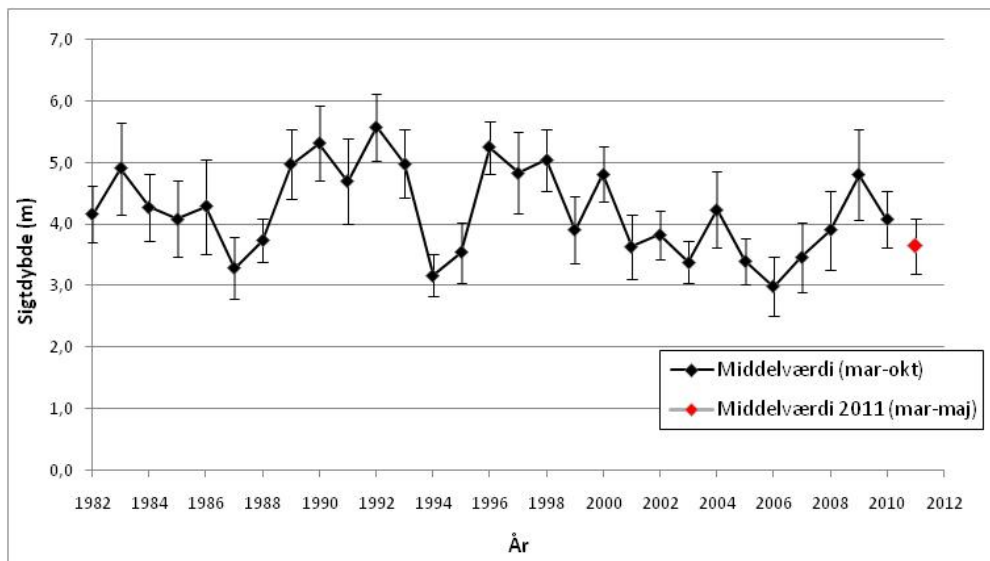

Figur 7. Hyppigheden af iltsvind i området omkring Løgstør Bredning i perioden 1994-2003. Farverne angiver antal iltsvindsepisoder i området i løbet af de 10 år. Den røde linje angiver udbredelsen af Natura 2000 området (Muslingeudvalgets rapport 2004).

5.2 Sigtdybde

Siden slutningen af 1970'erne er sigtdybden i Limfjorden blevet målt på faste stationer af amter/miljøcentre. Af disse ligger én station (Nr. 3708-1) inden for Natura 2000 området i Løgstør Bredning, hvorfra der findes målinger af sigtdybden siden 1982. Sigtdybden varierer i løbet af året, med den højeste sigtbarhed i vintermånedene og den laveste i forårmånedene. Figur 8 viser den gennemsnitlige sigtdybde i perioden 1982 – 2010 fra marts til oktober, som svarer til vækstperioden for ålegræs og makroalger, og derfor udgør den periode sigtdybden har betydning for væksten af ålegræs (Nielsen et al. 2002). Empiriske analyser i en række kystområder har vist en sammenhæng mellem sigtdybde og dybdegrænsen for ålegræs og makroalger (se afsnit 9.4.2 og 9.5.2).

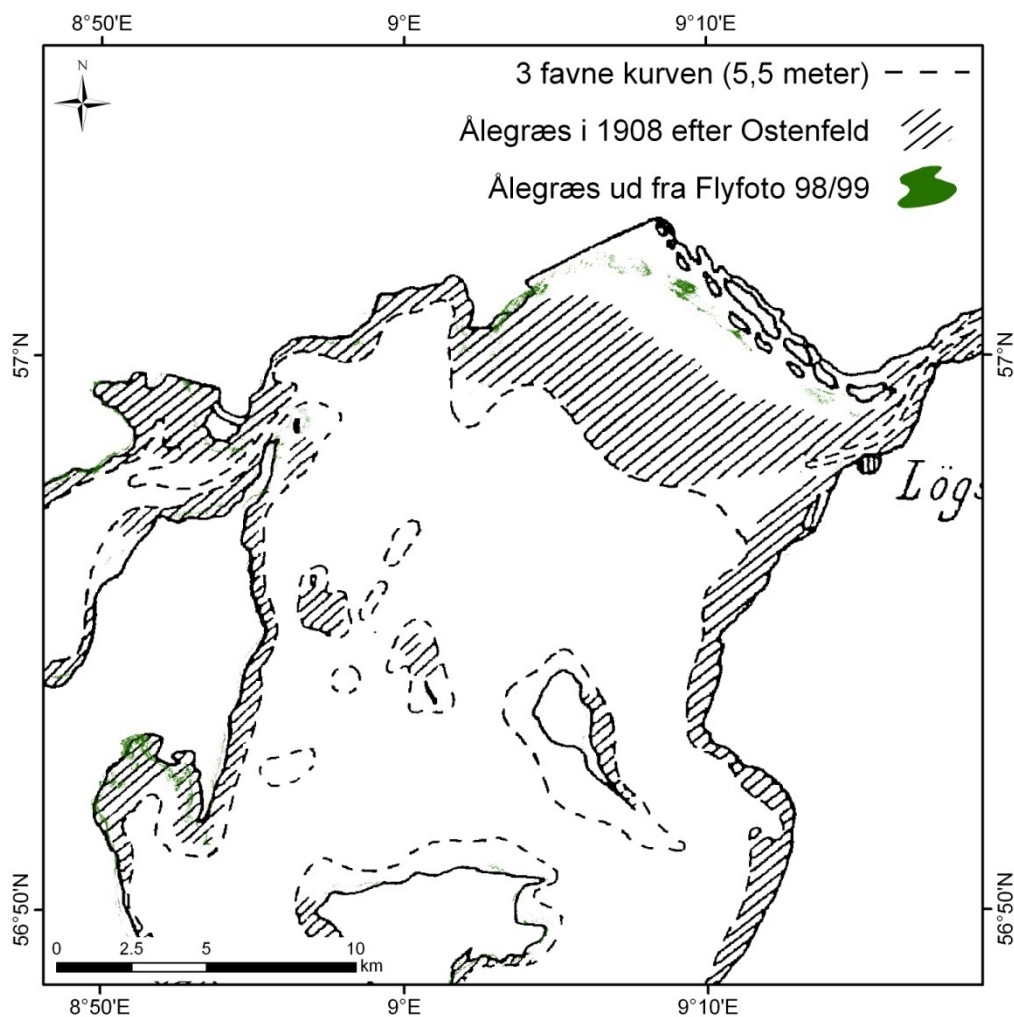
Figur 8. Den gennemsnitlige sigtdybde (± 2 S.E) i perioden marts - oktober ved målestation 3708-1 i perioden 1982-2011. Gennemsnittet er beregnet ud fra målinger foretaget hver måned over hele året ($n = 8-35$ per år). For 2011 er målinger for marts - maj medtaget ($n = 8$). (Kilde: DMU MADS 2010 og Miljøcenter Ringkøbing).

Figuren viser at sigtdybden siden 1990'erne har været jævnt faldende indtil 2006. Fra 2006 til 2009, har der været en tendens til stigende sigtdybde, og i 2010 har der været et lille fald i den gennemsnitlige sigtdybde. I 2011 har DTU Aqua data fra januar til maj måned. Den gennemsnitlige sigtdybde i januar-maj i 2011 ($3,8 \pm 2,0$ m) er ikke forskellig fra sigtdybden observeret i samme periode i 2010 ($4,2 \pm 1,3$ m; t-test $p = 0,617$) (data Miljøcenter Ringkøbing).

5.3 Ålegræs

5.3.1 Historiske ålegræsundersøgelser

I starten af forrige århundrede undersøgte Ostenfeld og Petersen udbredelsen af ålegræs i de danske farvande (Ostenfeld 1908). I og ved Natura 2000 området i Løgstør Bredning (Figur 9) blev der observeret ålegræs ud til 3 favne, svarende til 5,5 m (Ostenfeld 1908). Disse dybdeudbredelser kan betragtes som en upåvirket referencestatus for dette område.

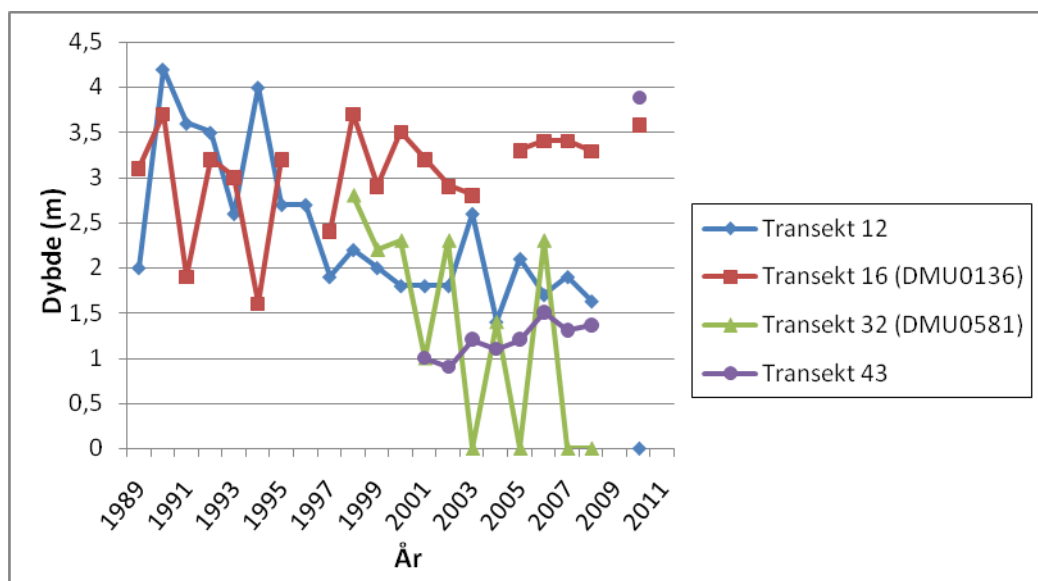

Figur 9. Historisk udbredelse af ålegræs ud fra undersøgelser af Ostenfeld (angivet som skraverede felter) (Ostenfeld 1908 og DMU). Endvidere er ålegræssets udbredelse i 1998/1999 angivet, målt via flyfotos (angivet med grønt).

5.3.2 Nuværende udbredelse af ålegræs

Data fra Miljøcentre (NOVANA)

Figur 10 viser dybdeudbredelsen af ålegræs i Limfjorden, der i en årrække (1989-2010) er blevet monitoreret på en række faste transekter af de tidligere amter, nuværende miljøcentre, se placeringen af de enkelte transekter på Figur 4 og Figur 5. Den maksimale dybdegrænse for ålegræs i Løgstør Bredning i 2010 var 3,9; 3,6 og 0 m på transekt 43, 16 og 12. Der blev ikke monitoreret ålegræs på transekt 32 i 2010.

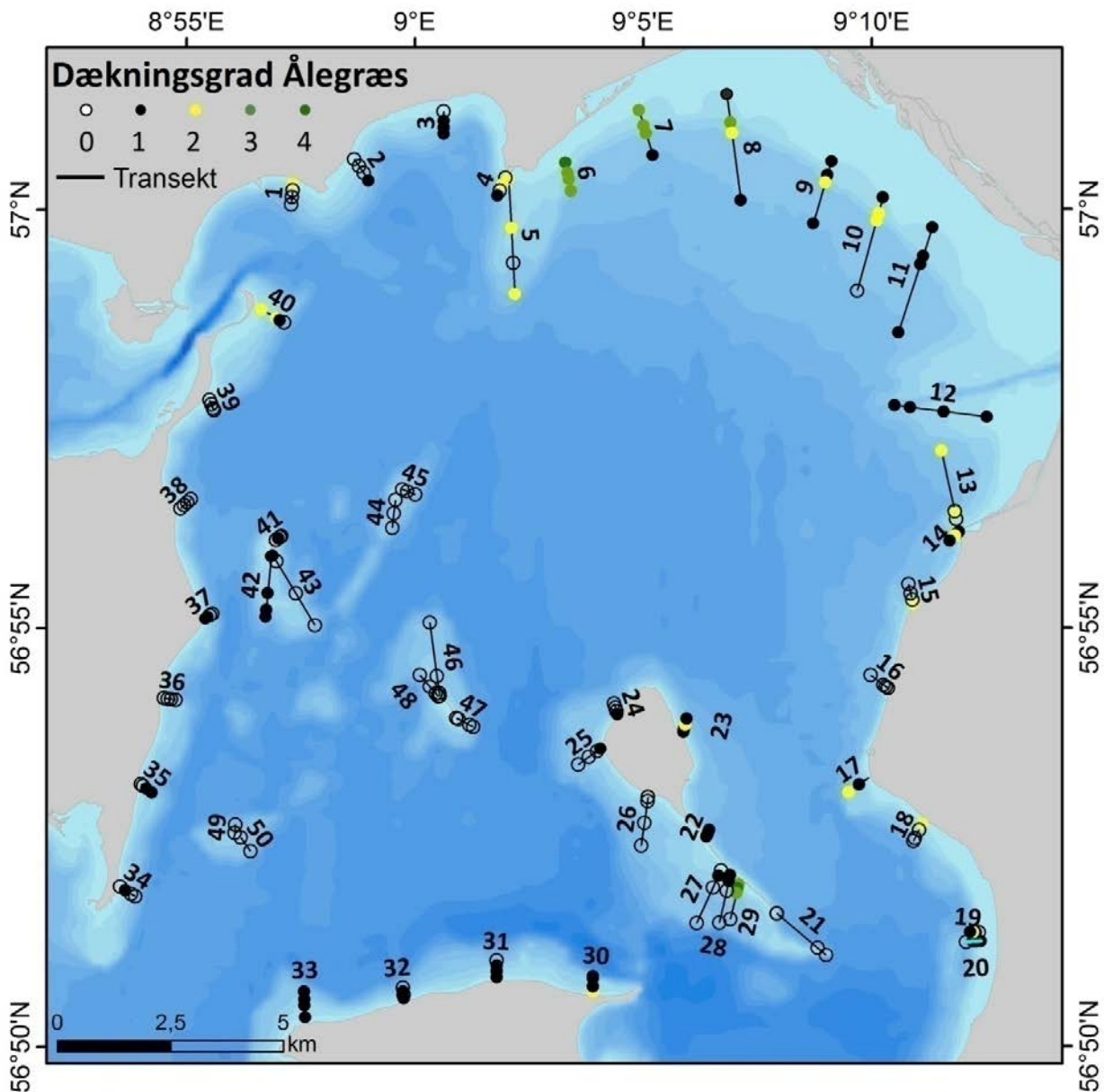

Figur 10. Dybdeudbredelse for ålegræs i Løgstør Bredning på transekterne 12, 16, 32 og 43. Transekt 16 og 43 ligger i den nordlige del af Natura 2000 området, hvor der er lukket for fiskeri, og sjældent forekommer iltsvind. Transekt 12 og 32 ligger udenfor Natura 2000 området, hvor der kan fiskes muslinger, og hvor der regelmæssigt forekommer iltsvind (Miljøcenter Ringkøbing, 2009).

Data DTU Aqua 2009 og 2010

DTU Aqua har i samarbejde med Dansk Skaldyrcenter monitoreret forekomsten af ålegræs i Løgstør Bredning i 2009 og 2010 ved videomonitoring af 50 transekter fordelt i bredningen (Poulsen et al 2010) (Figur 11 og Figur 12).

DTU Aquas undersøgelse i Løgstør Bredning i 2009 fandt ålegræs (dækningsgrad 2-4) eller forekomst af dødt ålegræs (dækningsgrad 1) ud til 4,2 meters dybde på 40 % af transekterne i Løgstør Bredning. Tætte bestande af ålegræs fandtes på 4 transekter i Løgstør Bredning, 3 af disse transekter lå i den nordlige del af bredningen indenfor fiskeriforbudsområdet (Transekt 6, 7, 8) (Figur 11).

Figur 11. Dækningsgraden af ålegræs på 50 transekter i Løgstør Bredning i oktober 2009. Forklaring på dækningsgrader: Dækningsgrad 0 = Ålegræs er ikke observeret. 1 = Enkelte isolerede afkortede sorte strå (formodentligt døde). 2 = Få grønne strå af ålegræs – ofte observeres kun 1-2 grønne strå pr dybde (grønne levende). 3 = Levende, grønt ålegræs forekommer ofte i isolerede mindre "klumper", eller mange afkortede sorte strå jævnt fordelt over dybden (sorte formodentligt døde). 4 = Meget ålegræs i store områder af dybden (grønne levende). Dybdekurverne er angivet med blå nuancer med skift for hver meter. For hver position blev der monitoreret 100 m havbund, 50 m på hver side af positionen parallelt med kysten. Positionerne blev udlagt på 1, 2, 3 og 4 meters dybde på hvert transekt. Billedbredden på videokameraet var 65 cm (Poulsen et al, 2010).

Ålegræsskud der var døde i løbet af efteråret fandtes ud til 4,2 m i store dele af området åbent for fiskeri. Moniteringen af ålegræs blev foretaget ud til 4 meters dybde (usikkerhed $\pm 0,2$ m), og der kan således have forekommet ålegræs på større dybder end 4,2 meter i området. Der er usikkerhed om oprindelsen af de døde ålegræs skud (se forklaring under 2010).

Tabel 1. Procent transekter med dækningsgraderne 0-4 for ålegræs på 4 meters dybde i Løgstør Bredning i 2009 og 2010, og yderligere på 5 og 6 meters dybde i 2010. Det totale antal transekter monitoreret på dybden er summeret nederst i tabellen.

Dækningsgrad for ålegræs	Løgstør 2009	Løgstør 2010	Løgstør 2010	Løgstør 2010
	4 m	4 m	5 m	6 m
0	60	60	64	66
1	32	33	31	34
2	6	8	5	0
3	2	0	0	0
4	0	0	0	0
Transekter i alt	50	40	39	38

DTU Aqua undersøgte udbredelsen af ålegræs på 40 af de 50 transekter i 2010 og med samme metode (Figur 12). Dog blev ålegræsset denne gang monitoreret ud til 6 meter mod 4 meter i 2009.

DTU Aquas undersøgelse i Løgstør Bredning i 2010 fandt døde ålegræsskud (dækningsgrad 1) på 6 meters dybde på 34 % af transekterne (Tabel 1). Tætte bestande af ålegræs (dækningsgrad 3-4) fandtes på 5 transekter i Løgstør Bredning (Figur 12). Levende ålegræs blev observeret ud til 5 meter på 2 transekter; på transekt 2 i den nordlige del af bredningen indenfor fiskeriforbudsområdet og på transekt 47 udfør den sydøstlige del af Blinderøn. Størstedelen af Løgstør Bredning var dækket af enkeltstående ålegræsskud (dækningsgrad 1-2), som var døde i løbet af efteråret.

En dykkerundersøgelse af nogle få døde skud fandt ingen rødder under skuddene, hvilket indikerer at skuddene kan være sekundært begravede. Det sene monitoreringstidspunkt (november) kan ligeledes forklare den store andel af døde skud, idet ålegræsset normalt begynder at visne ned sidst på sommeren. DTU Aqua kan ikke med sikkerhed fastslå om der er tale om skud som har været levende, eller skud som er sekundært begravede.

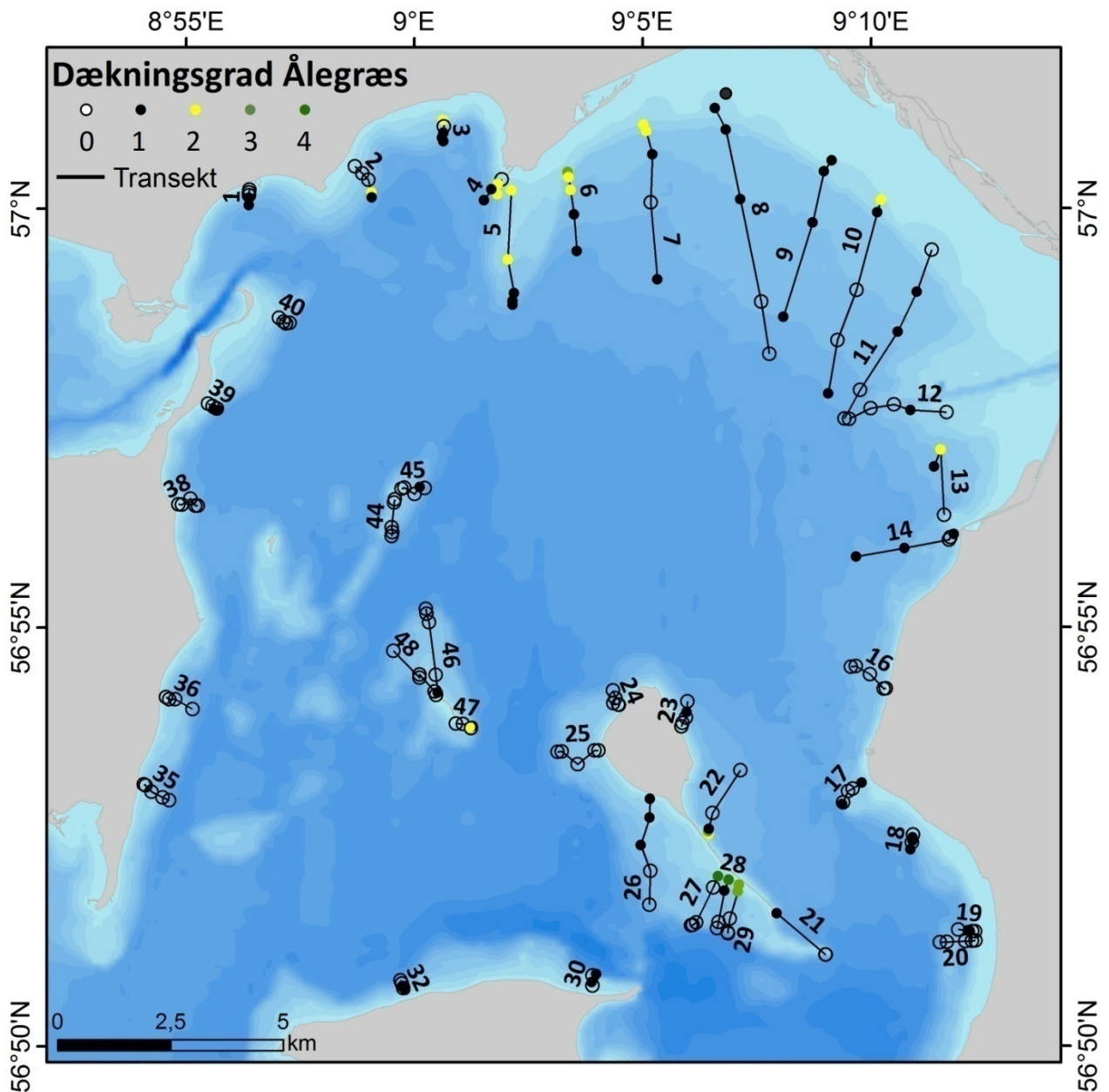
Det er en naturlig del af ålegræssets årscyklus at størstedelen af de enkeltstående skud og spredt ålegræs visner ned om efteråret. Disse skud erstattes af nyrekrutterede skud fra frø i sedimentet det følgende år og indgår derfor i ålegræssets arealmæssige udbredelse i vækstsæsonen. Der forekommer meget få tætte

bestande af ålegræs i Løgstør med en størrelse ($>1\text{m}^2$), som kan forventes at overvintre (Petersen et al. 1999). Ålegræssets arealmæssige udbredelse i Løgstør Bredning består derfor fortrinsvis af nyrekruttede skud. Ålegræsbestanden i bredningen er sårbar pga. de meget få etablerede, overvintrende bestande, som kan producere frø, hvorfra en nyrekruttering og genetablering af bestanden i bredningen kan ske.

I 2010 fandtes tætte bestande (dækningsgrad 4) på 2 ud af de 197 positioner fordelt på transekterne, hvor der blev monitoreret ålegræs. Den manglende forekomst af etablerede bestande, hvorfra vegetativ formering og frøspredning kan forekomme, indikerer at ålegræsbestanden i Løgstør Bredning risikerer at forsvinde og vil kræve en årrække før den kan genetableres (>20 år). Omkring sydspidsen på Livø er der tegn på at bestanden genetablerede sig i 2010.

Reduktionen i ålegræsudbredelsen mellem 2009 og 2010 kan skyldes flere faktorer, herunder 2 hårde vintre, iltsvind, variation i vegetativformering og frøspiring, fiskeri med videre. Omkring Livø gik ålegræsbestanden frem. DTU Aqua kan ikke på baggrund af 2 års monitoring fastslå årsagen til variationen.

Figur 12. Dækningsgraden af ålegræs på 40 transekter i Løgstør Bredning i november 2010. Forklaring på dækningsgrader: Dækningsgrad 0 = Ålegræs er ikke observeret. 1 = Enkelte isolerede afkortede sorte strå (formodentligt døde). 2 = Få grønne strå af ålegræs – ofte observeres kun 1-2 grønne strå pr dybde (grønne levende). 3 = Levende, grønt ålegræs forekommer ofte i isolerede mindre "klumper", eller mange afkortede sorte strå jævnt fordelt over dybden (sorte formodentligt døde). 4 = Meget ålegræs i store områder af dybden (grønne levende). Dybdekurverne er angivet med blå nuancer med skift for hver meter. For hver position blev der monitoreret 100 m havbund, 50 m på hver side af positionen parallelt med kysten. Positionerne blev udlagt på 2, 3, 4, 5 og 6 meters dybde på hvert transekt. Billedbredden på videokameraet var 65 cm (Poulsen et al, 2010).

5.4 Makroalger

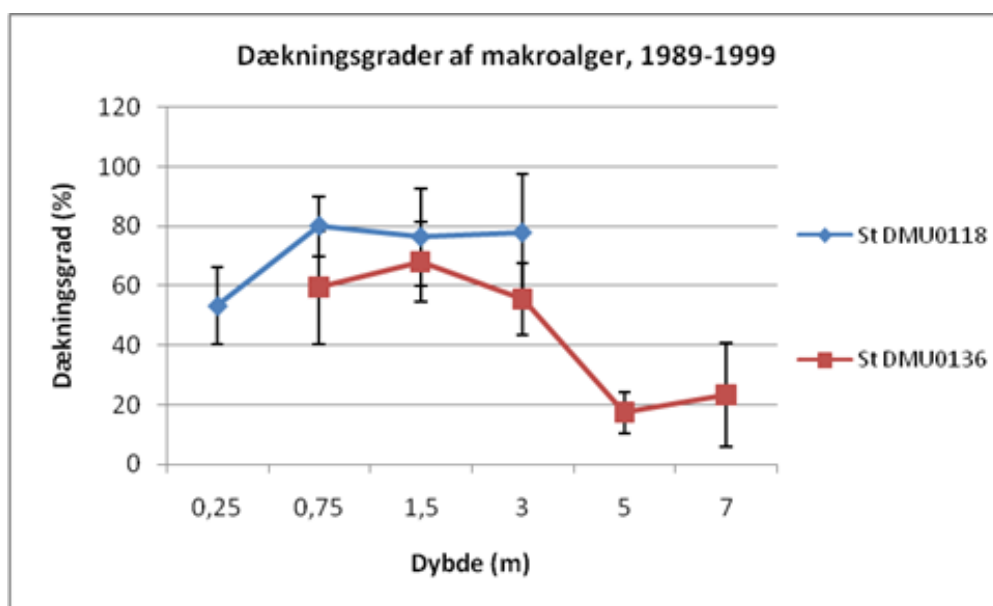
5.4.1 Data Miljøcentre

Dækningsgraden og dybdeudbredelsen af makroalger i Limfjorden er i en årrække blevet monitoreret på en række faste transekter og stationer af de tidligere amter, nuværende miljøcentre (1989-2007)(Figur 4 og Figur 5). Miljøcenter Ringkøbing lavede ikke vegetationsundersøgelser i Løgstør Bredning i 2009, og databaseproblemer har hindret, at DTU Aqua kunne få data for 2010.

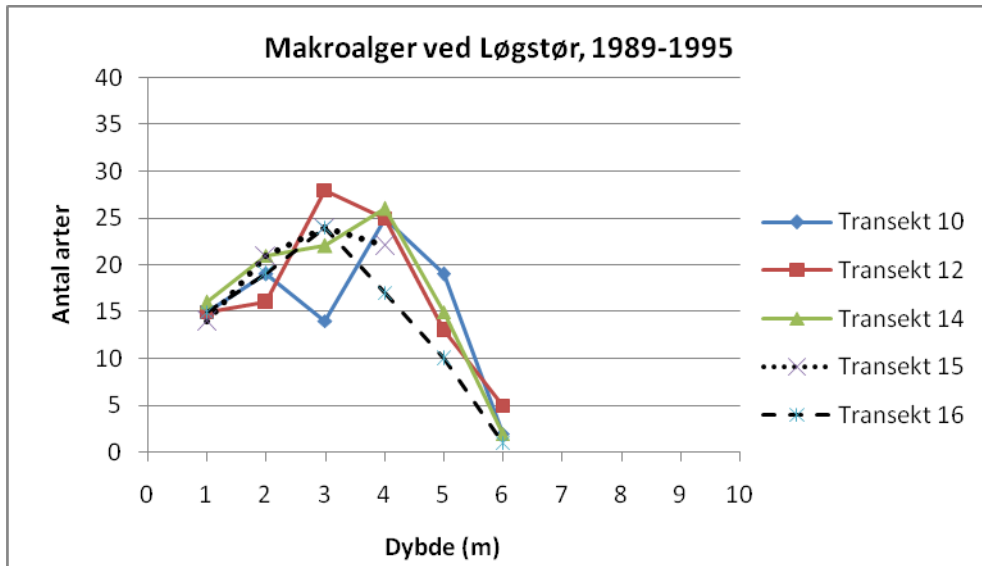
Dækningsgrader af makroalger i Løgstør Bredning er monitoreret på transekterne 10, 12, 14, 15 (=DMU0118) og 16 (=DMU0136) (se Figur 4 og Figur 5). Data for algernes dækningsgrad i perioden 1989-1999 er vist i Figur 13, mens forekomsten af algearter som funktion af dybden i perioden 1989-2007 er vist i Figur 14- Figur 16.

Der er observeret makroalgearter ud til maksimalt 10 meters dybde i perioden 1996 til 2000 på transekt 14 og 8 meter på transekt 12, 16 og 32. Dybdegrænsen for makroalger i Løgstør Bredning er ukendt, idet den maksimale dybdegrænse ikke monitoreres af Miljøcentrenes, men ifølge de tilgængelige data mindst 8 meter.

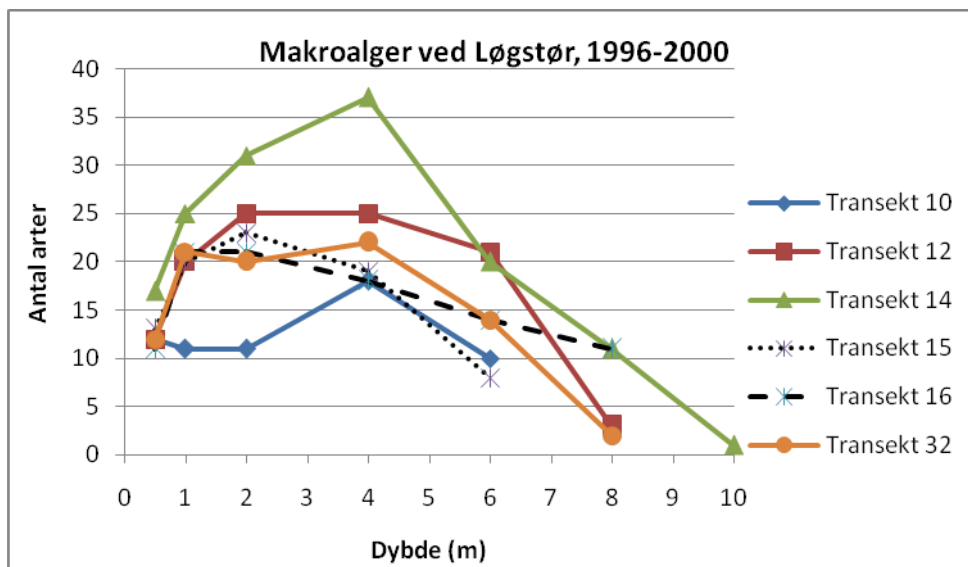
Endvidere er der særskilt kigget på makroalgearten *Sargassum muticum*. *S. muticum* er en invasiv, brunalgeart, som har bredt sig med stor hastighed i Limfjorden i de senere år. Udbredelsen af *S. muticum* er vist i Figur 17.

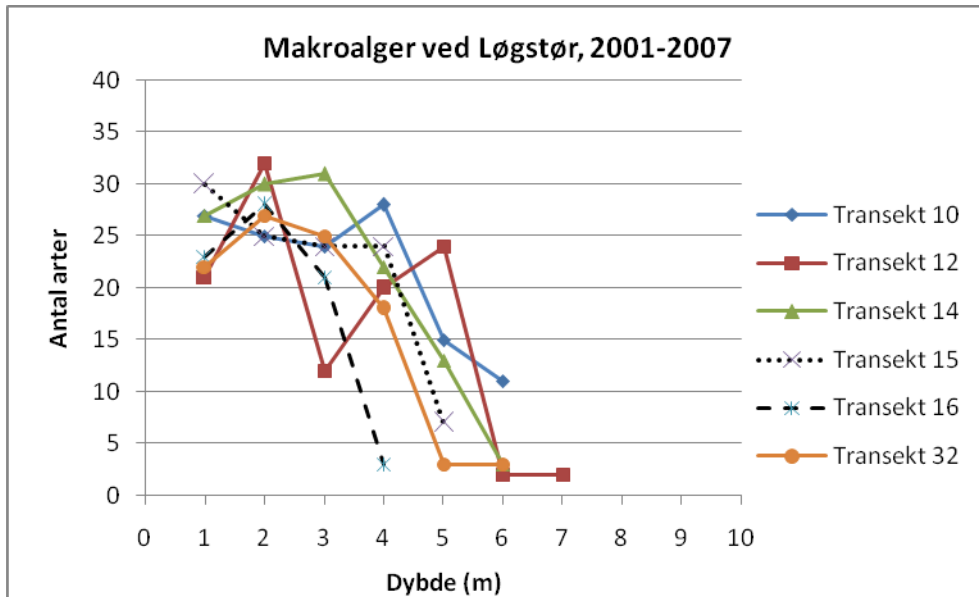
Figur 13. Gennemsnitlige dækningsgrader ($\pm 2S.E.$) af makroalger som funktion af vanddybde i perioden 1989-1999, på de to stationer DMU0118/Transekt 15 og DMU0136/Transekt 16 (DMU MADS 2009). Station DMU0118 ligger i et område der er åbent for muslingefiskeri (nordkysten af Livø) og station DMU0136 ligger i den nordlige del af Løgstør Bredning, der er lukket for muslingefiskeri.

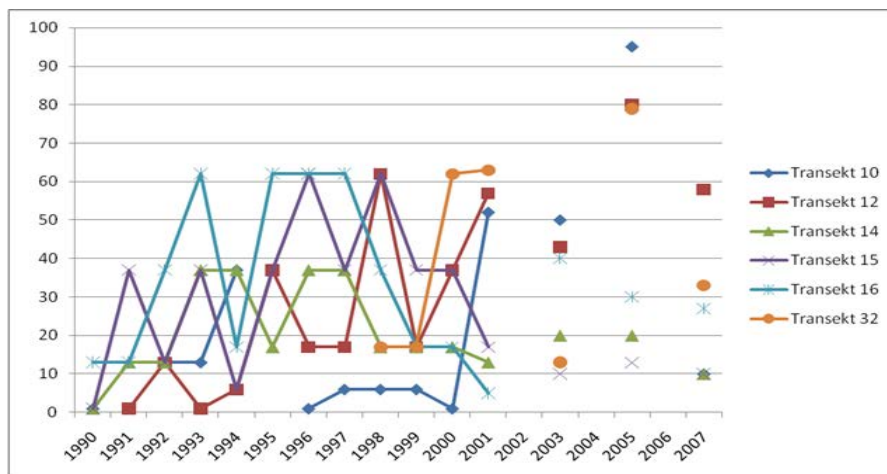
Figur 14. Forekomst af makroalge arter i Løgstør Bredning som funktion af dybde i perioden 1989-1995 (Miljøcenter Ringkøbing 2009).

Figur 15. Forekomst af makroalgearter i Løgstør Bredning som funktion af dybde i perioden 1996-2000 (Miljøcenter Ringkøbing 2009).

Figur 16. Forekomst af makroalgearter i Løgstør Bredning som funktion af dybde i perioden 2001-2007 (Miljøcenter Ringkøbing 2009).

Figur 17. Dækningsgrad af *S. muticum* på transekter på 1-2 meters dybde i Løgstør Bredning i perioden 1990 -2007.

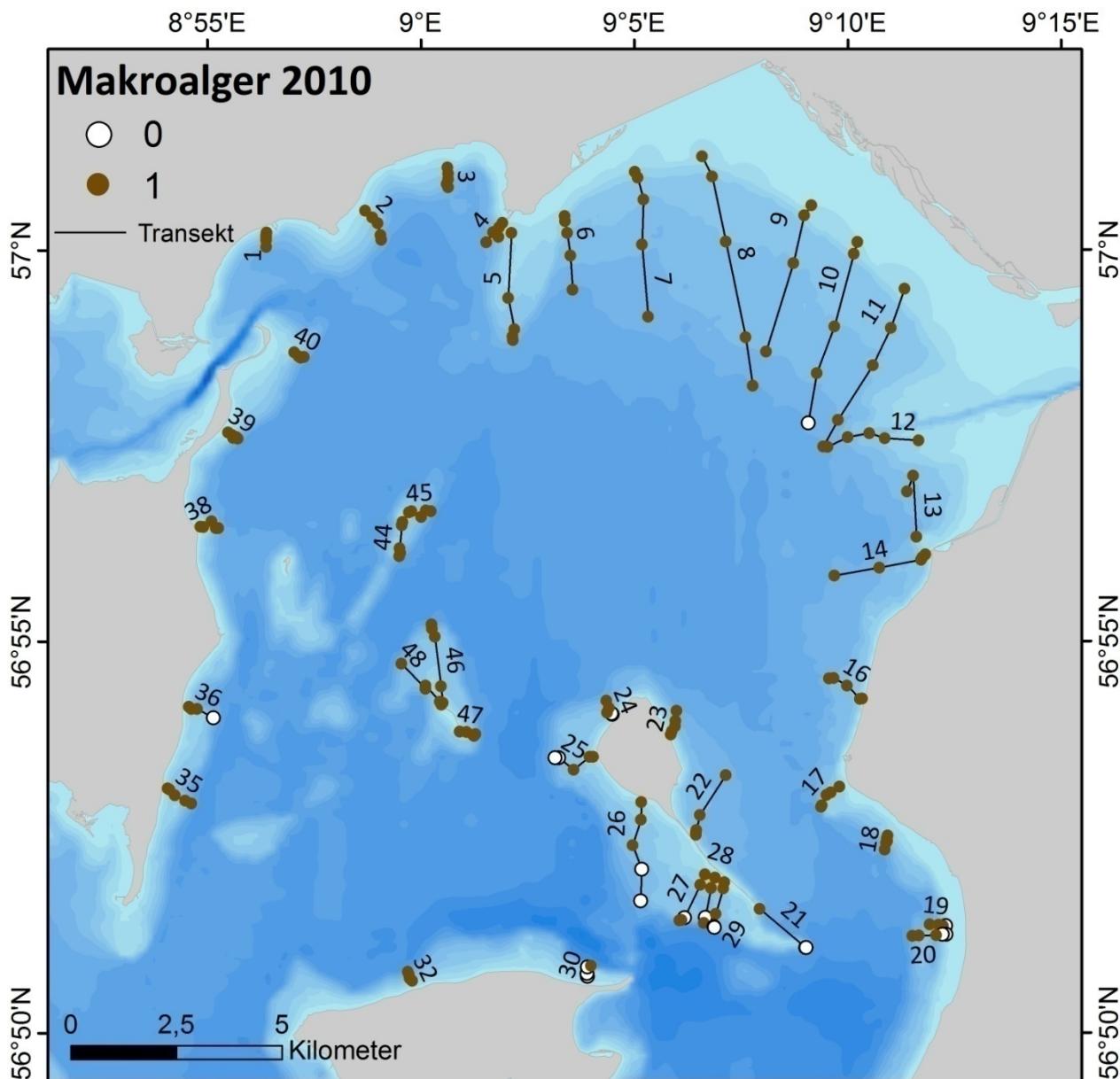
5.4.2 Data DTU Aqua 2009 og 2010

DTU Aqua har i efteråret 2009 og 2010 undersøgt forekomsten af makroalger i Løgstør Bredning på henholdsvis 1-4 og 2-6 meter, ved videomonitoring (Figur 18) (Poulsen et al. 2010). DTU Aqua undersøgte udbredelsen af ålegræs på 40 transekter i 2010 og 50 transekter i 2009 med samme metode (Figur 12). Makroalgerne blev monitoreret ud til 6 meter i 2010 og 4 meter i 2009.

I 2009 blev makroalger registreret på samtlige transekter i Løgstør Bredning på alle positioner og ud til mindst 4,2 meters dybde. I 2010 blev makroalgerne ligeledes registreret på samtlige transekter og på 88 %

af transekterne ud til mindst 6 meters dybde. DTU Aqua undersøgte ikke dybdeudbredelsen af makroalger på dybder dybere end 6 meter i 2010 og 4,2 meter i 2009. Makroalger kan derfor forekomme dybere.

Substratet i Løgstør Bredning er en blanding af sand og sten. Der forekommer flest sten i den vestlige del af Bredningen. Makroalger kræver et hårdt substrat til fasthæftning og denne bundtype findes i ca. 25 % af bredningen. Forekomsten af muslingebanker, skaller og småsten udgør et egnet substrat for makroalgerne til fasthæftning, og gør det muligt for makroalgerne at udbrede sig i hele bredningen (Poulsen et al. 2010).

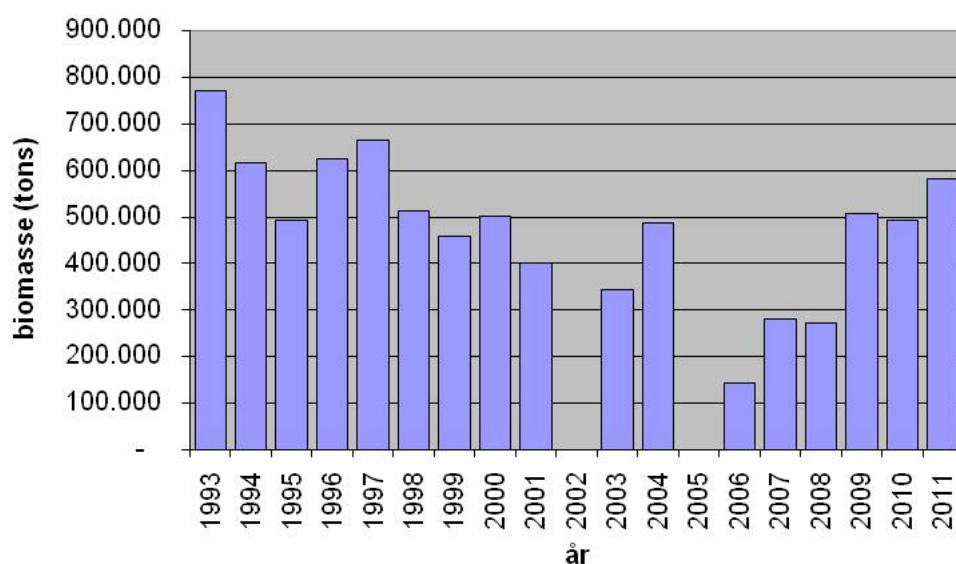
Figur 18. Udbredelsen af makroalger i Løgstør Bredning i November 2010. "0" angiver ingen forekomst af makroalger, "1" angiver forekomst af makroalger. Figuren er lavet på baggrund af observationer fra videomonitoring. Dybdekurverne er angivet med blå nuancer med skift for hver meter. For hver position blev der monitoreret 100 m havbund, 50 m på hver side af positionen parallelt med kysten. Positionerne blev udlagt på 1, 2, 3 og 4 meters dybde på hvert transekt. Billedbredden på videokameraet var 65 cm (Poulsen et al, 2010).

5.5 Undersøgelser af blåmuslinger og substrat i perioden 1993-2011

DTU Aqua har siden 1993 årligt vurderet bestanden af blåmuslinger i Limfjorden med undtagelse af 2002 og 2005 (Figur 19). I perioden 1993-1999 og 2011 er bestandsundersøgelserne gennemført i forårsperioden, men fra år 2000-2009 er undersøgelserne gennemført i sensommermånederne. I 2010 blev undersøgelserne foretaget i juni måned.

I 2011 er togtet gennemført i marts måned og undersøgelserne er nu igen baseret på forårsbestanden af blåmuslinger i fjorden. DTU Aquas monitorering omfatter ikke områder med vanddybder lavere end 3 meter, men Miljøcenter Aalborg har vurderet, at bestanden af muslinger, der ligger på vanddybder under 3 meter, samlet ligger omkring 325.000 ton i Limfjorden. Undersøgelsen i marts måned 2011 viser en samlet biomasse af blåmuslinger i Limfjorden på vanddybder > 3 m på ca. 581.000 ton, hvilket er en stigning i forhold til 2010 på 18 %.

Undersøgelsen af blåmuslinger i Limfjorden gennemføres årligt som forsøgsfiskeri med skrab. Metoden er beskrevet i Boks 2.

Figur 19. Bestandsstørrelsen af blåmuslinger i Limfjorden vest for Løgstør, opgjort i områder dybere end 3 meter, og som var åbne for fiskeri 1993-2011. Fra 1995-2011 indgår bestandene i Nissum Bredning ikke i bestandsopgørelserne.

Boks 2

Undersøgelsen af blåmuslinger og substrat i Limfjorden gennemføres vha. skrab af mellem ½ og 1 minuts varighed. Skrabets længde afstemmes med fangstmængden, så der ikke sker en overfyldning af skraberens. Der udføres skrab på en række faste udlagte stationer (positioneret i 1993; se Hoffmann, 1993) i Limfjorden vest for Løgstør Bredning. Skrabetiden måles fra fastgørelsen af slæbewire. Efter gennemført skrab stoppes slæbet og fartøjet slår bak, og der bakes tilbage mod skraberens samtidigt med at der hales. Wiren skal være slæk før fangsten hales op på siden af fartøjet. Her foretages den første inspektion af fangsten for at afgøre, hvor mange gange det vil være nødvendigt at skylle fangsten. Består fangsten overvejende af hele levende blåmuslinger er det ikke nødvendigt at skylle så mange gange (1-5). Består fangsten derimod af skaller eller andet blandet materiale iblandet en stor mængde mudder med få levende blåmuslinger er det nødvendigt at skylle adskillige gange (> 10). Efter skylning tømmes fangsten i bingen. Den samlede fangst skylles endnu engang og vejes i kurve. På niveau 0 (totalfangsten) udtages eksempelvis østers og fisk fra fangsten. Er der tale om en fangst bestående af flere kurve vælges en tilfældig kurv ud hvorfra der tages en stikprøve til oparbejdning. Stikprøven sorteres grundigt i skaller, andet materiale og i hele levende blåmuslinger. Stikprøvens bør være af en størrelse så der minimum er en målemængde på >150 blåmuslinger. De frasorterede skaller, andet materiale og de hele levende blåmuslinger vejes separat. Efter vejningen måles stikprøven af blåmuslinger i semicentimeter på et målebret.

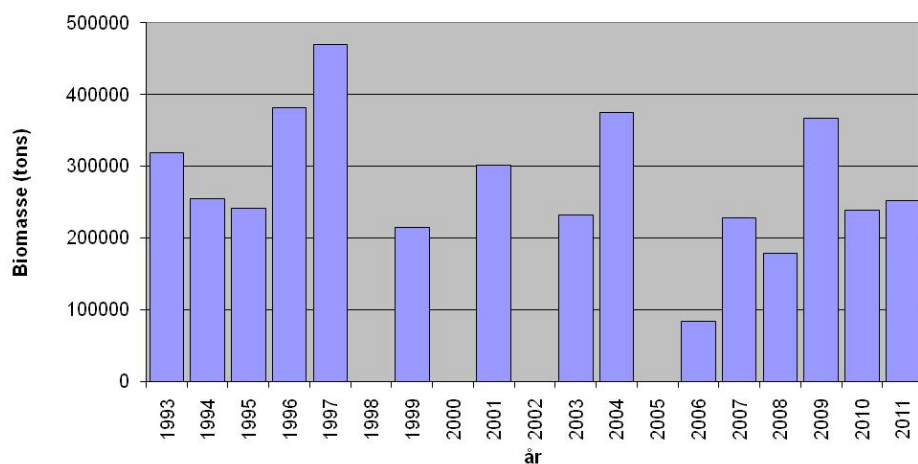
Alle biologiske data indføres på særskilt blanket. Navigations data over skrab med sejlet distance, hastighed og start og slut positioner indføres i skibets logbog efter fortløbende numre og angivelse af stationens fast nummer sammen med meteorologiske oplysninger. Data indføres i DTU Aquas database. I dataanalysen beregnes en biomasse pr. skrabestation pr. fisket areal. Fangster af blåmuslinger omregnes til absolutte biomasser med kompensation for fangsteffektivitet (Dolmer et al. 1998). For de enkelte produktionsområder og hele Natura 2000 området i Lovns Bredning (H30) beregnes derefter en samlet biomasse. Der foretages en beregning af hvor stor en andel af den beregnede biomasse, der er egnet til fiskeri (skallængde $\geq 4,5$ cm), hvor stor en andel af de resterende blåmuslinger der kan forventes at indgå i et fiskeri inden for ét år (skallængder mellem 3,75 og 4,50 cm) og forekomst af yngel (skallængde < 3,75).

5.6 Løgstør Bredning 1993- 2010

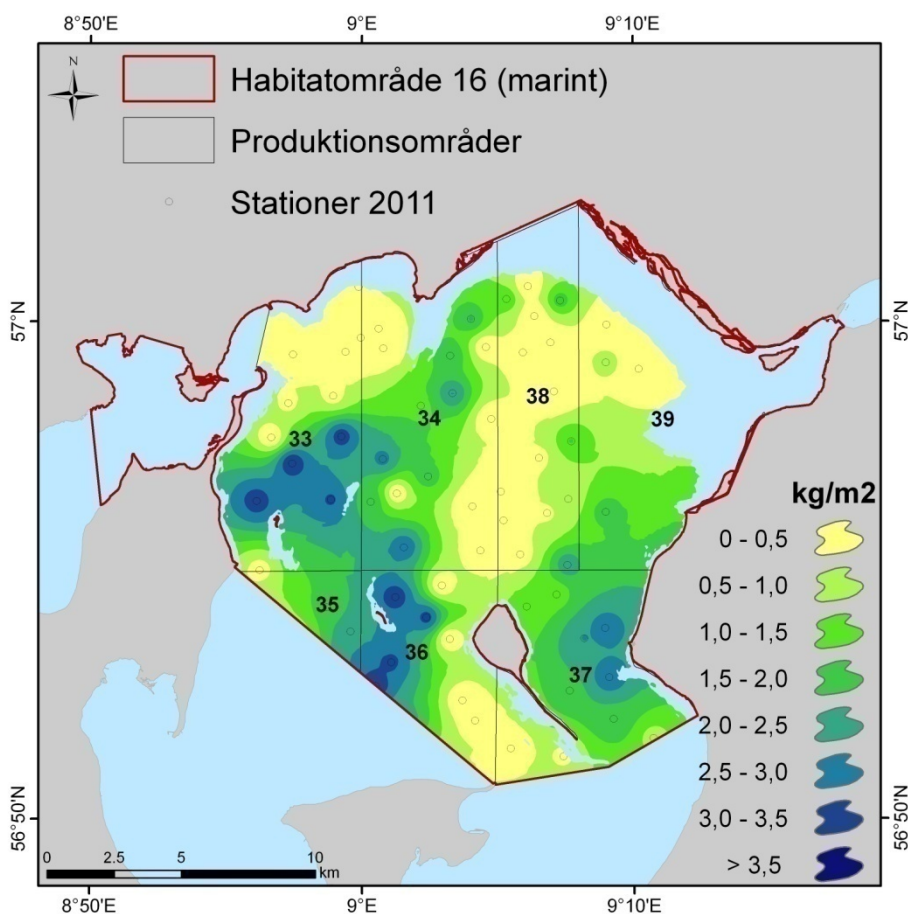
DTU Aquas undersøgelser af forekomsten af blåmuslinger i marts 2011 angiver en bestand på 252.000 ton i Løgstør Bredning på vanddybder større end 3 meter (Figur 20). Bestanden af blåmuslinger er i 2011 beregnet ved hjælp af en standardmetode, hvor gennemsnitstætheden for alle stationer indenfor H16 ganges med arealet af H16 der er dybere end 3 m. Arealerne af produktionsområde 31 og 32 er ikke medtaget i beregningerne, idet produktionsområde 31 og 32 ikke har indgået i DTU Aquas monitoringsprogram for blåmuslinger siden 1993.

Bestanden viser en stigning i forhold til 2010 på ca. 6 %. Udbredelsen af bestanden er vist på Figur 21 og Figur 22. Blåmuslingebestanden på < 3 meters dybde indgår ikke i den beregnede biomasse. Ifølge Fiskeplanen vil fiskeriet af konsummuslinger pågå, hvor biomassen af muslinger er $> 1 \text{ kg m}^{-2}$ og på omplantningsmuslinger, hvor biomassen af muslinger er $> 2,5 \text{ kg m}^{-2}$. Biomassen af muslinger der forekommer hvor biomassen af muslinger er $> 1 \text{ kg m}^{-2}$ og $> 2,5 \text{ kg m}^{-2}$ har en gennemsnitstæthed på henholdsvis 2,3 og $3,0 \text{ kg m}^{-2}$ i H16, eksklusiv produktionsområder 31 og 32.

Blåmuslinger i Løgstør Bredning

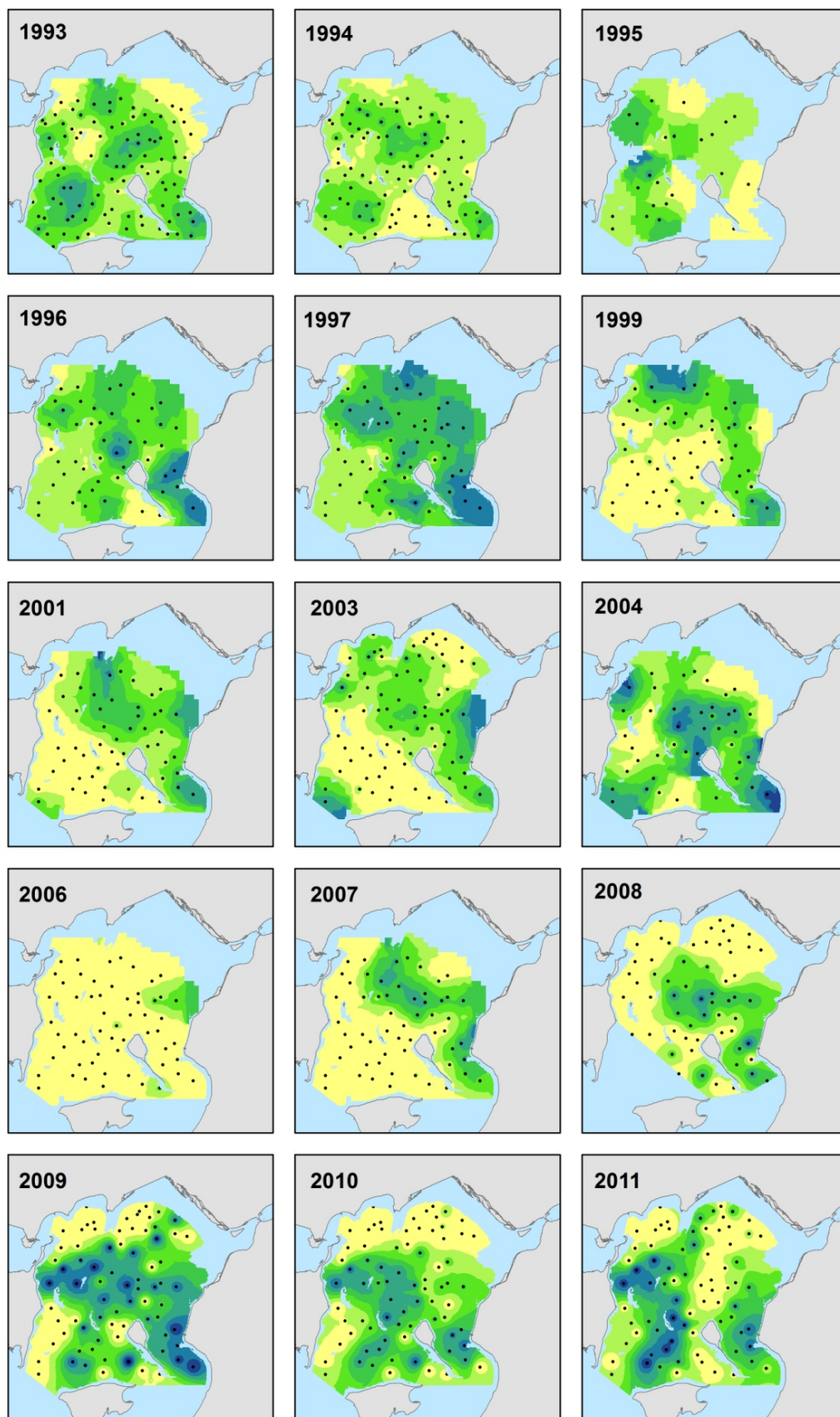

Figur 20. Bestandsudviklingen i Løgstør Bredning i 1993-2011. Der blev ikke foretaget undersøgelser i 1998, 2000, 2002 og 2005.

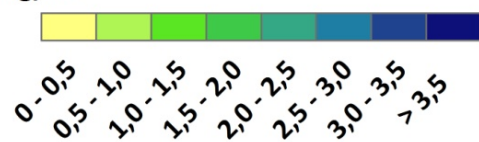

Figur 21. Udbredelseskort, der viser tætheden af blåmuslinger i Natura 2000 området i Løgstør Bredning i marts 2011.

kg/m²

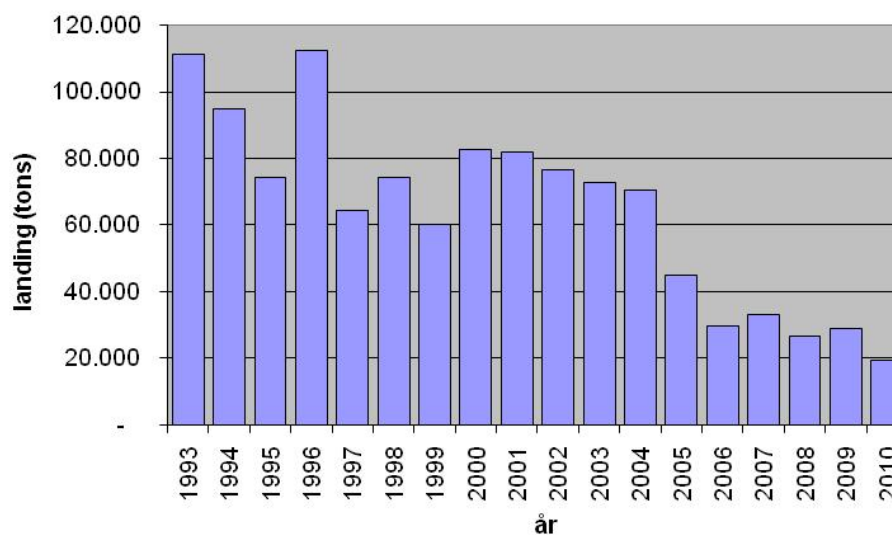
0 10 20 Kilometer

Figur 22. Udbredelsen af blåmuslinger i Løgstør Bredning i hvert enkelt år i perioden 1993-2011.

6 Fiskeri i området

Fiskeri efter blåmuslinger i Limfjorden udgør omkring 50-90 % af det samlede blåmuslingefiskeri i Danmark i dag. Der er i løbet af de sidste par år i Limfjorden landet henholdsvis 26.616 ton i 2008, 28.855 ton i 2009 og 19.485 ton i 2010 ud af en bestand i de fiskbare områder på henholdsvis 273.000, 507.000 og 492.000 ton (Landingsstatistik fra Fiskeridirektoratet)(Tabel 2 og Figur 23). Størrelsen af landingerne fra Limfjorden viser et fald fra ca. 100.000 ton i 1990'erne til nu. Faldet i fiskeriet afspejler et fald i muslingebestanden i Limfjorden de sidste 15 år og faldende afsætningsmuligheder. En analyse af nedgangen af muslingebestanden har frem til 2006 vist en årlig reduktion i bestanden på ca. 34.000 ton. Fiskernes frivillige halvering af ugekvoten i 2005 sikrede, at landingerne i dag er lavere end produktiviteten i muslingebestanden, hvilket har givet bestanden mulighed for at genetablere sig. Fiskeriet efter blåmuslinger i Limfjorden anses derfor for at være bæredygtigt i forhold til bestanden af muslinger (Notat fra DTU Aqua 2006). Bestandsdata fra 2006 -2011 viser en stigning i bestanden fra 142.000 i 2006 til 581.000 ton i 2011 i de områder i Limfjorden, hvor der kan tillades et fiskeri.

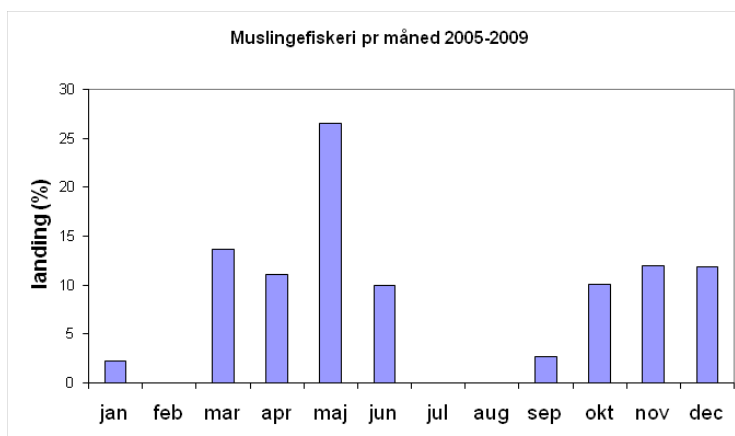
Figur 23. Landinger af blåmuslinger i Limfjorden i perioden 1993-2010.

Fiskeriet af blåmuslinger i Løgstør Bredning (Produktionsområde 32-39) har i perioden 2004-2010 ligget på mellem 5.758 og 27.877 ton (Tabel 2).

Tabel 2. Landinger (ton) af blåmuslinger i Løgstør Bredning i perioden 2004-2010.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Område 32	22	732	0	0	8	225	376
Område 33	5801	1207	0	16	2189	648	815
Område 34	3325	9	13	4933	5534	2764	0
Område 35	7698	1881	0	87	20	0	6043
Område 36	92	1419	48	0	10	0	0
Område 37	4466	4812	5133	1291	759	107	0
Område 38	716	2192	998	105	1758	1228	17
Område 39	610	553	1104	1804	4091	786	0
Sum	22.730	12.877	7.296	8.236	14.369	5.758	7.251

Betragtes landingerne i fiskeriet fra Løgstør Bredning månedsopdelt for perioden 2005-2009 ses et forårsfiskeri og et efterårsfiskeri (Figur 24). Forårsfiskeriet foregår fra marts til juni og efterårsfiskeriet foregår fra september til december. I 2009 var der endvidere et mindre fiskeri i januar måned. Andelen af landinger i september er forholdsvis begrænset (3 %).

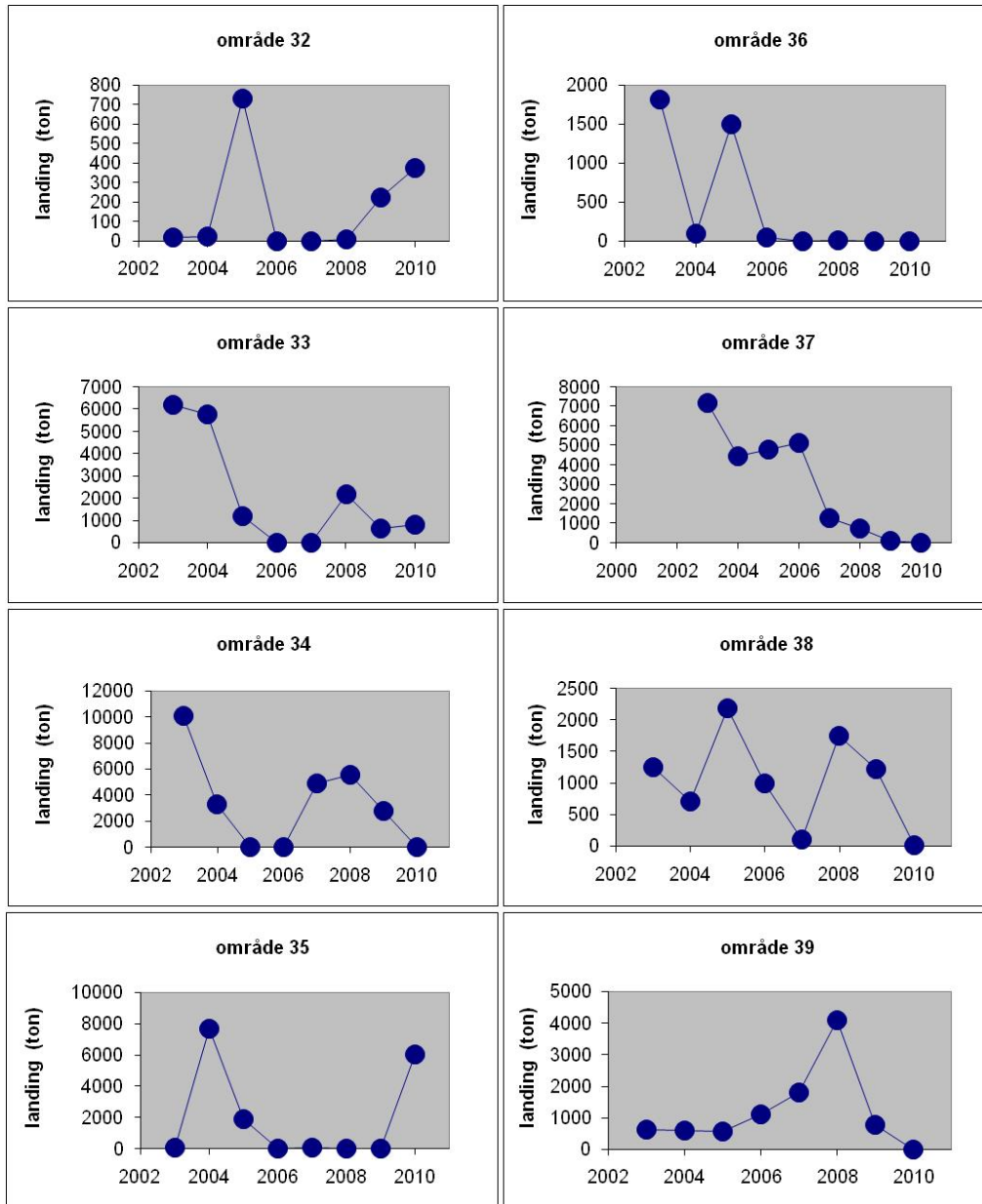

Figur 24. Andel af landinger fordelt over måneder i Løgstør Bredning i perioden 2005-2009.

I september 2010 blev der på baggrund af konsekvensvurderingen givet tilladelse til et fiskeri på 25.000 ton, samt en omplantning af 5.000 ton blåmuslinger. Landingsstatistikken registrerer landinger af 6.333 ton i perioden september 2010 til juni 2011. 25 % af tilladelsen blev således udnyttet til muslingefiskeri. Fiskeriet foregik hovedsageligt på > 6 meters dybde (se udbredelsen af fiskeriet i Bilag 6).

Fiskeriet af blåmuslinger i danske kystområder praktiseres i mange områder som et rotationsfiskeri, hvor der fiskes i et område i en periode, hvorefter området får lov til at være lukket i en periode inden der fiskes igen. Fiskeriet foregår således på skift i de forskellige områder. Rotationsfiskeriet er ikke reguleret af forvaltning, men er et resultat af muslingernes produktionshastighed fra rekruttering til fiskbar størrelse (4,5 cm; tid = 3 år).

På Figur 25 ses landingerne af blåmuslinger fra område 32 til 39 i Løgstør Bredning i perioden 2003-2010. Landingsstatistikken for blåmuslinger i produktionsområderne i Løgstør Bredning (2004 – 2010) viser, at der i alle produktionsområder i Løgstør bredning er blevet landet muslinger med varierende mængder (Tabel 2).

Figur 25. Landinger af muslinger i område 32-39 i perioden 2003-2010.

7 Påvirket areal

Størstedelen af produktionsområderne 32-39 er inkluderet i F12 og H16. Natura 2000 området er samlet på 450 km², hvoraf ca. 317 km² er marint. På Figur 1 ses naturtyperne Større lavvandede bugter og vige (1160) og Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand (1110) og Mudder- og sandflader blottet ved ebbe (1140) med et areal på henholdsvis 262, 52 og 1,4 km².

Arealet af de tre naturtyper hvor muslingefiskeri kan pågå i forhold til Fødevarerministeriets bekendtgørelser, dvs. dybere end 3 meter, uden for områder, der er lukket for muslingefiskeri og endvidere uden et areal vest for Fegge Røn, er for de tre naturtyper henholdsvis 152 km² (1160), 35 km² (1110), og 0 km² (1140).

Ifølge Fiskeplanen i Bilag 3 vil muslingefiskeriet efter 26.000 ton konsummuslinger og 4000 ton omplantningsmuslinger blive begrænset til områder hvor biomassen af blåmuslinger overstiger henholdsvis 1 kg m⁻² og 2,5 kg m⁻². Arealet hvor biomassen overstiger 1 kg m⁻² er begrænset til 99 km², hvoraf naturtype 1160 udgør 81 km² og naturtype 1110 udgør 18 km². Arealberegningerne er baseret på GIS modellering af stationer, hvor der er gennemført forsøgsfiskeri i 2010. Grundet muslingernes klumpede fordeling kan der forekomme muslinger i fiskbar tæthed uden for det beregnede areal, ligesom modellen kan have overestimeret muslingebestanden i andre områder. Modellen kan således bruges til at beregne et gennemsnitligt areal med fiskbar tæthed, men kan ikke præcist angive, hvor fiskeriet vil foregå. Ved beregning af arealer med ålegræs, makroalger og bundfauna, der kan påvirkes af muslingefiskeri, er det derfor antaget, at hele området der er åbent for muslingefiskeri, vil udgøre et fiskbart område.

Ved et fiskeri (konsum og omplantning), hvor kun de tætte muslingebestande udnyttes kan 31 % af naturtype 1160 og 35 % af naturtype 1110 i H16 blive påvirket.

Gennemsnitsbestanden af muslinger, i området hvor bestanden er >1 kg m⁻² og hvor bestanden er fiskbar er 2,3 kg m⁻². Opfiskning af 26.000 ton blåmuslinger ved konsumfiskeri vil ved en effektivitet af skraberens på 65 % påvirke ca. 17 km² havbund eller 5,5 % af den marine del af H16. Opfiskning af 4000 ton muslinger til omplantning vil ved en effektivitet af skraberens på 65 % påvirke ca. 2 km² havbund eller 0,6 % af den marine del af H16. Anvendelsen af en redskabseffektivitet på 65 % er baseret på et projekt om udvikling af skånsom muslingeskraber' og forsøgsfiskeri gennemført i sommeren 2010 (Eigaard et al. 2011).

8 Fuglebeskyttelsesområde F12

Hele Løgstør Bredning og dermed produktionsområde 32-39 er helt eller delvist udpeget som Fuglebeskyttelsesområde (Bilag 2). I udpegningsgrundlaget indgår en række arter hvoraf arterne hvinand, pibeand, sangsvane, toppet skallesluger, kortnæbbet gås og dværgterne forekommer i det marine område. Hovedparten af de fuglearter, der udgør udpegningsgrundlaget, er trækfugle der fortrinsvis befinder sig i området i vinterperioden.

Table 3. Venstre: Data for fuglenes månedsvise forekomst er fra www.dof.dk. En grøn farve indikerer at arten er almindelig, gul farve indikerer at arten er fåtallig og orange indikerer at arten er sjælden. **Højre:** vurdering fra Natura 2000-basisanalyse i Løgstør Bredning, på Vejlerne og Bulbjerg, 2007. DMU's vurdering af national bevaringsstilstand for den enkelte art er angivet. (Pihl et al 2003).

Hvinand 2003-2010 <table border="1"> <caption>Estimated data for Hvinand 2003-2010</caption> <thead> <tr> <th>Month</th> <th>Fugle pr. rapportering</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Jan</td><td>6.5</td></tr> <tr><td>Feb</td><td>8.0</td></tr> <tr><td>Mar</td><td>7.5</td></tr> <tr><td>Apr</td><td>6.0</td></tr> <tr><td>Maj</td><td>0.5</td></tr> <tr><td>Jun</td><td>0.2</td></tr> <tr><td>Jul</td><td>0.5</td></tr> <tr><td>Aug</td><td>2.5</td></tr> <tr><td>Sep</td><td>3.5</td></tr> <tr><td>Okt</td><td>2.0</td></tr> <tr><td>Nov</td><td>7.0</td></tr> <tr><td>Dec</td><td>8.0</td></tr> </tbody> </table>	Month	Fugle pr. rapportering	Jan	6.5	Feb	8.0	Mar	7.5	Apr	6.0	Maj	0.5	Jun	0.2	Jul	0.5	Aug	2.5	Sep	3.5	Okt	2.0	Nov	7.0	Dec	8.0	Hvinand Bestand: Arten fouragerer på invertebrater og småfisk på store dele af Limfjorden. Føden tages primært på vanddybder fra 1-3 m. Fra juli til hen i efteråret raster arten i store antal under fældningen og er i en periode ikke i stand til at flyve. Antallet af rastende fugle er tilsyneladende gået tilbage siden 80'erne. Foreløbig trusselvurdering: Ænderne er afhængige af tilstrækkeligt areal på åbent vand med tilfredsstillende fødegrundlag og uforstyrrelse. Især under fældningen er forstyrrelsen kritisk. Surfing, herunder kite-surfing kan være forstyrrende. Der er ingen tvivl om, at det i perioden holder fuglene væk fra Amtoft Vig/Limfjorden, hvor der ofte ses surfere. Potentielt levested: Alle dele af Limfjorden i område F12 er medtaget. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 31.000 ha. National bevaringsstatus: gunstig
Month	Fugle pr. rapportering																										
Jan	6.5																										
Feb	8.0																										
Mar	7.5																										
Apr	6.0																										
Maj	0.5																										
Jun	0.2																										
Jul	0.5																										
Aug	2.5																										
Sep	3.5																										
Okt	2.0																										
Nov	7.0																										
Dec	8.0																										
Pibeand 2003-2010 <table border="1"> <caption>Estimated data for Pibeand 2003-2010</caption> <thead> <tr> <th>Month</th> <th>Fugle pr. rapportering</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Jan</td><td>10</td></tr> <tr><td>Feb</td><td>8</td></tr> <tr><td>Mar</td><td>12</td></tr> <tr><td>Apr</td><td>10</td></tr> <tr><td>Maj</td><td>0.5</td></tr> <tr><td>Jun</td><td>0.2</td></tr> <tr><td>Jul</td><td>0.5</td></tr> <tr><td>Aug</td><td>3</td></tr> <tr><td>Sep</td><td>25</td></tr> <tr><td>Okt</td><td>38</td></tr> <tr><td>Nov</td><td>20</td></tr> <tr><td>Dec</td><td>10</td></tr> </tbody> </table>	Month	Fugle pr. rapportering	Jan	10	Feb	8	Mar	12	Apr	10	Maj	0.5	Jun	0.2	Jul	0.5	Aug	3	Sep	25	Okt	38	Nov	20	Dec	10	Pibeand Bestand: Arten raster især i det tidlige forår straks isen er væk og i sensommeren/efteråret indtil vinterens komme. Fuglene raster især på engenes vådeste partier og fouragerer på vandplanter på de lavvandede dele af søerne (< 1 m dybde). Fuglene flyver ofte uden for området for at fouragere om natten. Foreløbig trusselvurdering: Ænderne er afhængige af åbne, uforstyrrede og gerne delvis oversvømmede arealer til rast og lavvandede, rene søer med tæt bunddække af vandplanter til fouragering. Åbenbare trusler er eutrofiering af vandområderne, tilgroning med f.eks. tagrør, menneskelig forstyrrelse og afvanding. Ved høj vandstand er ænderne afhængige af afgræssede strandenge til fouragering. Potentielt levested:
Month	Fugle pr. rapportering																										
Jan	10																										
Feb	8																										
Mar	12																										
Apr	10																										
Maj	0.5																										
Jun	0.2																										
Jul	0.5																										
Aug	3																										
Sep	25																										
Okt	38																										
Nov	20																										
Dec	10																										

	Der er medtaget ferske søer, kystnære, lavvandede dele af Limfjorden og lavtliggende engområder i de to områder. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 2.750 ha. National bevaringsstatus: gunstig																										
Sangsvane 2003-2010 <table border="1"> <caption>Sangsvane 2003-2010 (Estimated data)</caption> <thead> <tr> <th>Month</th> <th>Fugle pr. rapportering</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Jan</td><td>15</td></tr> <tr><td>Feb</td><td>12</td></tr> <tr><td>Mar</td><td>11</td></tr> <tr><td>Apr</td><td>9</td></tr> <tr><td>Maj</td><td>8</td></tr> <tr><td>Jun</td><td>6</td></tr> <tr><td>Jul</td><td>3</td></tr> <tr><td>Aug</td><td>1</td></tr> <tr><td>Sep</td><td>0</td></tr> <tr><td>Okt</td><td>1</td></tr> <tr><td>Nov</td><td>4</td></tr> <tr><td>Dec</td><td>12</td></tr> </tbody> </table>	Month	Fugle pr. rapportering	Jan	15	Feb	12	Mar	11	Apr	9	Maj	8	Jun	6	Jul	3	Aug	1	Sep	0	Okt	1	Nov	4	Dec	12	Sangsvane Bestand: Det årlige antal af rastende fugle i Vejlerne varierer en del. Der mangler data fra mange år, og det er derfor svært at vurdere udviklingstendensen. Svanerne fouragerer på bundplanter i områdets søer samt på rodknolde af tagrør langs bredderne. En del raster dog kun inden for området og fouragerer primært på marker uden for området. Foreløbig trusselvurdering: Ved fortsat sikring af raste- og overnatningspladser er der ikke de store kendte trusler for artens bevaringsstatus. Potentielt levested: Der er medtaget større åbne ferske vandflader, kystnære dele af Limfjorden, dyrkede marker og enge. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 12.750 ha. National bevaringsstatus: gunstig
Month	Fugle pr. rapportering																										
Jan	15																										
Feb	12																										
Mar	11																										
Apr	9																										
Maj	8																										
Jun	6																										
Jul	3																										
Aug	1																										
Sep	0																										
Okt	1																										
Nov	4																										
Dec	12																										
Toppet Skallesluger 2003-2010 <table border="1"> <caption>Toppet Skallesluger 2003-2010 (Estimated data)</caption> <thead> <tr> <th>Month</th> <th>Fugle pr. rapportering</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Jan</td><td>0.8</td></tr> <tr><td>Feb</td><td>1.0</td></tr> <tr><td>Mar</td><td>1.2</td></tr> <tr><td>Apr</td><td>1.0</td></tr> <tr><td>Maj</td><td>0.8</td></tr> <tr><td>Jun</td><td>0.7</td></tr> <tr><td>Jul</td><td>0.6</td></tr> <tr><td>Aug</td><td>0.5</td></tr> <tr><td>Sep</td><td>0.4</td></tr> <tr><td>Okt</td><td>2.1</td></tr> <tr><td>Nov</td><td>2.0</td></tr> <tr><td>Dec</td><td>1.2</td></tr> </tbody> </table>	Month	Fugle pr. rapportering	Jan	0.8	Feb	1.0	Mar	1.2	Apr	1.0	Maj	0.8	Jun	0.7	Jul	0.6	Aug	0.5	Sep	0.4	Okt	2.1	Nov	2.0	Dec	1.2	Toppet Skallesluger Bestand: Arten fouragerer på fisk på store dele af Limfjorden og ses jævnligt trække ind til områderne i skumringen for at overnatte på de store søer i Vejlerne. Antallet af rastende fugle er tilsyneladende gået tilbage siden 80'erne. Foreløbig trusselvurdering: Ænderne er afhængige af tilstrækkeligt areal på åbent vand med tilfredsstillende fødegrundlag og uforstyrrelighed. Surfing, herunder kite-surfing kan være forstyrrende. Der er ingen tvivl om, at det i perioden holder fuglene væk fra Amtoft Vig/Limfjorden, hvor der ofte ses surfere. Potentielt levested: Alle dele af Limfjorden i område F12 er medtaget sammen med de store søer i område 13. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 32.000 ha.
Month	Fugle pr. rapportering																										
Jan	0.8																										
Feb	1.0																										
Mar	1.2																										
Apr	1.0																										
Maj	0.8																										
Jun	0.7																										
Jul	0.6																										
Aug	0.5																										
Sep	0.4																										
Okt	2.1																										
Nov	2.0																										
Dec	1.2																										

Dværgterne 2003-2010 Fugle pr. rapportering	National bevaringsstatus: gunstig Dværgterne Bestand: Ynglebestanden i område F12 er meget dårligt kendt. I 1980 blev der observeret 7 par ved Feggerøn/Feggeklit og 1 par på Hovsør Røn. Enkelte nyere observationer kan dreje sig om trækfugle. Arten yngler enkeltvis er i koloni på åbne kyster og stenede strande. Foreløbig trusselsvurdering: Arten har brug for uforstyrrede rede pladser. Færdsel med f.eks. hunde på stranden i yngletiden kan lokale være problematisk. Potentielt levested: Der er medtaget alle dele af F12 undtagen landarealer. Arealet af det potentielle yngle- og fourageringsområde vurderes samlet at udgøre ca. 12.000 ha. National bevaringsstatus: ugunstig
Kortnæbbet Gås 2003-2010 Fugle pr. rapportering	Kortnæbbet Gås Bestand: Siden starten af 80erne er antallet af Kortnæbbede Gæs i Vejlerne øget næsten uafbrudt. Gæssene raster og fouragerer både forår og efterår typisk på dyrkede arealer med lav vegetation og overnatter typisk på de større vandflader i området eller på Bygholm Vejle. Ofte fouragerer gæssene også uden for området. Foreløbig trusselsvurdering: Ved fortsat sikring af fouragerings-, raste- og overnatningspladser mod f.eks. tilgroning med tagrør er der ikke de store kendte trusler for arten. Potentielt levested: Der er medtaget større åbne vandflader (overnatning), kystnære dele af Limfjorden, enge og dyrkede marker. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 7100 ha. National bevaringsstatus: ugunstig

I Bilag 2 er angivet udpegningsgrundlag for fugle i Natura 2000 området i Løgstør Bredning. I Tabel 3 er angivet Basisanalysen for Løgstør Brednings vurdering af udpegningsgrundlaget herunder trusler og arter. Endvidere er angivet månedsopdelt forekomst af den enkelte art.

8.1 Fødegrundlag for muslingespisende fugle

Af arterne i udpegningsgrundlaget er det kun hvinand, der fouragerer på muslinger. Hvinanden har et bredt fødevalg, som både omfatter plantedele, insekter, krebsdyr, bløddyr og fisk (Madsen 1954, Jepsen 1976). Andelen af blåmuslinger kan lokalt udgøre op til 60 % af fødevalget, når forekomsten af andre fødekilder er begrænset (Pehrsson 1976). Hvinand fouragerer på muslinger med størrelser op til 12 mm (Madsen 1954). Muslinger af kommerciel interessant størrelse har et mindstemål på 45 mm, og er således ikke størrelsesmæssigt tilgængelige for hvinanden.

Hvinanden overvintrer i Danmark. Den ankommer i september og især oktober måned, og forlader landet igen i april og maj måned. Fiskeriet af blåmuslinger fra de seks produktionsområder i Løgstør Bredning vil foregå i samme periode, som ænderne er ankommet for at overvintrere i. Hvinand søger føde om dagen, hvor arten dykker fra vandoverfladen og tager føde dels på bunden og dels i den mellemste del af vandsøjlen. Ænderne dykker på mellem 1-6 m, sjældent dybere. Hvinændernes dybdefordeling i Limfjorden er ikke undersøgt systematisk, men danske undersøgelser fra omegnen af Nysted Vindmøllepark ved Lolland bekræfter den generelle beskrivelse fra Cramp & Simmons (Petersen et al. 2006). Her blev henholdsvis 74 % og 21 % af 7.500 hvinænder fordelt på 707 flokke optalt i dybdeintervallerne 0-2 m og 2-4 m. Af de resterende blev 5 % noteret på dybder mellem 4 og 8 meter, og de resterende 0,5 % på dybder mellem 8 og 22 m (Clausen et al. 2008).

DMU har beregnet, at den mængde af muslinger, der skal være til rådighed i Natura 2000 området i Løgstør Bredning for hvinand ved en bestand på 12.000 individer (jf. mål i udpegningsgrundlag) er ca. 16.677 ton blåmuslinger årligt (Clausen et al. 2008). Heri er indregnet, at ikke alle muslinger vil være tilgængelige som føde for hvinanden (Goss-Custard et al. 2004). DTU Aquas undersøgelser af forekomsten af blåmuslinger i 2011 angiver en bestand på ca. 252.000 ton i Fuglebeskyttelsesområde F12 i Løgstør Bredning på dybder større end 3 meter. Derudover vil der være en bestand af blåmuslinger på lavere vanddybde, der ikke er medregnet. Et fiskeri på 30.000 ton vil således fjerne ca. 12 % af bestanden i området, og det forventes ikke at have betydning for fødebehovet for hvinand, idet fuglenes fødebehov maksimalt udgør ca. 7 % af muslingebestanden.

8.2 Påvirkning af fødegrundlag for fiskespisende fugle

Fødegrundlag for fiskespisende arter, der indgår i udpegningsgrundlag (toppet skallesluger og dværgterne) kan blive påvirket af muslingefiskeri hvis naturtyperne, der indgår i Natura 2000 forringes i forhold til at producere og holde en bestand af mindre fiskearter. Ifølge DMU har dværgterne ugunstig bevaringsstatus og toppet skallesluger en gunstig national bevaringsstatus (Pihl et al. 2003), hvorimod antallet af rastende fugle tilsyneladende er gået tilbage siden 1980'erne i Løgstør bredning. Fiskerier af blåmuslinger er, siden disse statusvurderinger blev gennemført, reduceret fra ca. 75.000 ton årligt til under 35.000 ton årligt. Endvidere viser undersøgelser (Regimeskift) af fiskefaunaen på større dybde end 3 meter et skift fra store bundfisk (Rødspætte, skrubbe) i 1990'erne til pelagiske arter (sild og brisling). I de senere år er disse bestande reduceret og erstattet af små bentiske arter som kutlinger mv. Det konsekvensvurderede muslingefiskeri kan således ikke forventes at forringe de to fuglearters status, idet der i Limfjorden er sket et skift til mindre bundlevende fiskearter, og dermed en forbedring af fødegrundlaget for disse fugle.

8.3 Påvirkning af fødegrundlag for planteædende fugle

Forekomster af ålegræs forventes ikke at blive påvirket af det planlagte muslingefiskeri (se afsnit 9.4 og 9.4.3). Et muslingefiskeri på 30.000 ton forventes derfor ikke at påvirke fødegrundlaget for de 2 arter af planteædende fugle i Løgstør Bredning (Pibeand og Sangsvane).

8.4 Forstyrrelse af fugle

Basisanalysen angiver i trusselvurderingen for hvinand og toppet skallesluger at forstyrrelse, herunder specifikt surfing, som trussel mod gunstig bevaringsstatus. For hvinand er forstyrrelsen kritisk under fældning. I fiskeriet vil der maksimalt forekomme 15 fartøjer i et produktionsområde af gangen, og under fiskeri sejles der med en hastighed på 3-4 knob. Fiskeriets forstyrrelse vil således være af en anden karakter end forstyrrelse af hurtigtsejlende surfere. I forhold til at fiskeriet starter sidst i september forventes konflikten med fældende hvinænder at være minimeret. Et fiskeri hvor 15 fartøjer forekommer i samme produktionsområde vil muligvis kunne virke forstyrrende på de to arter.

For dværgterne er forstyrrelse på redepladserne en trussel mod bevaringsstatus. En dybdegrænse på 5 meter kan sikre at ynglende og rastende fugle, f.eks. Dværgterne, ikke vil blive forstyrret. Således vil fiskeriet pga. dybdegrænsen ske i en afstand på 200-400 meter fra vigtige fuglelokaliteter herunder Feggeklit.

8.5 Kumulative effekter

8.5.1 Jagt

Der drives jagt på arterne hvinand, stor skallesluger og toppet skallesluger i danske farvande. DMUs Vildtudbyttestatistik angiver vedrørende hvinand: Fra midten af 1960'erne til begyndelsen af 1970'erne steg udbyttet af hvinand fra 15.000 til 25.000-30.000 fugle. Siden har udbyttet været svagt faldende til knap 15.000 i midten af 1990'erne. Nedgangen er ikke udtryk for en tilbagegang i bestanden, men skal sættes i relation til ændrede jagttraditioner og indskrænkninger i selve jagtudøvelsen. De fleste hvinænder nedlægges i Viborg, Ringkøbing og Storstrøms Amter, efterfulgt af Fyn, Århus og Nordjyllands Amter. Jagtens indflydelse er sandsynligvis ubetydelig, bestandsstørrelsen taget i betragtning. På grund af sin udbredte og spredte forekomst langs kysten er hvinanden ikke særlig udsat for forstyrrelser ved jagt.

For toppet skallesluger angiver DMUs Vildtudbytteskema: Det årlige jagtudbytte af skalleslugere lå fra slutningen af 1960'erne til midt i 1970'erne på ca. 7.000 fugle. Siden er det faldet til under 5.000 fugle om året. Tilbagegangen må antages at være forårsaget af ændrede jagttraditioner og indskrænkninger i jagtudøvelsen. Indtil indførelsen af en lokal særfredning blev der nedlagt mange toppede skalleslugere i Storstrøms og Fyns Amter. Endvidere blev der nedlagt mange i Vestsjællands, Ringkøbing, Viborg og Nordjyllands Amter, hvilket fortsat er tilfældet. Den samlede afskydning har sandsynligvis ubetydelig indflydelse på bestandens størrelse.

Jagtaktiviteter kan have en kumulativ effekt i forhold til forstyrrelse fra muslingefiskeri.

8.6 Konklusion

I udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde i Løgstør Bredning indgår en række arter hvoraf arterne hvinand, pibeand, sangsvane, toppet skallesluger, kortnæbbet gås og dværgterne forekommer i det marine område.

Arten hvinand æder muslinger og skal have en mængde muslinger til rådighed svarende til 16.667 ton blåmuslinger og svarende til 7 % af den totale biomasse.

Fiskespisende arter (toppet skallesluger og dværgterne) vil ikke få forringet adgang til føde, idet der i Limfjorden er sket et skift til mindre bundlevende fiskearter, og dermed en forbedring af fødegrundlaget for disse fugle.

Planteædende fugle (pibeand og sangsvane) forventes ikke at få forringet deres fødegrundlag, idet ålegræs på vanddybde, hvor disse arter er fødesøgende, ikke vil blive påvirket af muslingefiskeriet med dybdegrænse på 5 meter).

Fiskeriet kan medføre forstyrrelse af de beskyttede fugle, hvis >15 fartøjer udfører fiskeri i samme produktionsområde.

9 Habitatområde H16

Størstedelen af produktionsområderne 32-39 er udpeget som Habitatområde (H16) og der indgår flere marine naturtyper i udpegningsgrundlaget herunder **1110** Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand, **1140** Mudder- og sandflader blottet ved ebbe og **1160** Større lavvandede bugter og vige (Figur 1). Naturtypen **1140** Mudder- og sandflader blottet ved ebbe ligger på så lavt vand, at det vurderes, at der ikke vil være en påvirkning af muslingefiskeri. Naturtypen inddrages derfor ikke nærmere i nærværende konsekvensvurdering. Naturtypen **1170** Rev indgår i udpegningsgrundlag uden en angivelse af udbredelse.

9.1 Ophvirvling af bundsediment og Sigtdybde

9.1.1 Basisanalysens beskrivelser af udpegningsgrundlag, status og trusler

Boks 3

Miljøministeriets Natura 2000-basisanalyse: Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg, Miljøcenter Aalborg (2007)

Trusler

I Vandrammedirektivets basisanalyse del II er det vurderet, at Limfjorden er meget påvirkelig over for effekten af tilførslen af overskud af næringsstoffer. **Overvågningsresultater fra både den nationale og regionale overvågning viser, at hele Limfjorden er påvirket af for store tilledninger af næringsstoffer fra land, især af kvælstof (Limfjords-overvågningen 2005). Det medfører forøget opblomstring af planktonalger, hvilket nedsætter vandets klarhed og forringer ålegræssets dybdeudbredelse, samt forøger risikoen for iltvind ved bunden.** Bundfaunaens sammensætning påvirkes ligeledes af eutrofieringen. Det vurderes i VRD-basisanalyse II, at der er behov for en yderligere indsats for at nedbringe tilførslen af kvælstof og fosfor fra land. Effekten af Vandmiljøplan I+II+III ikke er tilstrækkelig til at få reduceret tilførslen af næringsstoffer til det niveau, som er nødvendig for at opnå en god tilstand, jævnfør Recipient-kvalitetsplan 1985 – 1996.

Overvågning udført af Danmarks Fiskeriundersøgelser i forbindelse med NOVANA (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2004) viser, at **skrabning efter blåmuslinger, specielt i vand på dybder indtil 3 m i naturtype 1160 og 1170 har flere kraftige konsekvenser.** Dels er der den umiddelbare konsekvens, at langt de fleste planter og dyr opfiskes eller dør. Dels påvirkes dyrelivet generelt, således at små hurtigt voksende arter favoriseres på bekostning af

langsomt voksende arter.

Der er endvidere en vedvarende effekt, da skaller og sten varigt fjernes fra bunden. Herved mister makroalger og dyr knyttet til fast substrat deres habitat. **Endelig er skrabning efter blåmusling og østers, såvel i habitatområdet som uden for habitatområdet - medvirkende til at gøre vandet mere uklart i habitatområdet, og dermed forringe vilkårene for ålegræs og anden bundlevende vegetation.** Omkring halvdelen af Limfjordens bundareal er udlagt til skrabning af Fødevarerministeriet. Her har skrabningen medvirket til at formindske bestanden af blåmuslinger med omkring 80 % fra omkring 700.000 ton i første halvdel af 1990'erne til omkring 150.000 ton i 2006. Herved er muslingernes evne til at filtrere vandet blevet reduceret tilsvarende. Miljøfarlige stoffer. Naturtypen "1160. Større lavvandede bugter og vige" og "1110. Ikke eksponerede sandbanker på lavt vand med eller uden undervandsvegetation" samt 1170. Rev er truet af miljøfarlige stoffer, især afgivelse af organisk tin fra skibenes bundmaling. Overvågning viser, at en del af hunnerne af strandsnegl, som anvendes som indikatororganisme, har udviklet hanlige karaktertræk (imposex), som følge af organisk tin.

9.1.2 Konsekvensvurderingens analyse

Sigtdybden målt i ålegræssets vækstperiode (marts til oktober) af Miljøcenter Ringkøbing har siden 2006 været stigende fra 3,0 meter i 2006 til 4,8 meter i 2009 (Figur 8). I 2010 observeredes et lille fald i den gennemsnitlige sigtdybde. I 2011 har DTU Aqua data fra januar til maj måned til rådighed. Den gennemsnitlige sigtdybde i januar-maj i 2011 ($3,8 \pm 2,0$ m) er ikke forskellig fra sigtdybden observeret i samme periode i 2010 ($4,2 \pm 1,3$ m) (data Miljøcenter Ringkøbing; gennemsnit for januar til maj) (t-test, $p = 0,6$).

Petersen (2008) har vist en positiv sammenhæng mellem forekomsten af blåmuslinger og sigtdybden. Analysen er foretaget på en række områder i Limfjorden og på et meget omfattende datagrundlag. For den nordlige del af Løgstør bredning findes en entydig sammenhæng mellem biomasse af blåmuslinger (BM, i ton) og sigtdybde (SD i m):

$$SD = 1,3 + (1,5 \times 10^{-5}) * BM \quad (R^2 = 0,57)$$

Modellen er udarbejdet for muslingebestanden i produktionsområde 33, 34, 38, 39 for et areal på 156 km² i den nordlige del af Løgstør Bredning. I konsekvensvurderingens beregninger af sigtdybde er gennemsnitsbiomassen af blåmuslinger på dybere vand end 3 meter i H16 (1,1 kg m⁻²) omregnet til en bestand for arealet på de 156 km² (produktionsområde 33-39) på 172.000 ton. Denne biomasse indgår i estimatet af sigtdybden. På baggrund af den korrigerede bestand kan den gennemsnitlige sigtdybde for hele 2011 estimeres til 3,9 m.

De observerede sigtdybdedata fra hele maj til oktober 2011 er endnu ikke tilgængelige, men ud fra monitoringsdata fra marts til maj (gn. sigtdybde = 3,7 m) og estimater af sigtdybde fra muslingebestandens filtrationspotentiale i området (se ovenover = 3,9 m) kan en samlet sigtdybde estimeres til at være 3,8 meter i 2011 ($SD = ((3 * 3,7) + (5 * 3,9)) / 8$ måneder (marts-okt)).

Reduktionen i sigtdybden ved et fiskeri i den nordlige del af Løgstør Bredning (svarer til 49 % af Bredningens område) kan beregnes på baggrund af flere antagelser. Antages det, at fiskeriet på 30.000 ton fordeles i hele Løgstør Bredning vil 49 % af det totale fiskeri (=14.800 ton) forekomme i den nordlige del af Bredningen og resultere i en sigtdybdereduktion på 22 cm. Fiskes alle 30.000 ton i den nordlige del af bredningen vil det resultere i en sigtdybde reduktion på 45 cm. Landingerne fordelt på produktionsområderne i perioden 2004 – 2011 er vist i Tabel 4, og her ses det at der alle år har været fisket i både den nordlige og sydlige del af Løgstør Bredning. Sigtdybdereduktionen kan derfor antages at ligge mellem 22 - 45 cm. Den

anvendte empiriske model er forholdsvis usikker. Anvendelsen af modellen for hele Natura 2000 området øger endvidere usikkerheden og modellen forventes i den sydlige del af området at overestimere sigtdybden. Modellen tager ikke højde for muslingernes fordeling i Natura 2000 området. Således kan en forøget biomasse i områder, hvor der i forvejen forekommer en høj biomasse af muslinger, have en lille effekt på sigtdybden i forhold til en tilsvarende forøgelse af biomassen i områder, hvor der ikke i forvejen var muslinger.

Fiskeriet af blåmuslinger er ifølge Fiskeplanen (Bilag 3) målrettet muslingebestande, hvor biomassen af blåmuslinger er større end 1 kg m^{-2} . Den gennemsnitlige biomasse i området hvor fiskeriet vil finde sted er $2,3 \text{ kg m}^{-2}$. Blåmuslinger kan under optimale forhold udnytte hele filtrationskapaciteten til fødeoptagelse, og dermed fjernelse af partikler fra vandsøjlen. Partikler (planktonalger og andet organisk materiale) skal transporteres ned til bunden ved opblanding af vandsøjlen. Denne opblanding fremmes af bølgeenergi og strømforhold, men dæmpes af lagdeling af vandsøjlen ved forskelle i temperatur eller salinitet mellem øverste og nederste del af vandsøjlen. Transport af partikler, og dermed fjernelse af partikler fra vandsøjlen, er således betinget af klimatiske og hydrografiske forhold. Blåmuslinger vil ofte forekomme i tætheder, der medfører at fødepartiklerne fjernes fra den nederste del af vandsøjlen (Dolmer 2000). Dette medfører, at muslingerne ikke kan udnytte fuldt potentiale til fødeoptag (Dolmer 2000). En afhøstning af en del af bestanden med høj biomassetæthed vil således ikke nødvendigvis have en reducerende effekt på bestandens fjernelse af partikler, og dermed vandets sigtbarhed, idet en fjernelse af muslinger i første omgang vil reducere muslingernes fødekonkurrence, og bestanden kan dermed samlet set opretholde en uændret filtration. En afhøstning af en for stor andel af muslingebiomassen vil reducere muslingebestandens filtration og reducere områdets sigtdybde.

Muslingskrab vil ophvirvle sedimentpartikler og nedsætte sigtdybden i direkte forbindelse med fiskeriet. En undersøgelse i Løgstør Bredning (Riemann & Hoffmann 1991, hollænderskraber) viste en forøgelse af partikulært materiale i vandsøjlen på 14 gange umiddelbart efter muslingskrab. Koncentrationen af ammonium og silikat steg, og iltkoncentrationen faldt. Koncentrationen af partikulært materiale var tilbage til de oprindelige værdier allerede efter 60 min, hvilket formodentligt skyldes kraftig strøm i området, som førte både suspenderet partikulært materiale og næringsstoffer ud af måleområdet (Riemann & Hoffmann 1991). Denne undersøgelse repræsenterer således en minimums påvirkning og understreger at effekten i området afhænger af strøm og omfanget af muslingskrab opstrøms for et område. Undersøgelsen viste endvidere, at en betydelig ophvirvling af partikulært organisk materiale forekommer naturligt i Limfjorden ved vindhastigheder $> 15 \text{ m s}^{-1}$, og fiskeriets ophvirvling kun udgør en lille del af denne resuspension i perioder med vindinduceret opblanding (november til april). I sommermånederne (maj til oktober) er vindhastighederne generelt lavere og ligger mellem $5 \text{ til } 7 \text{ m s}^{-1}$. Hansen et al. (1999) har på to stationer (4 og 7,5 meters dybde) målt resuspension som funktion af strøm og vindpåvirkning. Maksimal resuspension målt som vertikal flux var 10 gange højere på den lave station, og på den dybe station målt en tydelig resuspension ved en vindpåvirkning på 13 m s^{-1} , hvorimod den var 5 til 10 gange lavere ved en vindpåvirkning på $10\text{-}11 \text{ m s}^{-2}$. Riemann & Hoffmann (1991) konkluderede på baggrund af undersøgelsen, at muslingskrab vil reducere vandkvaliteten ved at forøge den interne næringsmængde, og forøge iltforbruget. Der hvor vindpåvirkningen er lav og næringsmængden i vandet er begrænset for primærproduktionen formodes det, at fytoplanktonproduktionen i løbet af sommeren vil forøges. Specielt i sommerperioden (maj til oktober), som udgør hovedparten af ålegræssets og makroalgernes vækstperiode (marts til oktober), kan krab-induceret resuspension af både partikulært organisk materiale og næringsstoffer derfor have en reel be-

tydning i forhold til den naturlige vind-inducerede resuspension. Dyekjær et al (1995) fandt at resuspensionen i forbindelse med fiskeriet (hollænderskraber) generelt ikke havde nogen betydning sammenlignet med den vindinducerede resuspension, men også at mange både i samme område (>15 både) vil kunne påvirke resuspensionen og sigtddybden i den periode fiskeriet pågår.

Fiskeridirektoratet har i år påbudt brug af en nyudviklet lettere skraber til fiskeri efter blåmuslinger i Natura 2000 området i Løgstør Bredning. Videnskabelige tests har vist, at denne skraber fanger 50 % mindre mudder pr kg fangst sammenlignet med hollænderskraberen, som har været anvendt i fiskeriet indtil i år (Eigaard et al. 2011). Resuspension af sediment i forbindelse med skylning af fangst vil derfor være reduceret med ca. 50 %. Redskaber forårsager desuden resuspension, når skraberen trækkes over fjordbunden. DTU Aqua har ingen mål for omfanget af dette bidrag til redskabets resuspension. Sammenfattende vil brug af den lette skraber formindske resuspensionen i forbindelse med fiskeriet sammenlignet med det tidligere anvendte redskab, og dermed påvirke sigtddybden i mindre grad end hollænderskraberen.

Ifølge Fiskeplan for fiskeri i Natura 2000 området i Løgstør Bredning vil op til 15 fartøjer indgå i fiskeriet i hvert enkelt produktionsområde. Pga af redskabets reducerede resuspension af sediment kan fiskeriet forventes at have en mindsket negativ effekt på sigtddybden i maj, juni, september og oktober 2011 i forhold til ved et fiskeri med det tidligere anvendte redskab.

9.1.3 Konklusion

Observationer af sigtddybden i området viser, at sigtddybden generelt har været faldende siden år 2009. Sigtdybden kan ud fra observationer af sigtdybde og en empirisk model for sammenhæng mellem muslingebestandens filtrationspotentiale og sigtdybde estimeres til at være 3,8 m i 2011. Den observerede sigtdybde er til og med maj 2011 3,8 meter (gennemsnit januar til maj), hvilket svarer til den gennemsnitlige sigtdybde i januar-maj 2010. Opfiskning af 30.000 ton blåmuslinger vil have en betydning for sigtdybde i Natura 2000 området. Modelberegning viser en sigtdybdereduktion på mellem 22 - 45 cm afhængig af den faktiske fordeling af fiskeriet i Løgstør Bredning. Beregningen er usikker og variation i forhold til muslingebestandens udvikling (rekruttering, vækst og overlevelse) vil være af større betydning end fiskeriets fjernelse af muslinger ved den nuværende store muslingebestand i Løgstør Bredning.

I forbindelse med fiskeri vil der ske en resuspension af sediment. Denne resuspension kan være af betydning i sommerperioden, hvor den vindinducerede resuspension er lav. I vinterperioden vurderes resuspensionen fra muslingefiskeriet, at være ubetydelig. Ca. 40 % af muslingelandingerne pågår i perioden maj, juni og september, hvor resuspension kan påvirke sigtdybden. En høj tæthed af fartøjer (>15), der fisker i samme område, vil kunne reducere sigtdybden. Det indgår i Fiskeplanen, at der maksimalt vil forekomme 15 fartøjer i fiskeriet i Natura 2000 området samtidigt. DTU Aqua vurderer, at fiskeriet ikke vil reducere sigtdybden i sommerperioden. Fiskeridirektoratet har i år påbudt anvendelse af et nyt, lettere redskab til muslingefiskeri, som reducerer resuspensionen i forbindelse med fiskeriet betydeligt i forhold til ved fiskeri med det redskab, der tidligere er anvendt.

9.2 Påvirkning af substrat

9.2.1 Basisanalysens beskrivelser af udpegningsgrundlag, status og trusler

Boks 4

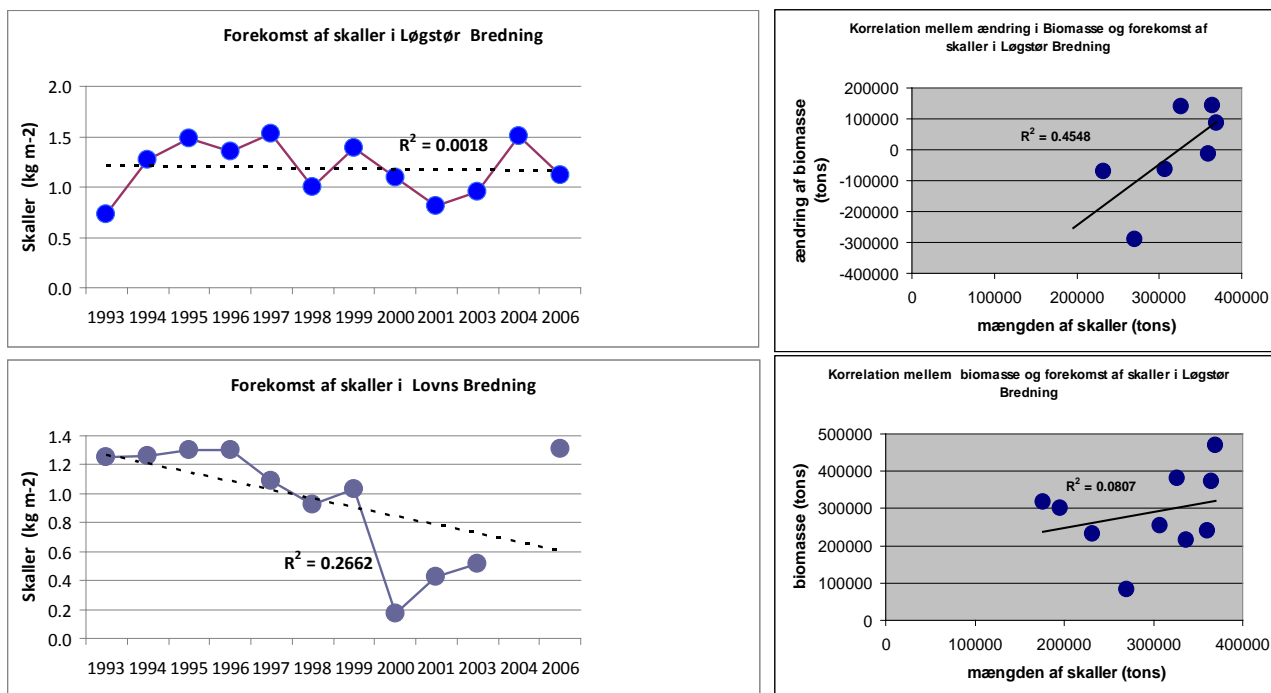
Miljøministeriets Natura 2000-basisanalyse, Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg, Miljøcenter Aalborg (2007)

Overvågning udført af Danmarks Fiskeriundersøgelser i forbindelse med NOVANA (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2004) viser, at skrabning efter blåmuslinger, specielt i vand på dybder indtil 3 m i naturtype 1160 og 1170 har flere kraftige konsekvenser. Dels er der den umiddelbare konsekvens, at langt de fleste planter og dyr opfiskes eller dør. Dels påvirkes dyrelivet generelt, således at små hurtigt voksende arter favoriseres på bekostning af langsomt voksende arter. **Der er endvidere en vedvarende effekt, da skaller og sten varigt fjernes fra bunden. Herved mister makroalger og dyr knyttet til fast substrat deres habitat.** Endelig er skrabning efter blåmusling og østers, såvel i habitatområdet som uden for habitatområdet - medvirkende til at gøre vandet mere uklart i habitatområdet, og dermed forringe vilkårene for ålegræs og anden bundlevende vegetation. Omkring halvdelen af Limfjordens bundareal er udlagt til skrabning af Fødevarerministeriet. Her har skrabningen medvirket til at formindske bestanden af blåmuslinger med omkring 80 % fra omkring 700.000 ton i første halvdel af 1990'erne til omkring 150.000 ton i 2006. Herved er muslingernes evne til at filtrere vandet blevet reduceret tilsvarende. Miljøfarlige stoffer. Naturtypen "1160. Større lavvandede bugter og vige" og "1110. Ikke eksponerede sandbanker på lavt vand med eller uden undervandsvegetation" samt 1170. Rev er truet af miljøfarlige stoffer, især afgivelse af organisk tin fra skibenes bundmaling. Overvågning viser, at en del af hunnerne af strandsnegl, som anvendes som indikatororganisme, har udviklet hanlige karaktertræk (imposex), som følge af organisk tin.

9.2.2 Konsekvensvurderingens analyse

Fiskeriets effekt på forekomsten af arter menes bl.a. at være forårsaget af fjernelsen af substrat. Denne antagelse bygger dels på felteksperimenter og dels på observationer i den nordlige del af Løgstør Bredning. Felteksperimentet viser en sammenhæng mellem substratkompleksitet og reduceret prædation fra krabber (Frandsen og Dolmer 2002). Observationer af muslingerekuttering viser, at mængden af skaller og småsten på bunden har betydning for mængden af muslinge yngel (Frandsen og Dolmer 2002). Petersen et al. (2008) har analyseret forekomsten af skaller og blåmuslinger for større områder af Limfjorden. Disse viser en sammenhæng mellem forekomsten af muslingeskaller og forekomsten af blåmuslinger. Analyserne kan dog ikke afgøre om forekomsten af skaller fremmer en rekruttering af blåmuslinger, eller om en stor bestand af blåmuslinger medfører en stor forekomst af skaller. I forbindelse med monitoreringen af blåmuslinger i Limfjorden registrerer DTU Aqua forekomsten af sten og skaller i forsøgsskrab. Forekomsten af dette materiale kan omregnes til mængde substrat på bunden med samme beregningsmetode som for blåmuslinger. På Figur 26 ses forekomsten af skaller i Løgstør og Lovns Bredninger. Det ses, at mængden af substrat i begge områder ligger mellem 0,7 og 1,5 kg m⁻². I Lovns Bredning er forekomsten af skaller dog i 2000-2003 lavere. Korrelationsanalyser finder hverken signifikante korrelationer (P>0,05) i Løgstør eller Lovns Bredning. Samlet set for hele Løgstør Bredning ses der ikke en tydelig sammenhæng mellem muslingefiskeri og forekomst af substrat og biomasse. De undersøgelser der tidligere er gennemført i Løgstør Bredning (Frandsen og Dolmer 2002), er gennemført på stationer med kun 0,4 kg substrat m⁻², hvilket er under den mængde, der normalt findes i Løgstør Bredning. Med henblik på at sikre en hurtig lokal gendannelse af muslingebanker, kan det være hensigtsmæssigt at sikre at mængden af skaller er større end 0,7 kg m⁻², hvilket vil sikre nok

substrat til at understøtte nyrekruttering af blåmuslinger. Dette kan ske ved genudlægning af substrat i områder efter et fiskeri.

Figur 26. Forekomsten af substrat i Løgstør Bredning (øverst t.v.) og Lovns Bredning (nederst t.v.). Endvidere vises sammenhæng mellem forekomst af substrat og ændring i muslingebestand, og forekomst af substrat og biomasse af muslingebestand.

9.2.3 Fjernelse af sten

Muslingeindustrierne har i fiskesæsonen 2008 - juli 2011 registreret landinger af sten. Data er indsamlet af Fiskeridirektoratet. I perioden september 2010 til juli 2011 er der blevet landet 2000 kg sten i område 33 i Løgstør Bredning. Landinger af sten er blevet registreret siden 2008. I 2008 og 2009 blev der ikke landet sten i forbindelse med muslingefiskeriet i Løgstør Bredning. Landingerne af sten varierer pga. de forskellige bundtyper i produktionsområderne.

Den lette skraber er et spinkelt redskab, sammenlignet med den tidligere anvendte hollandske skraber og vil derfor formodentligt ikke kunne skrabe i områder med større sten.

Fjernelse af sten er en irreversibel proces, idet sten, der fjernes, ikke bliver gendannet. En hypotese har været, at sten kan komme/kommer op af havbunden, som på en mark. Der findes, så vidt vides, ikke videnskabelige beviser der kan af- eller bekræfte dette. Efter henvendelse til GEUS vurderes dette fænomen ikke at forekomme på havbunden.

9.2.4 Konklusion

Ifølge **Basisanalysen** for H16 er der ikke gunstig bevaringsstatus for habitatområdet, da skaller og sten varigt fjernes fra bunden og makroalger og dyr knyttet til fast substrat dermed mister deres habitat.

DTU Aqua: Der blev landet 2000 kg sten i forbindelse med muslingefiskeriet i Løgstør Bredning i perioden september 2010 til juli 2011. Landinger af sten er blevet registreret siden 2008. I 2008 og 2009 blev der ikke landet sten i forbindelse med muslingefiskeriet i Løgstør Bredning. Fjernelse af sten er en irreversibel påvirkning, der reducerer forekomsten af substrat og dermed udbredelsen af makroalger og epibentiske bunddyr. Den lette muslingeskraber udgør en spinkel konstruktion og vil formodentligt ikke kunne anvendes til fiskeri i områder med større sten. I forbindelse med muslingefiskeri vil der blive fjernet muslingeskal-ler. Disse udgør et vigtigt element i habitatet for en række organismer. Analyser viser, at der ikke over større områder sker en reduktion i forekomsten af skaller.

9.3 Muslingebestanden

Muslingebanker er en central habitattype for naturtype 1110 og 1160 i H16. Naturtypens overordnede bevaringsstatus vil derfor afhænge af blåmuslingers bevaringsstatus, og der skal således sikres eller genoprettes en gunstig bevaringsstatus for blåmuslinger. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når artens udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at den inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket (Habitatbekendtgørelsen § 4 stk. 3d).

Basisanalysen for Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg (Miljøcenter Aalborg 2007) vurderer, at naturtype 1110 og 1160 ikke har en gunstig bevaringsstatus, da plante- og dyrelivet er i yderst ringe tilstand.

9.3.1 Basisanalysens beskrivelser af udpegningsgrundlag, status og trusler

Boks 5

Miljøministeriet Natura 2000-basisanalyse, Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg, Miljøcenter Aalborg (2007)

Trusler

I Vandrammedirektivets basisanalyse del II er det vurderet, at Limfjorden er meget påvirkelig over for effekten af tilførslen af overskud af næringsstoffer. Overvågningsresultater fra både den nationale og regionale overvågning viser, at hele Limfjorden er påvirket af for store tilledninger af næringsstoffer fra land, især af kvælstof (Limfjordsovervågningen 2005). Det medfører forøget opblomstring af planktonalger, hvilket nedsætter vandets klarhed og forringer ålegræssets dybdeudbredelse, samt **forøger risikoen for iltvind ved bunden**. Bundfaunaens sammensætning påvirkes ligeledes af eutrofieringen. Det vurderes i VRD-basisanalyse II, at der er behov for en yderligere indsats for at nedbringe tilførslen af kvælstof og fosfor fra land. Effekten af Vandmiljøplan I+II+III ikke er tilstrækkelig til at få reduceret tilførslen af næringsstoffer til det niveau, som er nødvendig for at opnå en god tilstand, jævnfør Recipientkvalitetsplan 1985 – 1996.

Overvågning udført af Danmarks Fiskeriundersøgelser i forbindelse med NOVANA (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2004) viser, at **skrabning efter blåmuslinger, specielt i vand på dybder indtil 3 m i**

naturtype 1160 og 1170 har flere kraftige konsekvenser. Dels er der den umiddelbare konsekvens, at langt de fleste planter og dyr opfiskes eller dør. Dels påvirkes dyrelivet generelt, således at små hurtigt voksende arter favoriseres på bekostning af langsomt voksende arter.

Der er endvidere en vedvarende effekt, da skaller og sten varigt fjernes fra bunden. Herved mister makroalger og dyr knyttet til fast substrat deres habitat. **Endelig er skrabning efter blåmusling og østers, såvel i habitatområdet som uden for habitatområdet - medvirkende til at gøre vandet mere uklart i habitatområdet, og dermed forringe vilkårene for ålegræs og anden bundlevende vegetation. Omkring halvdelen af Limfjordens bundareal er udlagt til skrabning af Fødevareministeriet. Her har skrabningen medvirket til at formindske bestanden af blåmuslinger med omkring 80 % fra omkring 700.000 ton i første halvdel af 1990'erne til omkring 150.000 ton i 2006. Herved er muslingernes evne til at filtrere vandet blevet reduceret tilsvarende.**

9.3.2 Konsekvensvurderingens analyse

Muslingebestanden er i 2011 estimeret til at være 252.000 ton (produktionsområde 33-39) i H16. Bestanden er steget 6 % i forhold til bestanden i 2010.

Et fiskeri på 30.000 ton (inkl. 4000 ton omplantningsmuslinger) vil fjerne 12 % af den totale muslingebestand. Ifølge Fiskeplanen (Bilag 3) vil muslingefiskeriet af konsummuslinger (skallængde > 4,5 cm) blive begrænset til områder, hvor biomassen af blåmuslinger overstiger 1 kg m⁻² og opfiskningen af omplantningsmuslinger (skallængde <4,5 cm) blive begrænset til områder hvor biomassen af blåmuslinger er større end 2,5 kg m⁻². Gennemsnitsbestanden af muslinger, i området hvor bestanden er over 1 og 2,5 kg m⁻² er henholdsvis 2,3 og 3,0 kg m⁻².

Produktionsundersøgelser i Limfjorden har vist, at blåmuslingernes årlige biomasseproduktion udgør 40-50 % af biomassen. Set for hele Natura 2000 området fjernes der ca. 12 % af bestanden, eller omkring 24 % af den muslingeproduktion, som vil finde sted i området.

I forbindelse med fiskeri fjernes der substrat. Flere undersøgelser har vist en sammenhæng mellem mængden af substrat og blåmuslingers rekruttering og overlevelse. I Løgstør Bredning har tidligere analyser vist, at der ikke er sket et fald i substratmængden. Problemstillingen vedrørende substrat er vurderet i afsnit 9.2.

9.3.3 Kumulative effekter

Eutrofiering og naturlig variation kan forventes at have en betydning for muslingebestandens størrelse og dermed for sigtgybden. Fiskeriet kan også have en betydning for muslingebestandens størrelse, og den stigende blåmuslingebestand siden 2006 indikerer, at den reducerede fiskeri kan have haft en positiv effekt på muslingebestanden i Løgstør Bredning. Ændringer i rekrutteringen og dødelighed pga. iltsvind og prædation, kan have stor effekt. Iltsvindhændelser, med massedød af blåmuslinger, er rapporteret for en række områder i Limfjorden, herunder Løgstør Bredning. I forbindelse med disse hændelser er der registreret tab af muslinger, der overstiger landingerne fra fiskeriet med en faktor 3-4 (Dolmer et al. 1999, Kristensen og Hoffmann 2000). Prædation fra søstjerner er en anden faktor, der har betydning for udbredelsen af blå-

muslinger lokalt i Limfjorden og dermed for områdets filtrationspotentiale. Det er således beregnet, at søstjerner lokalt kan fjerne op til 15.000 ton muslinger inden for en kortere periode (Holtegaard et al. 2008).

9.3.4 Konklusion

Ifølge **Basisanalysen** for H16 er der ikke gunstig bevaringsstatus for habitat-området, idet fiskeriet medfører en reduktion af muslingebestanden og områdets vandkvalitet.

DTU Aqua: Det planlagte fiskeri af blåmuslinger vil fjerne 12 % af bestanden. Bestanden af blåmuslinger udgør i 2011 252.000 ton, hvilket er et en stigning på 6 % i forhold til bestanden i 2010. Produktionen af muslinger udgør 40-50 % af biomassen og fiskeriet vil fjerne ca. 24 % af produktionen. Det vurderes, at det ønskede fiskeri ikke vil påvirke forekomsten af blåmuslinger i naturtyperne 1110 og 1160.

9.3.5 Biogene rev

Blåmuslinger har en aggregerende adfærd, og vil selv ved lave tætheder klumpe sig sammen og være bankedannede. I Appendiks 1 i "Marine Habitat definition", se Bilag 5, udgør muslingebanker, der kan adskilles topografisk fra andre bundstrukturer, biogene rev under naturtype 1170 Rev. Der er ikke udpeget biogene rev i H16, men på nationalt plan, er der en proces i gang med at udpege biogene rev som en del af naturtype 1170.

På grund af en manglende definition, er det ikke muligt, at vurdere hvor stor en del af biogene rev i naturtypen 1170, der vil blive påvirket af det ønskede fiskeri. Fiskeriet vil fjerne 12 % af blåmuslingebestanden og vil være målrettet tætte forekomster af blåmuslinger. Hvis biogene rev defineres som forholdsvis tætte forekomster af blåmuslinger vil en forholdsvis større andel af de biogene rev blive påvirket. Hvis de biogene rev defineres, som alt fra små til store forekomster af blåmuslinger vil det ønskede muslingefiskeri kun påvirke en mindre del af naturtypen.

9.4 Ålegræs

Ålegræs er en central habitattype for naturtype 1110 og 1160 i H16. Naturtypens overordnede bevaringsstatus vil derfor afhænge af ålegræssets bevaringsstatus, og der skal således sikres eller genoprettes en gunstig bevaringsstatus for ålegræs. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når arten udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at den inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket (Habitatbekendtgørelsen § 4 stk. 3d).

Basisanalysen for Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg (Miljøcenter Aalborg 2007) vurderer, at naturtype 1110 og 1160 ikke har en gunstig bevaringsstatus.

9.4.1 Basisanalysens beskrivelser af udpegningsgrundlag, status og trusler

Boks 6

Miljøministeriets Natura 2000-basisanalyse, Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg, Miljøcenter Aalborg

(2007)

Trusler

I Vandrammedirektivets basisanalyse del II er det vurderet, at Limfjorden er meget påvirkelig over for effekten af tilførslen af overskud af næringsstoffer. Overvågningsresultater fra både den nationale og regionale overvågning viser, at hele Limfjorden er påvirket af for store tilledninger af næringsstoffer fra land, især af kvælstof (Limfjordsovervågningen 2005). Det medfører forøget opblomstring af planktonalger, hvilket nedsætter vandets klarhed og forringer ålegræssets dybdeudbredelse, samt forøger risikoen for iltvind ved bunden. Bundfaunaens sammensætning påvirkes ligeledes af eutrofieringen. Det vurderes i VRD-basisanalyse II, at der er behov for en yderligere indsats for at nedbringe tilførslen af kvælstof og fosfor fra land. Effekten af Vandmiljøplan I+II+III er ikke tilstrækkelig til at få reduceret tilførslen af næringsstoffer til det niveau, som er nødvendig for at opnå en god tilstand, jævnfør Recipientkvalitetsplan 1985 – 1996.

Overvågning udført af Danmarks Fiskeriundersøgelser i forbindelse med NOVANA (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2004) viser, at skrabning efter blåmuslinger, specielt i vand på dybder indtil 3 m i naturtype 1160 og 1170 har flere kraftige konsekvenser. **Dels er der den umiddelbare konsekvens, at langt de fleste planter og dyr opfiskes eller dør.** Dels påvirkes dyrelivet generelt, således at små hurtigt voksende arter favoriseres på bekostning af langsomt voksende arter. Der er endvidere en vedvarende effekt, da skaller og sten varigt fjernes fra bunden. Herved mister makroalger og dyr knyttet til fast substrat deres habitat. **Endelig er skrabning efter blåmusling og østers, såvel i habitatområdet som uden for habitatområdet - medvirkende til at gøre vandet mere uklart i habitatområdet, og dermed forringe vilkårene for ålegræs og anden bundlevende vegetation.** Omkring halvdelen af Limfjordens bundareal er udlagt til skrabning af Fødevarerministeriet. Her har skrabningen medvirket til at formindske bestanden af blåmuslinger med omkring 80 % fra omkring 700.000 ton i første halvdel af 1990'erne til omkring 150.000 ton i 2006. Herved er muslingernes evne til at filtrere vandet blevet reduceret tilsvarende.

Invasive arter:

Japansk gracilarta tang (*Gracilaria vermiculophylla*) blev første gang observeret i Nibe og Gjøll bredninger i 2005. Sidste år bredte den sig massivt de to steder, og nu frygtes det, at den breder sig til store dele af Limfjorden. Gracilariatangen er en højst uønsket gæst, fordi den klumper sig sammen i store, tykke måtter. Herved skygger den for ålegræsset og dels lukker den ilten ude, så ålegræsset og bunddyrene kvæles.

Sargassotang (*Sargassum muticum*) er observeret drivende og fastvokset mange steder i habitatområdet, blandt andet omkring Livø og ved Rønbjerg. Sargassotang er asiatisk, og blev utilsigtet fragtet til Europa ved import af stillehavsøsters. Den blev observeret første gang i Limfjorden i 1983, og har siden spredt sig meget. NOVANAovervågningen viser, at den fra 2003 er den mest dominerende tangplante i Limfjorden. Den er sandsynligvis med til at fortrænge de oprindelige arter fra voksestederne på stenet bund i naturtype 1160 og 1170. Det gælder blandt andet sukkertang, der tidligere var almindelig, men nu næsten er ikke observeres. Truslen forværres af, at arealet med stenet bund er mindsket markant som følge af muslingeskrabning og stenfiskeri.

9.4.2 Konsekvensvurderingens analyse

Et målrettet fiskeri med muslingeskraber i tætte ålegræsforekomster kan ikke forventes at forekomme, idet skraberen vil miste fangsteffektivitet ved opfyldning med ålegræs. Muslingefiskeri af blåmuslinger i områ-

der med ålegræs, vil kunne pågå på lave tætheder af ålegræs, på rodskud og i områder med frøspredning, hvor der forekommer nyetablering af ålegræsbestande. Endvidere vil fiskeri på ålegræs kunne forekomme, hvor ålegræs og muslinger danner en mosaik i udbredelse og ved prøvefiskeri i forhold til at finde en egnet fiskeplads.

Udbredelsen af ålegræs er kontrolleret af flere forhold. Markager et al. (2006) har analyseret miljøtilstanden i Limfjorden på baggrund af monitoringsdata for perioden 1985-2003 og vurderer, at der i forhold til iltsvind og dybdegrænse for ålegræs ikke er sket en forbedring af tilstanden. Derimod er dybdegrænsen for ålegræs faldet med omkring 50 % i perioden til godt 2 m i det meste af fjorden. Det vurderes i analysen, at faldet er sket jævnt gennem hele perioden og i alle undersøgelsesområder i Limfjorden, dog med en svag forbedring i perioden 2001 til 2003. Iltsvind, lav saltholdighed og høj indstråling er de faktorer, som vurderes har en markant negativ effekt på udbredelsen af ålegræs. Den afgørende faktor for ålegræs skønnes at være udbredelsen af iltsvind i fjorden, og reduktionen i dybdeudbredelsen kobles derfor til stigningen i forekomsten af iltsvind.

Eutrofieringen, den afledte lave sigtdybde og i særlig grad det afledte iltsvind, er derfor hovedårsagen til ålegræssets tilbagegang i Løgstør Bredning. Muslingskrab indenfor ålegræssets potentielle og observerede dybdeudbredelse fjerner ålegræs og hindrer ålegræsset i at forøge sin udbredelse.

Genetableringstid for ålegræs

Kolonisering af områder i umiddelbar nærhed (meter) af eksisterende ålegræsbede sker ved frøspredning og tidshorisonten kan være 3-5 år. Ugunstige forhold kan dog forlænge denne periode betydeligt. Langdistance spredning af frø over afstande større end 1 km er underkastet tilfældige hændelser og tidshorisonten er i bedste fald 5, 10 eller 20 år afhængigt af afstand, strømforhold og vækstvilkår i øvrigt (Pedersen et al. 1999). Frøspredning er derfor en tilfældig og langsommelig proces specielt over store afstande, som vi ser i Løgstør Bredning, hvor der findes meget få etablerede ålegræsbestande, hvorfra frøene kan spredes.

Effekten af muslingskrab på ålegræs

Direkte effekter

Muslingskrab i områder med ålegræs medfører bifangst og ødelæggelse af ålegræs. Muslingskrab på eksisterende bestande af ålegræs reducerer derfor bestandens tæthed og fjerner som minimum dele af bestanden. Hele bestanden kan fjernes i det skrabe område, specielt i områder med spredt, tynd ålegræsbevoksning, og hvis samme område skrubes gentagende gange.

Muslingskrab og derved forstyrrelse af sedimentet hindrer vegetativ og seksuel formering i det skrabe område. Ålegræsset har et betydeligt spredningspotentiale, idet nyetablering af ålegræsbestande kan ske langt fra eksisterende bestande og foregår primært ved frøspredning. Planten vil således hurtigt kunne kolonisere nye områder under forudsætning af, at lys - og sedimentforhold er passende, og at beskyttelse mod fysisk forstyrrelse tillader bestandsetablering. Ny forskning viser at ålegræsset fortrinsvis formerer sig vegetativt ved rodskydning på lavere dybder (0-2 meter) og fortrinsvis seksuelt ved frøspredning på større dybder (Olesen 2008).

Fjernes ålegræsset fra et område er det ikke sikkert, at ålegræsset vender tilbage igen. Dette er observeret i flere danske kystnære områder, hvor ålegræsset på trods af en forbedring i vandkvaliteten og deraf følgende større sigtddybder ikke er vendt tilbage (Carstensen & Krause-Jensen 2009). Årsagen hertil er endnu ikke klarlagt.

Indirekte effekter

Sigtddybde er bestemmende for dybdeudbredelse af ålegræs (Olesen 1996). Basisanalysen påpeger at skrabning efter blåmusling og østers, såvel i habitatområdet som uden for habitatområdet er medvirkende til at gøre vandet mere uklart i habitatområdet, og dermed forringe vilkårene for ålegræs og anden bundlevende vegetation. Petersen (2008) fandt en positiv korrelation mellem forekomst af blåmuslinger og sigtddybden, og generelt set må det derfor vurderes, at fjernelse af dele af muslingebestanden i Løgstør Bredning kan føre til forringelser i sigtddybden, afhængigt af vindopblanding og omfanget af fiskeriet. I perioder med lagdeling i vandsøjlen og stor konkurrence muslingerne imellem kan en fjernelse af dele af muslingebestanden føre til en forøget filtration per individ og dermed bedre vækst og kondition af de tilbageblevne muslinger. Fjernelse af dele af bestanden forringer derfor ikke muslingernes filtrationseffektivitet, hvis bestanden er fødebegrænset. Dette vil afhænge af graden af opblanding i vandsøjlen, og derved tilførselshastigheden af nye alger til muslingerne. Fiskeri af muslinger med skraber medfører en ophvirvling af bundsediment, som kan have betydning for sigtddybde og frigivelse af næringsstoffer og iltforbrugende stoffer. I sommermånederne vurderes denne resuspension at kunne have betydning for sigtddybden. Problemstillingerne vedrørende sigtddybde er vurderet nærmere i konsekvensvurderingens afsnit 9.1.

Kumulative effekter

Fjernelse af dele af muslingebestanden, ophvirvling af næringsstoffer og den afledte fytoplanktonproduktion, og ophvirvling af sediment ved skrabning er alle effekter, som i sig selv kan påvirke sigtddybden og derved dybdeudbredelsen for ålegræs og makroalger i området. Hver især har disse faktorer ikke nødvendigvis en betydende effekt, men samlet set er der overvejende sandsynlighed for, at muslingskrab kan have en effekt på sigtddybden i området, specielt i sommerperioden. Denne effekt vil være stor for ålegræs og makroalger i sommermånederne maj til oktober, da sigtddybden er mest afgørende for dybdeudbredelsen i ålegræssets vækstperiode (marts til oktober).

Ålegræsområder udgør et vigtigt habitat for både dyr, fiskeyngel og fisk. En undersøgelse i Skagerrak viste at antallet af fisketaxa, fiskebiomasse og fiskeyngel reduceres i områder, hvor ålegræsset er forsvundet sammenlignet med områder, hvor der er ålegræs (Pihl et al. 2006).

Historisk udbredelse for ålegræs

Historiske ålegræsundersøgelser (Ostenfeld 1908) viser at ålegræsset i 1908 var udbredt til 5,5 meters dybde i Løgstør Bredning (Figur 9).

De tidligere Limfjordsamters og senere Miljøcenter Ringkøbings undersøgelser i perioden 1988 til 2010 viser, at dybdeudbredelsen i hele perioden har varieret mellem 0,9 og 3,9 meter i Løgstør Bredning (transekt 12, 16 (DMU0136), 32 (DMU0581), 43) (Figur 10).

Ålegræssets dybdegrænse har været stigende de senere år i den nordlige del af bredningen, som er lukket for muslingefiskeri og sjældent udsættes for iltsvind. I den sydlige del af bredningen har ålegræssets dybdegrænse været i tilbagegang siden 2004, og ålegræsset er helt forsvundet i flere år på transekt 32 (Figur 14). Den dårlige tilstand i den sydlige del af bredningen skyldes formodentligt, det hyppige iltsvind i denne del af fjorden, idet der ikke er blevet skrabet indenfor 4 m de sidste 2 år og indenfor 3 m de sidste 15 år.

Observeret dybdegrænse for ålegræs

Definition: Den observerede maksimale dybdegrænse er den maksimale dybde, hvor levende ålegræs er observeret i området på én station/transekt og er baseret på de nyeste, tilgængelige data.

Miljøcenter Ringkøbing fandt maksimale dybdegrænser på 3,6 og 3,9 m på transekt 16 og 43 i den nordlige del af bredningen i 2010, hvorimod ålegræsset helt er forsvundet på de to sydlige transekter (12 og 32) (Figur 10).

DTU Aqua foretog en supplerende bestandsundersøgelse af blåmuslinger, ålegræs og makroalger (2 - 6 m) i Lovns og Løgstør bredninger i 2010. Levende ålegræsskud blev fundet ud til 5 meter på transekt 2 og 47 (Figur 12). Dødt ålegræs blev fundet på 6 meters dybde på 34 % af transekterne (Tabel 1).

Tætte bestande af ålegræs (dækningsgrad 3-4) fandtes på 5 transekter i Løgstør Bredning. Det resterende ålegræs bestod også i 2010 af spredte, enkeltstående ålegræsskud (dækningsgrad 1-2), og størstedelen af Løgstør Bredning var dækket af enkeltstående, døde ålegræsskud.

En dykkerundersøgelse af nogle få døde skud fandt ingen rødder under skuddene, hvilket indikerer at skuddene kan være sekundært begravede. Det sene monitoreringstidspunkt (november) kan ligeledes forklare den store andel af døde skud, idet ålegræsset normalt begynder at visne ned sidst på sommeren. DTU Aqua kan ikke med sikkerhed fastslå om der er tale om skud som har været levende, eller skud som er sekundært begravede.

DTU Aquas undersøgelse af ålegræs blev foretaget i november. Store dele af en ålegræsbestand dør i løbet af efteråret og vinteren i danske kystområder. Kun ålegræsforekomster $> 1 \text{ m}^2$ har god chance for at overleve til det følgende år (Petersen et al. 1999). Det følgende forår vil ålegræsset skyde igen fra frø og brede sig fra det overlevende ålegræs ved vegetativ formering. Ålegræssets arealmæssige udbredelse i Løgstør Bredning vil derfor fortrinsvis bestå af nyrekrutterede ålegræsskud. Ålegræsbestanden i bredningen er sårbar pga. de meget få etablerede, overvintrende bestande, som kan producere frø, hvorfra en nyrekruttering og genetablering af bestanden i bredningen kan ske.

Model-estimeret maksimal dybdegrænse

Definition: Den model-estimerede maksimale dybdegrænse estimeres på baggrund af den bedste, tilgængelige model for forholdet mellem ålegræssets maksimale dybdegrænse og sigtdybde. Standardafvigelsen ligger til estimatet for at sikre at estimatet angiver den maksimale dybdegrænse.

Flere modeller baseret på empiriske analyser i en række kystområder, herunder Limfjorden, har vist en sammenhæng mellem sigtdybden og dybdegrænsen for ålegræs (Krause-Jensen et al. 2008, Nielsen et al. 2002).

Sammenligning med den observerede maksimale dybdeudbredelse for ålegræs i Løgstør Bredning viser, at Krause-Jensen et al. (2008) generelt underestimerer den maksimale dybdegrænse for ålegræs, og disse modeller er derfor ikke medtaget i denne konsekvensvurdering.

Nielsen et al. (2002) finder ligeledes en lineær sammenhæng mellem sigtdybde og dybdegrænsen for ålegræs; på baggrund af et meget stort datamateriale fra hovedsageligt fjorde og andre lukkede vandområder. Sigtdybden beregnes hos Nielsen et al. (2002) som et gennemsnit for de måneder, hvor ålegræsset vokser (marts til oktober).

$$\text{Dybdegrænse(m)} = 0,339(\pm 0,611) + 0,786(\pm 0,126) * \text{sigtdybde(m)}, (R^2 = 0,606)$$

± angiver standardafvigelsen på parametrene i formelen (Nielsen et al 2002).

Sigtdybden målt af Miljøcenter Ringkøbing i 2010 var gennemsnitligt 4,1 meter i ålegræssets vækstperiode (Marts til oktober) (Figur 8). Dvs. at ved en gennemsnitlig sigtdybde i 2010 på 4,1 meter var den maksimale dybdeudbredelse for ålegræs 4,7 meter (gennemsnitsdybde + standartafvigelse) ifølge Nielsen et al. (2002) (Tabel 4). Den observerede, maksimale udbredelse for ålegræsset var 5 meter, hvilket viser, at Nielsen et al. 2002 underestimerede den maksimale dybdegrænse.

Nielsen et al. (2002) estimerer den potentielle dybdegrænse i 2011 til at være 4,4 meter. Denne model underestimerer generelt den observerede dybdegrænse for ålegræs i DTU Aquas undersøgelser i 2009 og 2010 i Løgstør og Lovns bredninger.

Potentiel dybdegrænse

Ålegræsset er begrænset af lys - og bundforhold. Den potentielle udbredelse af ålegræs, svarer til den dybde sigtdybden gør det muligt for ålegræsset at vokse ud til.

Definition: Den potentielle dybdegrænse svarer til den maksimale dybdeudbredelse, som kan forventes ved den aktuelle sigtdybde. Den potentielle dybdegrænse estimeres på baggrund af modeller, eller i det tilfælde hvor modellerne underestimerer den observerede dybdegrænse som den observerede maksimale dybdegrænse for ålegræs. Eller det observerede forhold mellem ålegræssets maksimale dybdegrænse og sigtdybden i det specifikke område (i følge eksisterende tidsserier).

Modellen fra Nielsen et al. (2002) estimerer ålegræssets maksimale dybdegrænse til 4,4 m i 2011. Sigtdybden i Løgstør Bredning i 2011 er ikke forskellig fra sigtdybden i 2010, og ålegræsset må derfor formodes at kunne vokse ud til 5 meter i 2011 som observeret i 2010. Ses der på tidsserierne for ålegræssets maksimale dybdegrænse målt på transekterne (transekt 12, 16, 32 og 43) i Løgstør Bredning af Miljøcenter Ringkøbing i perioden 1989-2010 har den maksimale dybdegrænse i hele perioden været < 5 m.

DTU Aqua vurderer derfor den potentielle dybdegrænse i Løgstør Bredning i 2011 til at være >5 meter på baggrund af den observerede, maksimale dybdegrænse for levende ålegræs.

Tabel 4. Potentielle og observerede dybdegrænser for ålegræs i Løgstør Bredning i perioden 2008-2011. Sigtdybden er beregnet som gennemsnittet for ålegræssets vækstperiode (marts – oktober, Nielsen et al. 2002). *Sigtdybden for 2011 er beregnet på baggrund af muslingernes filtrationspotentiale (se forklaring på beregningen i afsnit 9.1.2). Sigtdybderne for 2008-2010 er beregnet på baggrund af sigtdybde data fra Miljøcenter Ringkøbings og således ikke estimeret. Ved estimeringen af den potentielle, maksimale dybdegrænse for ålegræs er standardafvigelsen lagt til den gennemsnitlige dybdeudbredelse beregnet ifølge Nielsen et al. (2002) (er indrammet i lyseblå). Dette er gjort, da den potentielle dybdegrænse svarer til den maksimale dybdegrænse for ålegræsset, og ikke den gennemsnitlige dybdegrænse.

Potentiel dybdegrænse i meter	2008	2009	2010	2011
Sigtdybden	3,9	4,8	4,1	3,8*
Observeret dybdegrænse	3,3	>4,2	5	Ingen data
Nielsen et al 2002	4,5	5,3	4,7	4,4
Potentiel dybdegrænse vurderet pga. observationer				>5,0

Fiskeriets påvirkning på ålegræssets udbredelse

Fiskeriet overlapper ikke med ålegræssets observerede og potentielle dybdeudbredelse på 5 m i 2011.

Tabel 5. Den observerede og potentielle dybdegrænse for ålegræs og arealet, der kan blive påvirket af muslingefiskeri i henholdsvis naturtype 1110 og 1160 i H16.

Naturtype	Observeret dybdegrænse >5 m	Potentiel dybdegrænse >5 m
1110	0 km ²	0 km ²
1160	0 km ²	0 km ²

9.4.3 Konklusion

Ifølge **Basisanalysen** for H16 har habitatområdet ikke gunstig bevaringsstatus. Basisanalysen vurderer at ålegræsbestanden er i tilbagegang pga. eutrofieringen i området, fiskeriets fysiske forstyrrelse og fjernelse af ålegræsset, og fiskeriets forringelse af sigtdybden som følge af resuspension og fjernelse af filtrerende muslinger.

DTU Aqua vurderer, at et målrettet fiskeri med muslingeskraber i tætte forekomster af ålegræs ikke kan forventes at forekomme, idet skraberen vil miste fangsteffektivitet ved opfyldning med ålegræs. Ved muslingefiskeri af blåmuslinger i områder med ålegræs vil fiskeriet kunne pågå på lavere tætheder af ålegræs, på rods kud og i områder med frøspredning, hvilket vil hæmme nyetableringen og spredningen af ålegræsbestanden. Endvidere vil fiskeri på ålegræs kunne forekomme, hvor ålegræs og muslinger danner en mosaik i udbredelse og ved prøvefiskeri i forhold til at finde en egnet fiskeplads.

Muslingskrab indenfor ålegræssets observerede og potentielle dybdeudbredelse i 2011 på 5 meter vil ikke forekomme, og fiskeriet vil ikke begrænse ålegræssets arealmæssige udbredelse, eller forringe ålegræssets mulighed for at forøge sin dybdeudbredelse indenfor naturtype 1110 og 1160.

9.5 Makroalger

9.5.1 Basisanalysens beskrivelser af udpegningsgrundlag, status og trusler

Bentiske makroalger er en central habitattype for naturtype 1160 i H16. Naturtypens overordnede bevaringsstatus vil derfor afhænge af de bentiske makroalgers bevaringsstatus, og der skal således sikres eller genoprettes en gunstig bevaringsstatus for bentiske makroalger. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når artens udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at den inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket (Habitatbekendtgørelsen § 4 stk. 3d).

Basisanalysen for Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg (Miljøcenter Aalborg 2007) vurderer, at naturtype 1160 ikke har en gunstig bevaringsstatus, boks 7.

Boks 7

Miljøministeriets Natura 2000-basisanalyse, Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg, Miljøcenter Aalborg (2007)

Trusler

I Vandrammedirektivets basisanalyse del II er det vurderet, at Limfjorden er meget påvirkelig over for effekten af tilførslen af overskud af næringsstoffer. Overvågningsresultater fra både den nationale og regionale overvågning viser, at hele Limfjorden er påvirket af for store tilledninger af næringsstoffer fra land, især af kvælstof (Limfjordsovervågningen 2005). Det medfører forøget opblomstring af planktonalger, hvilket nedsætter vandets klarhed og forringer ålegræssets dybdeudbredelse, samt forøger risikoen for iltvind ved bunden. Bundfaunaens sammensætning påvirkes ligeledes af eutrofieringen. Det vurderes i VRD-basisanalyse II, at der er behov for en yderligere indsats for at nedbringe tilførslen af kvælstof og fosfor fra land. Effekten af Vandmiljøplan I+II+III er ikke tilstrækkelig til at få reduceret tilførslen af næringsstoffer til det niveau, som er nødvendig for at opnå en god tilstand, jævnfør Recipientkvalitetsplan 1985 – 1996.

Overvågning udført af Danmarks Fiskeriundersøgelser i forbindelse med NOVANA (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2004) viser, at skrabning efter blåmuslinger, specielt i vand på dybder indtil 3 m i naturtype 1160 og 1170 har flere kraftige konsekvenser. **Dels er der den umiddelbare konsekvens, at langt de fleste planter og dyr opfiskes eller dør.** Dels påvirkes dyrelivet generelt, således at små hurtigt voksende arter favoriseres på bekostning af langsomt voksende arter. Der er endvidere en vedvarende effekt, da skaller og sten varigt fjernes fra bunden. Herved mister makroalger og dyr knyttet til fast substrat deres habitat. **Endelig er skrabning efter blåmusling og østers, såvel i habitatområdet som uden for habitatområdet - medvirkende til at gøre vandet mere uklart i habitatområdet, og dermed forringe vilkårene for ålegræs og anden bundlevende vegetation. Omkring halvdelen af Limfjordens bundareal er udlagt til skrabning af Fødevarerministeriet.** Her har skrabningen medvirket til at formindske bestanden af blåmuslinger med omkring 80 % fra omkring 700.000 ton i første halvdel af 1990'erne til omkring 150.000

ton i 2006. Herved er muslingernes evne til at filtrere vandet blevet reduceret tilsvarende.

Invasive arter:

Japansk gracilaria tang (*Gracilaria vermiculophylla*) blev første gang observeret i Nibe og Gjølbredninger i 2005. Sidste år bredte den sig massivt de to steder, og nu frygtes det, at den breder sig til store dele af Limfjorden. Gracilariatangen er en højst uønsket gæst, fordi den klumper sig sammen i store, tykke måtter. Herved skygger den for ålegræsset og dels lukker den ilten ude, så ålegræsset og bunddyrene kvæles.

Sargassotang (*Sargassum muticum*) er observeret drivende og fastvokset mange steder i habitatområdet, blandt andet omkring Livø og ved Rønbjerg. Sargassotang er asiatisk, og blev utilsigtet fragtet til Europa ved import af stillehavsøsters. Den blev observeret første gang i Limfjorden i 1983, og har siden spredt sig meget. NOVANAovervågningen viser, at den fra 2003 er den mest dominerende tangplante i Limfjorden. Den er sandsynligvis med til at fortrænge de oprindelige arter fra voksestederne på stenet bund i naturtype 1160 og 1170. Det gælder blandt andet sukkertang, der tidligere var almindelig, men nu næsten er ikke observeres. Truslen forværres af, at arealet med stenet bund er mindsket markant som følge af muslingskrabning og stenfiskeri.

9.5.2 Konsekvensvurderingens analyse

Effekten af muslingskrab på makroalgebestanden

Direkte effekter

Muslingskrab i områder med makroalger medfører bifangst og afskrabning af makroalgerne. Muslingskrab på eksisterende bestande af makroalger reducerer derfor bestandens tæthed og fjerner som minimum dele af bestanden. Hele bestanden kan fjernes i det skrabeområde, specielt i områder med spredt, tynd makroalgebevoksning, og hvis samme område skrabes gentagende gange.

Ved muslingskrab fjernes fast substrat i form af sten og skaller (se afsnit 9.2). Makroalger er afhængige af forekomsten af fast substrat, idet makroalger kun fasthæfter sig på fast underlag. Fjernelse af faste substrater indenfor dybder, der har lys nok til at understøtte makroalger, vil reducere mængden af bundvegetation. Den kvantitative betydning heraf kan ikke vurderes uden opgørelse af den relative forekomst af faste substrater.

Fjernelse af dele af makroalgebestanden giver hurtigtvoksende makroalgearter en konkurrencemæssig fordel, og muslingskrab vil derfor medvirke til at ændre makroalgesamfundets artssammensætning mod dominans af hurtigtvoksende arter. De to invasive arter Sargassotang og Gracilariatang er hurtigtvoksende arter med et stort spredningspotentiale. Skrab på de oprindelige makroalgebestande forøger derfor de invasive makroalgers mulighed for at udkonkurrere de oprindelige arter, idet de invasive arter hurtigere kan overtage det blotlagte substrat og derved forhindre de oprindelige arter i at genetablere sig. Sargassotang er allerede veletableret i området og på alle transekter (12, 15, 16, 32) (Figur 17), og har udkonkurreret bl.a. sukkertang, som ikke mere observeres i habitatområdet (Miljøcenter Aalborg 2007).

Hurtigtvoksende arter består næsten udelukkende af væv med aktiv fotosyntese, og ved rigelige næringsmængder opnår de hurtigt en stor biomasse og kan udskygge de øvrige arter. Ved lav næringssalttilførsel kan de ikke realisere de høje vækstrater, og da de er attraktive for planteædende dyr som søpindsvin, visse snegle mv., risikerer de at blive græsset ned. De langsomtvoksende arter indeholder mere strukturelt væv og har derfor ikke mulighed for at opnå høje vækstrater. Til gengæld er de bedre beskyttede mod græsning fra planteædende dyr, og kan bedre dække deres næringsstofbehov gennem oplagring og allokering. Derfor har de hurtigtvoksende arter en konkurrencemæssig fordel, når næringssalttilførslen er høj, som det er tilfældet i Limfjorden (Krause-Jensen et al., 2009, udkast).

Makroalgerne er desuden i konkurrence om substratet med blåmuslinger og rurer, og det er derfor ikke sikkert at substratet i sidste ende bliver genkoloniseret af makroalger (Möhlenberg et al. 2008).

Indirekte effekter

Makroalgernes udbredelse og vækst er afhængig af mængden af lys, der når bunden. Dermed er sigtddybden en vigtig parameter for udviklingen af makroalge-samfund. Basisanalysen påpeger, at skrab efter blåmusling og østers, såvel i habitatområdet som uden for habitatområdet, er medvirkende til at gøre vandet mere uklart i habitatområdet, og dermed forringe vilkårene for bundlevende vegetation såsom makroalger (se afsnit 9.1). Petersen (2008) fandt en positiv korrelation mellem forekomst af blåmuslinger og sigtddybden. I perioder med lagdeling i vandsøjlen og stor konkurrence mellem muslingerne imellem, kan en fjernelse af dele af muslingebestanden føre til en forøget filtration per individ og dermed bedre vækst og kondition af de tilbageblevne muslinger. Fjernelse af dele af bestanden forringer derfor ikke muslingernes filtrationseffektivitet, hvis bestanden er fødebegrænset. Dette vil afhænge af graden af opblanding i vandsøjlen, og derved tilførselshastigheden af nye alger til muslingerne. Generelt set må det derfor vurderes, at fjernelse af dele af muslingebestanden i Løgstør Bredning kan føre til forringelser i sigtddybden, afhængigt af vindopblanding og omfanget af fiskeriet.

Kumulative effekter

Fjernelse af dele af muslingebestanden, ophvirvling af sediment og næringsstoffer ved fiskeri og den afledte fytoplanktonproduktion er alle effekter, som i sig selv kan påvirke sigtddybden og derved dybdeudbredelsen for makroalger i området. Hver især har disse faktorer ikke nødvendigvis en betydende effekt, men samlet set er der overvejende sandsynlighed for at muslingeskrab kan have en effekt på sigtddybden i området, specielt i sommerperioden. Denne effekt vil være ekstra stor for ålegræs og makroalger i sommermånederne maj til oktober, da sigtddybden er mest afgørende for dybdeudbredelsen i ålegræssets vækstperiode (marts til oktober). Observationer af sigtddybden i området viser dog, at sigtddybden har været i bedring de senere år og er steget både fra 2007 til 2009. Makroalgebevoksninger udgør et vigtigt habitat for både bunddyr, fiskeyngel og fisk. Undersøgelser fra Sverige viser at diversiteten og biomassen af bunddyr (makrofauna) og fisk er størst i habitater med stenbund bevokset med makroalger efterfulgt af ålegræs og mindst på blød, bar bund (Pihl et al. 2006; Stål et al. 2008).

Genetableringstid for makroalgesamfund efter renskrabning af substratet

Flere studier har undersøgt genetableringstiden for makroalger på renskrabede flader (Möhlenberg et al., 2008).

Petratis & Methratta, (2006) ryddede et stort antal flader af forskellig størrelse langs en klippekyst udfor Maine, USA og fulgte koloniseringen af fladerne. De fandt, at enten alger, rurer eller muslinger koloniserede fladerne og foreslog derfor, at der findes flere typer af (stabile) samfund, der kan etablere sig på sådanne overflader i lavvandede områder. Lignende observationer er også gjort i danske farvande.

Majland (2005) fulgte algekoloniseringen på en ny ydermole ved Århus Havn. Den nye mole var i kontakt med den gamle mole, som derved kunne fungere som kolonisorator for alger til det nye område. Det tog 2-3 år, før der var etableret et samfund af opportunistiske makroalger med spredte flerårige alger. *Laminaria* kom først til efter det 3. år, og på dette tidspunkt udgjorde algebiomassen i gennemsnit ca. 400 g tørvægt/m². På den (9 år) gamle mole var algebiomassen væsentligt højere: ca. 1400 g tørvægt m⁻². I modsætning til ydermolen ved Århus Havn blev der på en ny mole ved Grenå Havn ikke observeret algevækst 3-4 år efter at molen var etableret, og her var molen domineret af rurer (Karsten Dahl, *pers. com.*) (Möhlenberg et al., 2008).

I den vestlige Østersø ud for Rostock, hvor både natursten og 4 forskellige kunstige rev elementer blev placeret på 11 m's dybde, var der det første år efter etableringen opbygget en biomasse af makroalger på ca. 30 g tørvægt m⁻², mens der efter 2 år blev målt en biomasse på ca. 100 g tørvægt m⁻² og dækningsgrader mellem 50 og 90 % (Schubert & Schygula, 2006). Samtidigt reduceredes dækningsgraden af epifauna, især blåmuslinger som dominerede efter det første år.

Det tager altså minimum 5 år at genopbygge en høj permanent biomasse af makroalger på større vanddybde, hvor lysforholdene ikke er optimale. Makroalgerne er desuden i konkurrence om substratet med blåmuslinger, rurer og det er derfor ikke givet at substratet i sidste ende bliver koloniseret af makroalger (Möhlenberg et al., 2008). Makroalgerne konkurrerer desuden om det faste substrat med de invasive makroalgearter Sargassotang og Gracilariatang.

Genetableringstid for makroalgesamfund efter fjernelse af sten

Fjernes sten som fasthæftningssubstrat vil en genetablering ikke være mulig og fjernelsen af makroalgerne er irreversibel.

Makroalgenes historiske udbredelse

Der foreligger ikke data for makroalgenes maksimale dybdeudbredelse i Løgstør Bredning, da dybdegrænsen for makroalgerne ikke monitoreredes af de tidligere Limfjordsamter og senere Miljøcenter Ringkøbing i perioden 1988 til 2007. De tilgængelige data indeholder dækningsprocenten for de observerede makroalgearter, men kun ud til en forudbestemt dybde, den maksimale dybdegrænse for makroalgearterne er ikke registreret.

Makroalgernes nuværende udbredelse

De nyeste data det har været muligt at skaffe for makroalgernes dybdeudbredelse fra miljøcentrene er fra 2007.

Makroalger er blevet monitoreret og observeret ud til 7 meter i Løgstør Bredning i perioden 2001 til 2007. Der er observeret makroalgearter ud til maksimalt 10 meters dybde i perioden 1996 til 2000 på transekt 14 og 8 meter på transekt 12, 16 og 32. Dybdegrænsen for makroalger i Løgstør Bredning er derfor ukendt, men ifølge de tilgængelige data mindst 8 meter.

De dybest forekommende makroalger i Løgstør bredning er den invasive makroalge *Sargassotang* (*Sargassum muticum*) og skorpeformer af rød - og brunalger. Dette var også gældende i 2007.

Tabel 6   *Oprette og skorpeformede makroalgearter og deres dækningsgrad på 4-6 m dybde i Løgstør Bredning i 2005.*

Art	Dækning (%)
St. DMU0116	
• <i>Acrochaetium secundatum</i>	1,0
• <i>Aglaothamnion bipinnatum</i>	0,3
• <i>Ceramium tenuicorne</i>	0,3
• <i>Chondrus crispus</i>	1,0
• <i>Dictyosiphon foeniculaceus</i>	1,7
• <i>Ectocarpus fasciculatus</i>	0,3
• <i>Halidrys siliquosa</i>	0,7
• "Røde skorper"	5,0
• <i>Sargassum muticum</i>	26,7
• <i>Seirospora interrupta</i>	0,3
St. DMU0134	
• <i>Aglaothamnion bipinnatum</i>	0,5
• "Brune skorper"	4,2
• <i>Ceramium tenuicorne</i>	0,8
• <i>Heterosiphonia japonica</i>	3,3
• "Røde skorper"	10,0
• <i>Sargassum muticum</i>	8,0

Fra Möhlenberg et al. (2008).

DTU Aqua foretog en supplerende bestandsundersøgelse af blåmuslinger, ålegræs og makroalger på lavt vand i Lovns og Løgstør bredninger i 2010, og fandt makroalger på 35 ud af 40 transekter i Løgstør bredning ud til mindst 6 meters dybde. Den faktiske dybdegrænse for makroalgerne er > 6 m, men kan ikke vurderes på baggrund af DTU Aquas undersøgelse.

Makroalgernes nuværende potentielle udbredelse

Makroalgerne er begrænset af lys - og bundsubstratforhold. Den potentielle udbredelse af makroalgerne, svarer til den dybde sigtddybden gør det muligt for makroalgerne at vokse ud til. Den potentielle dybdegrænse for makroalger i Løgstør Bredning kan beregnes ud fra analyser af forholdet mellem makroalgernes dybdegrænse og sigtddybden.

En empirisk analyse udarbejdet på baggrund af et meget stort datamateriale fra hovedsageligt fjorde og andre lukkede vandområder har vist en sammenhæng mellem sigtdybde og dybdegrænse for makroalger (Nielsen et al., 2002) ($\pm$ angiver standard afvigelsen på parametrene):

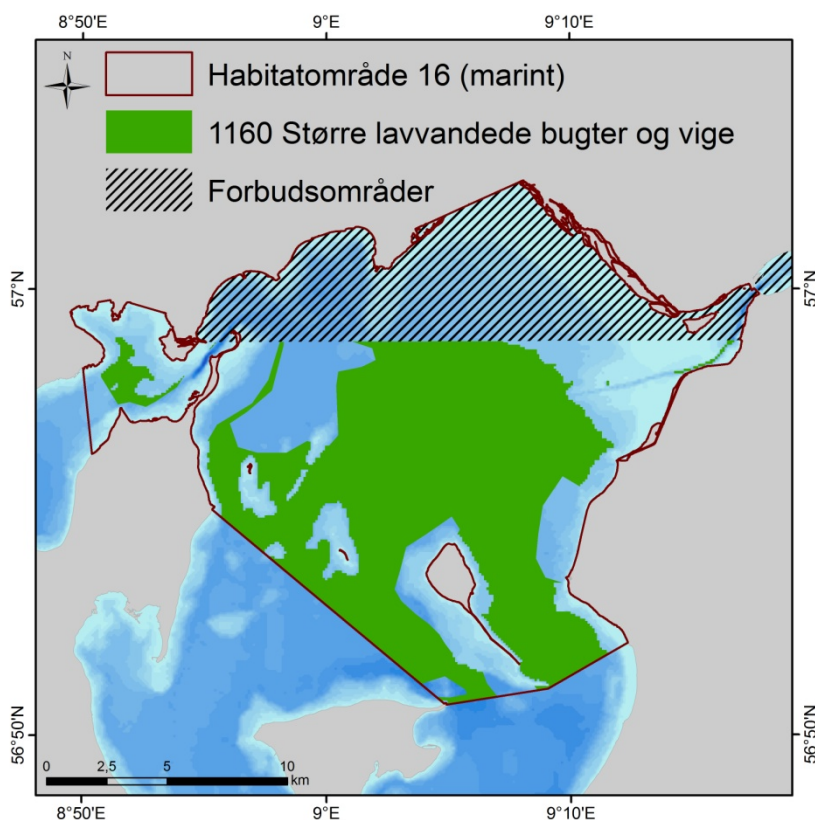
$$\text{Dybdegrænse(m)} = -1,1(\pm 1,01) + 1,568(\pm 0,216) * \text{sigt dybde(m)}, (R^2 = 0,638)$$

Sigt dybden målt af Miljøcenter Ringkøbing i 2010 var gennemsnitligt 4,1 meter i makroalgernes vækstperiode (marts til oktober) (Figur 8). Dvs. at ved en estimeret, gennemsnitlig sigt dybde i 2011 på 3,8 meter kan dybdegrænsen for makroalger estimeres til at være 6,7 meter, se Afsnit 9.1.2.

Der er påvist en klar sammenhæng mellem lysnedgennemtrængning i vandsøjlen og grænserne for, hvor dybt makroalger vokser. Dybdegrænsen for store brunalger findes normalt, hvor 0,5 % af overfladelyset er tilbage. Vegetationen af "tynde" makroalger ophører ved omkring 0,1 % af overfladelyset, mens skorpeformede makroalger kan gå helt ned til dybder med kun 0,03 % af overfladelyset (Markager & Sand-Jensen, 1992). Sigtdybden svarer til den dybde hvortil 10 % af overfladelyset når ned og kompensationsdybden, hvor 1 % lys er tilbage, kan beregnes som $2,2 * \text{sigt dybden}$. Sigtdybden er i 2011 estimeret til gennemsnitligt 3,8 meter og 1 % lys vil altså nå ned til 8 meter. Da området ikke er dybere end ca. 12 meter og makroalger kan gå helt ned til 0,03 % af lyset, vil makroalgerne potentielt kunne vokse i hele området.

Tablet 7. Potentielle og observerede dybdegrænser for makroalger i Løgstør Bredning. Sigtdybden er beregnet som gennemsnit for makroalgernes vækstperiode (marts – oktober, Nielsen et al 2002). Ved estimeringen af den potentielle, maksimale dybdegrænse for makroalger i Løgstør Bredning er standardafvigelsen lagt til den gennemsnitlige dybdeudbredelse (Nielsen et al. 2002). Dette er gjort, da den potentielle dybdegrænse svarer til den maksimale dybdegrænse for makroalgerne, og ikke den gennemsnitlige dybdegrænse.

Potentiel dybdegrænse i meter	2008	2009	2010	2011
Sigt dybden	3,5 m	3,9 m	4,1 m	3,8 (estimeret)
Observeret dybdegrænse	Ingen data	>4 m	> 6 m	Ingen data
Nielsen et al., 2002 (model)	6,9	8,5	7,2	6,7
Kompensationsdybden (1 % lys)	9	11	9	8

Figur 27. Andel af naturtype 1160, hvor der potentielt kan forekomme makroalger (grøn farve), og hvor der kan pågås fiskeri. Arealet ligger på dybder mellem 5 - 12 meter. Makroalger kan forekomme i hele området, som maksimalt er 17 m dybt. Det markerede areal udgør 135 km².

Fiskeplanens påvirkning af makroalgernes udbredelse

Fiskeri på dybder større end 5 meter, vil påvirke forekomsten af makroalger. På Figur 27 ses andelen af naturtype 1160 (135 km²), hvor der potentielt kan forekomme makroalger, og hvor der er ønske om muslingefiskeri. Arealet svarer til 52 % af makroalgernes udbredelsesområde i naturtype 1160 i H16.

9.5.3 Konklusion

Ifølge **Basisanalysen** for H16 har habitatområdet ikke gunstig bevaringsstatus. Basisanalysen vurderer at, makroalgerne er i tilbagegang pga. eutrofieringen i området, fiskeriets fysiske forstyrrelse og fjernelse af makroalgerne, fjernelse af sten og fiskeriets forringelse af sigtdybden som følge af resuspension og fjernelse af filtrerende muslinger.

DTU Aqua: Makroalger konkurrerer med blåmuslinger om hårdt substrat og bruger også muslingerne som substrat. Fjernes muslingeskaller og muslinger vil makroalger og potentielt substrat også blive fjernet. Muslingeskrab inden for makroalgernes potentielle udbredelsesområde (0 - 17 meter) vil begrænse makroalgebestanden i sin nuværende og potentielle udbredelse.

Afskrabning af de oprindelige makroalger forøger risikoen for, at to invasive og hurtigtvoksende arter sargassotang og gracilaria tang overtager det hårde substrat, og derved forhindrer en genetablering af de oprindelige, langsomt voksende alger i området. Muslingeskrab kan altså være fremmede for etableringen af

de to invasive arter i området, hvoraf Sargassotang allerede er veletableret og er blevet observeret ned til 8 meters dybde i Løgstør Bredning.

9.6 *Bundfauna*

9.6.1 Basisanalysens beskrivelser af udpegningsgrundlag, status og trusler

Bundfauna er et centralt element i habitattyper for naturtype 1160 og 1110 i H16. Naturtypens overordnede bevaringsstatus vil derfor afhænge af bundfaunaens bevaringsstatus, og der skal således sikres eller genoprettes en gunstig bevaringsstatus for bundfauna. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når artens udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at den inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket (Habitatbekendtgørelsen § 4 stk. 3d).

Basisanalysen for Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg (Miljøcenter Aalborg 2007) vurderer, at naturtype 1110 og 1160 ikke har en gunstig bevaringsstatus, da plante- og dyrelivet er i yderst ringe tilstand.

Boks 8

Miljøministeriets Natura 2000-basisanalyse, Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg, Miljøcenter Aalborg (2007)

Trusler

I Vandrammedirektivets basisanalyse del II er det vurderet, at Limfjorden er meget påvirkelig over for effekten af tilførslen af overskud af næringsstoffer. Overvågningsresultater fra både den nationale og regionale overvågning viser, at hele Limfjorden er påvirket af for store tilledninger af næringsstoffer fra land, i sær af kvælstof (Limfjordsovervågningen 2005). Det medfører forøget opblomstring af planktonalger, hvilket nedsætter vandets klarhed og forringer ålegræssets dybdeudbredelse, samt forøger risikoen for iltsvind ved bunden. Bundfaunaens sammensætning påvirkes ligeledes af eutrofieringen. Det vurderes i VRD-basisanalyse II, at der er behov for en yderligere indsats for at nedbringe tilførslen af kvælstof og fosfor fra land. Effekten af Vandmiljøplan I+II+III ikke er tilstrækkelig til at få reduceret tilførslen af næringsstoffer til det niveau, som er nødvendig for at opnå en god tilstand, jævnfør Recipientkvalitetsplan 1985 – 1996.

Overvågning udført af Danmarks Fiskeriundersøgelser i forbindelse med NOVANA (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2004) viser, at **skrabning efter blåmuslinger, specielt i vand på dybder indtil 3 m i naturtype 1160 og 1170 har flere kraftige konsekvenser. Dels er der den umiddelbare konsekvens, at langt de fleste planter og dyr opfiskes eller dør. Dels påvirkes dyrelivet generelt, således at små hurtigt voksende arter favoriseres på bekostning af langsomt voksende arter. Der er endvidere en vedvarende effekt, da skaller og sten varigt fjernes fra bunden. Herved mister makroalger og dyr knyttet til fast substrat deres habitat.** Endelig er skrabning efter blåmusling og østers, såvel i habitatområdet som uden for habitatområdet - medvirkende til at gøre vandet mere uklart i habitatområdet, og dermed forringe vilkårene for ålegræs og anden bundlevende vegetation. Omkring halvdelen af Limfjordens bundareal er udlagt til skrabning af Fødevarerministeriet. Her har skrabningen medvirket til at formindske bestanden af blåmuslinger med omkring 80 % fra omkring 700.000 ton i første halvdel af 1990'erne til omkring 150.000 ton i 2006. Herved er muslingernes evne til at filtrere vandet blevet reduceret tilsvarende.

9.6.2 Konsekvensvurderingens analyse

Brugen af skrabende redskaber som f.eks. en muslingeskraber, har en effekt på havbundens biologiske og fysiske/kemiske struktur (Jennings og Kaiser 1998). Hvor stort omfanget af den pågældende effekt er, afhænger af hvilke andre faktorer, herunder vind, strøm, bundforhold m.v. der påvirker et givent område. Således kan effekten være særdeles betydelig i et område, der er præget af roligt vand og begrænset strøm, mens effekten kan være ubetydelig i områder, der i forvejen har en høj grad af forstyrrelse (Jennings og Kaiser 1998). DTU Aqua har gennemført en række undersøgelser af muslingefiskeris effekt på bundfauna i Limfjorden, og det vidensgrundlag der eksisterer fra Limfjorden og udenlandske undersøgelser vil danne grundlag for nærværende vurdering. I beskrivelsen af naturtype 1110 indgår, at naturtypen er påvirket af ustabile substrater og omløjring af sedimentet. Effekten af muslingefiskeri på naturtypen 1160 kan således forventes at være den samme eller større end på naturtype 1110, og konklusioner vedrørende naturtype 1160 kan antages at være konservative i forhold til naturtype 1110 i relation til muslingeskrabningens fysiske påvirkning af bundsamfund.

I vurderingen af den effekt de skrabende redskaber har på bundfaunaen er gendannelsestiden en vigtig parameter. Ved fiskeri med muslingeskraber påvirkes de øverste 0,2 - 2,0 cm af havbunden (Dyckjær et al. 1995). Habitatets gendannelsestid er afgørende for varigheden af effekten af menneskelig aktivitet. Bundfaunaens gendannelsestid er en vigtig parameter i vurderingen af miljøeffekter i forbindelse med sedimentforstyrrende aktiviteter. Fra studier af råstofindvinding vides, at gendannelsestiden for forskellige bundtyper varierer meget (Newell et al. 1998) (Tabel 8). Ved råstofindvinding vil havbunden dog påvirkes i større dybde og effekterne vil derfor være større i forhold til ved muslingefiskeri. Faunaen på estuarine mudderflader gendannes på omkring seks måneder, på en mudret kystbund er faunaen 1 – 2 år om at blive genetableret, og for mere stabile habitater øges gendannelsestiden betydeligt. Gendannelsestider på op til 10 år er rapporteret for faunaen på skalsandbund. Gendannelsestiden vil være afhængig af bundfaunaens sammensætning.

Tabel 8. Gendannelsestider af bundfauna efter sedimentudvinding i forskellige habitattyper (Newell et al. 1998).

Locality	Habitat type	Recovery time	Source
James River, Virginia	Freshwater semi-liquid muds	± 3 wk	Diaz 1994
Coos Bay, Oregon	Disturbed muds	4 wk	McCauley et al. 1977
Gulf of Cagliari, Sardinia	Channel muds	6 months	Pagliari et al. 1985
Mobile Bay, Alabama	Channel muds	6 months	Clarke et al. 1990
Chesapeake Bay	Muds-sands	18 months	Pfitzenmeyer, 1970
Goose Creek, Long Island, NY	Lagoon muds	>11 months	Kaplan et al. 1975
Klaver Bank, Dutch Sector, North Sea	Sands-gravels	1-2 yr (ex-bivalves)	van Moorsel 1994
Dieppe, France	Sands-gravels	>2 yr	Desprez 1992
Lowestoft, Norfolk, UK	Gravels	>2 yr	Kenny & Rees 1994, 1996
Dutch Coastal Waters	Sands	3 yr	de Groot 1979, 1986
Tampa Bay, Florida	Oyster shell (complete defaunation)	>4 yr	US Army Corps of Engineers 1974
Tampa Bay, Florida	Oyster shell (incomplete defaunation)	6-12 months	Conner & Simon 1979
Boca Ciega Bay, Florida	Shells-sands	10 yr	Taylor & Saloman 1968
Beaufort Sea	Sands-gravels	12 yr	Wright 1977
Florida	Coral reefs	>7 yr	Courtenay et al. 1972
Hawaii	Coral reefs	>5 yr	Maragos 1979

Undersøgelser fra den sydlige del af Løgstør Bredning i Limfjorden har vist en effekt på bunddyr (infauna og epifauna) ved fiskeri af 3-4 år gamle muslinger (Dolmer et al. 2001, Dolmer 2002). Umiddelbart efter fiskeriet blev der fundet signifikant færre arter på muslingebankerne sammenlignet med uden for bankerne. Efter 40 dage var denne forskel ikke længere at spore (Dolmer et al. 2001). Lige efter fiskeriet med et skrabbende redskab steg artsdiversiteten uden for muslingebankerne på det sandede substrat. Efter syv dage var forskellen udlignet (Dolmer et al. 2001). Undersøgelserne viser samlet, at fiskeriet reducerer forekomsten af infauna (børsteorme og muslinger), samt en række epifauna organismer (søanemoner, søpindsvin, søpunge og havsvampe). Omvendt ses organismer som hesterejer og slangestjerner i højere tætheder i områder, hvor der er fisket muslinger pga. forbedrede forekomster af føde eller forbedrede bundforhold for disse arter (Dolmer et al. 2001).

Ifølge Dolmer (2002) viste undersøgelser i Limfjorden af langtidseffekten af muslingefiskeriet (4 år) en effekt på epifauna vest for Mors, men ikke i Løgstør Bredning. I et andet studie af Hoffmann og Dolmer (2000) kunne der ligeledes ikke ses nogen langtidseffekt af muslingefiskeriet. I disse studier af langtidseffekterne er der set på artssammensætningen i et område, hvor der fiskes muslinger, sammenlignet med artssammensætningen i et naboområde, der er lukket for muslingefiskeri. I området, hvor der fiskes muslinger, er der ikke fisket muslinger de sidste 4 år.

En sammenligning af langtidseffekten (ca. 30 år) af muslingefiskeriet i Limfjorden (Løgstør Bredning og Nibe Bredning) viser, at den økologiske status, defineret som den standard der er udarbejdet for interkalibreringen i den Nordøstatlantiske økoregion (GIG, type NEA 1/26), er bedre for Nibe Bredning end for Løgstør Bredning. Det ses som et udtryk for, at faunaen i Nibe Bredning generelt er mere divers og indeholder flere følsomme arter end i Løgstør Bredning (Petersen 2008a). Årsagen til forskellen i indekset for den økologiske

status for de to bredninger er ikke entydig. Af forklaringer er bl.a. nævnt forekomsten af fiskeriintensiteten, forekomsten af iltsvind og forskel i habitater, hvad angår dybde- og bundforhold. Data tilbage til 1989 viser, at der er blevet landet en betydeligt større mængde muslinger fra Løgstør Bredning end fra Nibe Bredning. Fiskeriet tillægges derfor en del af forklaringen på forskellen i DKl indekset (Petersen 2008a). Ud over fiskeriet vurderes det, at der er en forskel mellem områderne, der kan udgøre en del af forklaringen i forskellen i DKl indekset. I Løgstør Bredning forekommer der iltsvind, mens der i perioden 1993 – 2006 ikke har været iltsvind i Nibe Bredning (Petersen 2008a).

For at kunne måle en effekt af fiskeriet skal man kunne adskille effekten fra andre forstyrrelser (Jennings og Kaiser, 1998). I et notat om Vandrammedirektivet vurderer DMU (Petersen 2008a) at effekten af muslingefiskeri varer op til 1 - 2 år i eutrofierede fjorde. Denne vurdering baseres på undersøgelser i den centrale del af Limfjorden, der ofte er udsat for iltsvind. DMU konkluderer i notat om Vandrammedirektiv (Petersen 2008a): "Med den nuværende viden er der indikationer på langtidseffekter (>4 år) af fiskeri, om end disse er behæftet med en vis usikkerhed, så det er sandsynligt, at hyppigheder <5 år vil påvirke biodiversiteten og forekomst af følsomme arter i fjordområder".

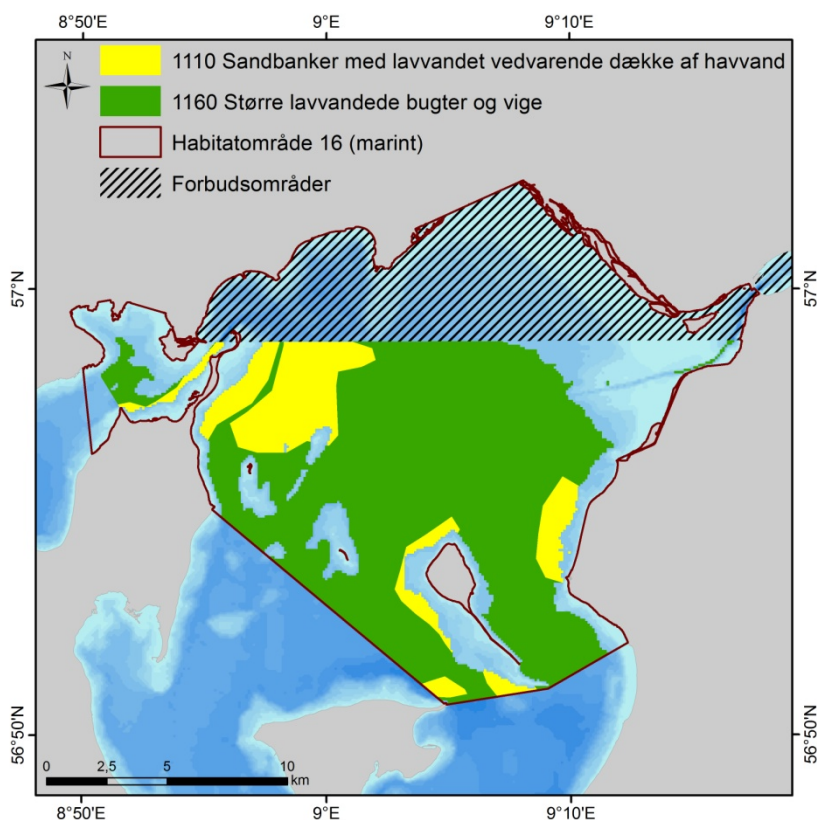
Den lette skraber påvirker bunden ligesom hollænderskraberen. Den lette skraber mindrer fangst af muddersamt redskabets reducerede bundmodstand i forhold til det tidligere anvendte redskab (Eigaard 2011) kan indikere, at den lette muslingeskraber ikke skraber helt så dybt i bunden. Videnskabelige undersøgelser omkring den lette skraber påvirkning på bunddyr gav ikke brugbare data pga. iltsvind i området. Den lette skraber effekt på bunden må derfor anses for at svare til den tidligere anvendte hollænderskraber effekt, som er beskrevet ovenover.

9.6.3 Konklusion

Ifølge Basisanalysen for H16 har habitatområdet ikke gunstig bevaringsstatus. Basisanalysen vurderer at bundfaunaen er i dårlig tilstand pga. eutrofiering og iltsvind i området, fiskeriets fysiske forstyrrelse og fjernelse af bundfauna, fjernelse af sten og det afledte skift til små, hurtigt voksende arter.

Muslingefiskeri vil medføre en forringelse af bundfaunaen. I Løgstør Bredning vurderes effekten af muslingefiskeriet at vare 1-2 år i de sydlige dele af Natura 2000 området, der påvirkes hyppigst af iltsvindshændelser, og påvirkningen vurderes at vare > 4 år i de områder af Natura 2000 området, der sjældent påvirkes af iltsvind.

Der vil forekomme bundfauna i hele Løgstør Bredning. Muslingeskrab inden for bundfaunaens udbredelsesområde vil begrænse bundfaunaen i sin nuværende og potentielle udbredelse.

Figur 28. Andel af naturtype 1110 og 1160, hvor der potentielt kan forekomme bundfauna (gul og grøn markering), og hvor der kan pågå fiskeri. Arealet ligger på dybder mellem 5 - 17 meter i naturtype 1110 og 1160. Bundfauna kan forekomme i hele området, som maksimalt er 17 m dybt. Det markerede areal udgør 165 km².

10 Bilag IV arter

Habitatdirektivets artikel 12 indfører en streng beskyttelse af en række arter, herunder fisk og pattedyr (Bilag IV arter). Det er kun havlampret, som er betegnet som særligt beskyttet fiskeart i Løgstør Bredning. Særligt beskyttede pattedyr er marsvin og spættet sæl.

10.1 Fisk

Bevaringsstatus for havlampret, er ukendt i Danmark og i Løgstør Bredning. Arten er omfattet af Habitatdirektivets bilag II.

Havlampret

Havlampretten var tidligere udbredt i farvandene omkring hele Danmark, men findes, så vidt vides i dag, kun i den vestlige og nordlige del af Jylland. Havlampret er anadrom, hvilket vil sige den gyder og lever som yngel i ferskvand, men lever hele sit voksne liv i havet. Den lever som ådselsæder eller ved at suge sig fast på andre fisk og æde af dem. En rigelig forekomst af egnede fødeemner er derfor et vigtigt krav til levestedet. Havlampretten bliver kønsmoden efter den har været i havet i 3-4 år, og når det sker, vandrer den op i større vandløb for at gyde og dø (www.naturstyrelsen.dk).

Muslingskrab medfører minimal bifangst af fisk og fangst af havlampret er ikke kendt. I det omfang havlampretten kan nå at flygte fra skraberen forventes der ikke være direkte negative effekter af muslingskrab på Havlampretten.

Direkte påvirkninger

Der er meget lidt bifangst af fisk i forbindelse med muslingefiskeri. Der er på nuværende tidspunkt ikke registret bifangst af havlampret i forbindelse med muslingeforsøgsfiskeri i Løgstør Bredning.

Indirekte påvirkninger

Muslingefiskeriet kan påvirke fødegrundlaget eller habitatet for de fisk der søger føde på havbunden eller lever på eller i havbunden. Et muslingefiskeri på 30.000 ton, kan ved den nuværende biomasse af muslinger i Løgstør Bredning fiskes på 6 % af habitatområdet og fiskeriet er normalt fordelt over flere måneder. DTU Aqua vurderer derfor, at et fiskeri på 30.000 ton muslinger ikke vil have en betydende effekt på fødegrundlaget for havlampret i Løgstør Bredning (H16).

10.2 Marsvin

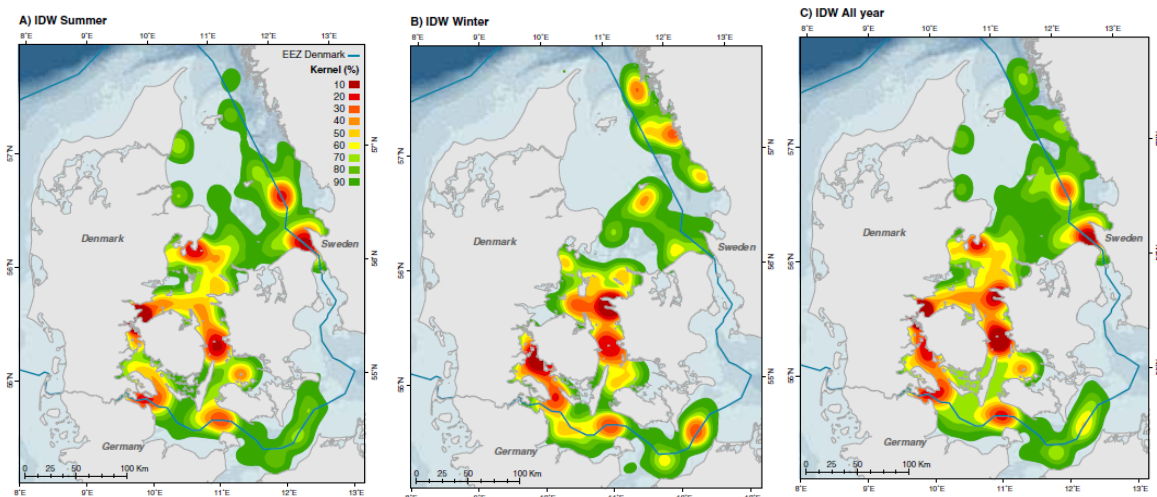
Habitatdirektivets artikel 12 indfører en streng beskyttelse af en række arter (Bilag IV arter), herunder marsvin.

Marsvin observeres sjældent i Limfjorden, og der findes på nuværende tidspunkt meget lidt viden om forekomsten af marsvin i Limfjorden. Den viden der er om bestanden af marsvin i danske farvande ses på Figur 29, og her forekommer der ikke observationer af marsvin i Limfjorden. Basisanalysen for Løgstør Bredning (Miljøcenter Aalborg 2007) indeholder ikke data for marsvin i Limfjorden (Miljøcenter Aalborg 2007).

Direkte påvirkninger

Der forekommer ikke bifangst af marsvin i muslingefiskeri, idet muslingefiskeriet forekommer ved lav hastighed (3-3,5 knob) og skraberåbningen på den lette muslingeskraber er forholdsvis lille ca. 146 cm (længde) og < 50 cm (højde af rammen ved skrab) (Eigaard et al. 2011).

Marsvin kan udvise adfærdsforandringer ved tilstedeværelsen af skibstrafik. Dette er påvist i studier, hvor marsvin havde en signifikant roligere adfærd på 1.500 meters afstand af et skib, sammenlignet med deres adfærd inden for 700 meter af skibet (Palka 1995). De 15 fartøjer der fisker muslinger kan medføre en lille forstyrrelse af marsvinene lokalt i kortere perioder.

Figur 29. Kernel density kort (Densitetskort) over marsvinområder i indre danske farvande. (IDW= Inner Danish Waters) Data er baseret på 37 marsvin, som er mærket i de indre Danske farvande mellem 1997-2007 (DMU, 2008).

Indirekte påvirkninger

Det er ukendt i hvilket omfang muslingfiskeriet påvirker marsvins fødegrundlag i Limfjorden. Data fra strandede og bifangede marsvin i de indre danske farvande fra perioden 1985-2006 viser, at marsvinenes føde har følgende artsfordeling: torsk (47 %), hvilling (13 %), sild (9 %), kutlinger (7 %), ålekabbe (6 %), tobis (3 %), Sperling (1 %), ål (1 %) (Andreasen, 2009). Der forventes ingen direkte påvirkning af muslingefiskeriet, idet bifangst af fisk er lille i muslingefiskeriet, men indirekte kan muslingefiskeriet påvirke fødegrundlaget eller habitatet for de fisk der søger føde på havbunden eller lever på eller i havbunden. Fødegrundlaget for marsvin i de indre danske farvande består af 79 til 82 % bundlevende fisk, herunder torsk som er kvotereguleret. Et muslingefiskeri på 30.000 ton, kan ved den nuværende store biomasse af muslinger i Løgstør Bredning fiskes på 6 % af habitatområdet og dette fiskeri er normalt fordelt over flere måneder. DTU Aqua vurderer derfor, at et fiskeri på 30.000 ton muslinger ikke vil have en betydende effekt på fødegrundlaget for marsvin i Løgstør Bredning (H16).

Kumulative effekter

Skibstrafikken er ikke tæt i habitatområdet Løgstør Bredning og det er usikkert om denne forstyrrelse påvirker marsvinenes adfærd. Muslingefiskeriet vil bidrage med en lille andel af den kumulative forstyrrelse sammenlignet med den øvrige skibstrafik i området.

Bifangst af marsvin er observeret i alle slags nedgarn (bundsatte garn) i danske farvande (Vinther 1999, Vinther & Larsen 2004). Dog er der ikke observeret bifangster i tunggarn. De højeste bifangstrater er set i garn efter pighvarre og kulmule, men formentlig har stenbidergarn også høje rater, da det ofte er samme garn som til pighvarre (pers.com. Finn Larsen). Bifangst af marsvin er ikke rapporteret fra Limfjorden. I det omfang der forekommer nedgarn i Limfjorden (DTU Aqua har ikke data for dette) kan bifangst af marsvin forekomme i området.

10.3 Sæler

Habitatdirektivets artikel 12 indfører en streng beskyttelse af en række arter (Bilag IV arter), herunder spættet sæl. Der er udpeget tre sælreservater i Natura 2000 området i Løgstør Bredning: Livø Tap, Blinde-røn og Ejerslev Røn (Figur 30), erhvervsfiskeri er tilladt i reservaterne. Basisanalysen angiver, at der forekommer en bestand af spættet sæl i Løgstør Bredning, der sammen med bestanden i Nibe bredning er forbundet med den store delbestand i den vestlige del af Limfjorden (Miljøcenter Aalborg, 2006).

Spættet sæl er Danmarks almindeligste sæl (bestand 14.000 i 2009), og de forskellige bestande er samlet vokset med 6 - 13 % om året siden 1988. Denne samlede vækst er sket selvom man har set en faldende vækst i flere bestande gennem de senere år. Der er specielt set et drastisk fald på ca. 50 % i bestanden af spættet sæl i den centrale del af Limfjorden, herunder Løgstør Bredning. Da der ikke er observeret flere døde dyr end sædvanligt, må de manglende dyr formodes at have forladt området. DMU formoder, at dette skyldes mangel på føde (www.dmu.dk/foralle/dyr_og_planter/spaettetsael).

Spættet sæl yngler i sommermånederne i Danmark på flere ynglepladser herunder den vestlige Limfjord. De vigtigste yngle- og hvilepladser for spættet sæl findes i Vadehavet, vestlige Limfjord, Læsø, Anholt, Hesselø, farvandet omkring Samsø, Avnø Fjord og Rødsand ved Gedser. Spættet sæl har været fredet siden 1977, der gives dog dispensation til at fiskere kan skyde nogle få dyr. I dag er det derfor hovedsageligt forstyrrelse på yngle- og hvilepladser, og begrænsninger i føden og jagt i nogle få områder der begrænser antallet af Spættet sæl (www.dmu.dk/foralle/dyr_og_planter/spaettetsael).

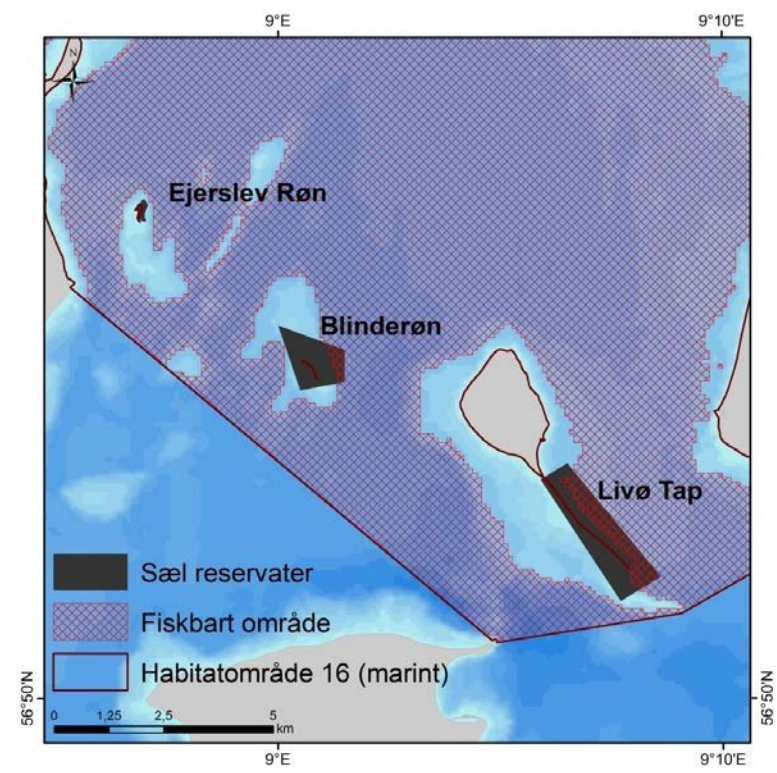
Spættet sæl er følsom over for forstyrrelse i sommerperioden, i juni–juli pga. yngleperioden og i august pga. fældning (www.dmu.dk/foralle/dyr_og_planter/spaettetsael). Muslingefiskeriet i Limfjorden holder sommer pause, og vil derfor ikke forstyrre i denne periode.

Direkte påvirkninger

Der er ikke registreret bifangst af sæler i muslingefiskeriet. Årsagen til dette er ukendt, men det kan skyldes, at sæler har en veludviklet hørersans og derved er i stand til at undgå fartøjerne og skraberens.

Skibstrafik kan forstyrre sælerne, men generelt er sæler meget tolerante overfor tilbagevendende forstyrrelser (Edrén et al., 2010). Dette er påvist i studier i forbindelse med opførelsen af Øresundsbroen. De 15 fartøjer der maksimalt vil være i ét produktionsområde af gangen vil medføre en forholdsvis lille forstyrrelse af sælerne lokalt i kortere perioder. Dybdegrænsen for fiskeri på 5 meter i 2011/2012 sikrer, at der opretholdes en afstand til de lokaliteter sælerne opholder sig på. Således vil fiskeriet pga. dybdegrænsen ske i en afstand på 200-400 meter fra rev og banker NV for Livø, herunder Ejerslev Røn. Dybdeforholdene omkring Livø Tap reservatet er anderledes, dybdegrænsen på 5 m vil medføre en afstand på ca. 1 km til tappen langs den vestlige side, < 50 meter på spidsen af tappen og ca. 130 meter langs den østlige side af tappen.

Figur 30. Sælreservater i habitatområdet Løgstør Bredning (H16). Det Fiskbare område er defineret som dybder over dybdegrænsen på 5 m ifølge anmodningen fra fiskeridirektoratet. Sælreservaterne er ikke lukkede for erhvervsfiskeri.

Indirekte effekter

Det er ukendt i hvilket omfang muslingfiskeriet påvirker fødegrundlaget for sæler i Løgstør Bredning. Undersøgelser i Limfjorden viser at sæler spiser mange forskellige fiskearter, hvilket tyder på at de er gode til at tilpasse sig ændringer i fødegrundlaget. Det er kun, når bestandene for alle fiskearter falder eller forsvinder, som det er set i Limfjorden i de senere år, at sælerne er nødt til at søge væk (www.dmu.dk/foralle/ dyr_og_planter/spaettetsael). Med et så bredt fødegrundlag og under hensyntagen til at muslingefiskeriet vil foregå i et meget begrænset område af H16 (6 %) fordelt på flere måneder, forventer DTU Aqua ikke at muslingefiskeriet vil have en betydende effekt på sælernes fødegrundlag i Løgstør Bredning.

Kumulative effekter

Skibstrafik er hyppig i habitatområdet Løgstør Bredning, og der er en risiko for at dette stresser sæler i Løgstør Bredning. Muslingefiskeriet vil bidrage til den kumulative forstyrrelse, sammen med den øvrige skibstrafik i området. Generelt er sæler meget tolerante overfor tilbagevendende forstyrrelser (Edrén et al. 2010). Forstyrrelser fra skibstrafik i området og bifangst fra garn- og rusefiskeri (DTU Aqua har ikke data for omfanget af disse fiskerier eller for bifangst af sæler) kan samlet set forstyrre og stresser sæler i habitatområdet i Løgstør Bredning.

10.4 Konklusion

Bevaringsstatus for havlampret er ukendt i Danmark. Arten er omfattet af Habitatdirektivets bilag II. DTU Aqua vurderer, at muslingefiskeriet ikke vil have en betydende effekt på udbredelsen af og fødegrundlaget for havlampret i Løgstør Bredning. Muslingefiskeriet påvirker ikke havlampret direkte, idet der ikke er observeret bifangst af denne art i muslingefiskeriet. Der forventes ingen direkte påvirkning af muslingefiskeriet på fødegrundlaget. Indirekte kan muslingefiskeriet påvirke fødegrundlaget eller habitatet for de fisk der søger føde på havbunden eller lever på eller i havbunden. DTU Aqua vurderer, at et muslingefiskeri på 30.000 ton i habitatområdet i Løgstør Bredning ikke vil have en betydende effekt på bestanden af havlampret i H16.

Marsvin observeres kun sjældent og sporadisk i Limfjorden og Løgstør Bredning. Forekomsten er ukendt. Muslingefiskeriet påvirker ikke marsvin direkte, idet der ikke forekommer bifangst af marsvin i muslingefiskeriet. Der forventes ingen direkte påvirkning af muslingefiskeriet på fødegrundlaget, idet bifangst af fisk er lille i muslingefiskeriet, men indirekte kan muslingefiskeriet påvirke fødegrundlaget eller habitatet for de fisk der søger føde på havbunden eller lever på eller i havbunden. Et muslingefiskeri på 30.000 ton, kan ved den nuværende biomasse af muslinger i Løgstør Bredning fiskes i 6 % af habitatområdet og fiskeriet er normalt fordelt over flere måneder. DTU Aqua vurderer derfor, at et fiskeri på 30.000 ton muslinger ikke vil have en betydende effekt på fødegrundlaget for marsvin i Løgstør Bredning (H16). Muslingefiskeriet vil bidrage med en lille andel af den kumulative forstyrrelse sammenlignet med den øvrige skibstrafik i området, idet undersøgelser viser at marsvinenes adfærd påvirkes af skibe indenfor 700 meters radius. DTU Aqua vurderer at et muslingefiskeri på 30.000 ton fordelt på maksimalt 15 fartøjer i hvert enkelt produktionsområde i Løgstør Bredning ikke vil have en betydende effekt på marsvinebestanden i området.

Spættet sæl er den almindeligste sæl i Danmark og forekommer i flere bestande herunder i Løgstør Bredning. Muslingefiskeriet påvirker ikke sælerne direkte, idet der ikke forekommer bifangst af sæler i muslingefiskeriet. Der forventes ingen direkte påvirkning af muslingefiskeriet på sælernes fødegrundlag, idet bifangst af fisk er lille i muslingefiskeriet, men indirekte kan muslingefiskeriet påvirke fødegrundlaget eller habitatet for de fisk der søger føde på havbunden eller lever på eller i havbunden. Sæler er generalister med et bredt fødevalg. Under hensyntagen til, at muslingefiskeriet vil foregå på et begrænset areal (6 %) af H16 fordelt på flere måneder, forventer DTU Aqua ikke, at muslingefiskeriet vil have en betydende effekt på sælernes fødegrundlag i Løgstør bredning. Muslingefiskeriet vil bidrage med en lille andel af den kumulative forstyrrelse sammenlignet med den øvrige tætte skibstrafik i området. DTU Aqua vurderer, at et muslingefiskeri på 30.000 ton fordelt på maksimalt 15 fartøjer pr produktionsområde i habitatområdet i Løgstør Bredning ikke vil have en betydende effekt på sælbestanden i området.

11 Kumulative effekter

Eutrofiering og naturlig variation kan forventes at have en betydning for muslingebestandens størrelse og dermed for sigtddybden. Ændringer i rekrutteringen og dødelighed pga. iltsvind og prædation kan have stor effekt. Iltsvindshændelser, med massedød af blåmuslinger, er rapporteret for en række områder i Limfjorden, herunder Løgstør Bredning. I forbindelse med disse hændelser er der registreret tab af muslinger, der overstiger landingerne fra fiskeriet med en faktor 3-4. Prædation fra søstjerner er en anden faktor, der har

betydning for udbredelsen af blåmuslinger lokalt i Limfjorden og dermed for områdernes filtrationspotentiale.

Både eutrofiering og muslingefiskeri medfører en ændring i flora- og faunasammensætningen med øget forekomst af organismer med hurtig rekruttering og stort spredningspotentiale.

Den generelle eutrofiering af Limfjorden og Løgstør Bredning medfører en stor produktion af planteplankton og dermed en forringet sigtddybde. Ophvirvling af næringsstoffer og den afledte fytoplanktonproduktion, og ophvirvling af sediment ved skrabning er begge effekter, som påvirker sigtddybden og kan have en indirekte effekt på dybdeudbredelsen for ålegræs og makroalger i området. Hver især har disse faktorer (eutrofiering og ophvirvling af næringsstoffer/sediment) ikke nødvendigvis en betydende effekt, men samlet set er der overvejende sandsynlighed for, at muslingeskrab i eutrofe områder som Løgstør Bredning har en effekt på sigtddybden i området, specielt i sommerperioden.

Når der fiskes efter muslinger, kan der forekomme bifangst af sten. Fjernelse af substrat ved fiskeri kan på sigt forventes at have en effekt på fasthæftede organismers mulighed for at opbygge en bestand i området. Fjernelse af sten vil have betydning for udbredelse af makroalger og epibentiske organismer såsom søanemoner, søpindsvin, søpunge mv. Fjernelse af sten vil generelt reducere kompleksiteten i habitatområdet, hvilket kan have betydning for samspillet mellem en række arter.

Der foregår en omfattende jagt på de fuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget for F12. Forstyrrelse fra jagt kan have en kumulativ effekt i samspil med muslingefiskeriet.

Muslingefiskeriet vil bidrage med en lille andel af den kumulative forstyrrelse for marsvin og sæler sammenlignet med den øvrige skibstrafik i området. I det omfang der forekommer garn (nedgarn)- og rusefiskeri i habitatområdet (DTU Aqua har ikke data for dette) kan bifangst af sæler og marsvin bidrage til den kumulative forstyrrelse af sæl- og marsvinebestanden i habitatområdet. Bifangst af marsvin er ikke rapporteret fra Løgstør Bredning.

12 Muligheder for tilpasning af muslingefiskeri

12.1 Prøvefiskeri

Prøvefiskeri er muslingeskrab som genudsættes igen umiddelbart efter opfiskningen. Prøvefiskeri bruges i muslingefiskeriet til at vurdere mængden og størrelsessammensætningen af blåmuslingerne på bankerne før selve fiskeriet går i gang. Prøvefiskeri påvirker bunden i samme grad som almindeligt fiskeri og indgår derfor i den samlede arealmæssige påvirkning af fiskeriet. Forsøg med videokamera viser at prøvefiskeri kan udskiftes med videomonitoring af bunden, og systemet bruges allerede af enkelte fartøjer. Videokameraet er forbundet med en monitor i styrehuset og er monteret 50 cm over bunden på en slæde, som trækkes efter båden. Systemet er nemt at håndtere og giver billeder af høj kvalitet, hvilket gør det muligt at vurdere tætheden og størrelsesfordelingen af blåmuslingerne umiddelbart på monitoren i førerhuset. Indførselen af prøvefiskeri via videokamera i stedet for muslingeskrab vil eliminere den negative virkning af prøveskrab, idet bunden ikke påvirkes negativt af den lille slæde, som glider henover bunden.

12.2 Forvaltningsredskaber

Basisanalysen for Natura 2000 H16 påpeger, at eutrofiering forringer tilstanden i naturtyper i forhold til opstillede mål, og at forekomst af iltsvind udgør en trussel i forhold til at opnå målsætning for habitatområdet. I Limfjorden er det ved flere lejligheder observeret, at områder med meget tætte forekomster af muslinger kan accelerere en iltsvindssituation. Tilstedeværelsen af tætte muslingebanker vil øge bundens iltforbrug hvilket kan fremskynde udvikling af iltsvind under forhold med manglende opblanding af vandsøjlen.

Dødelighed af blåmuslinger og andre bunddyr forekommer hyppigt i forbindelse med iltsvind. Der er således rapporteret dødelighed af op til 300.000 ton blåmuslinger i hele Limfjorden. Omfattende iltsvind og massedødelighed af blåmuslinger opstår jævnligt (hver 3-5 år). Ved massedødelighed af bunddyr, herunder blåmuslinger, frigives der organisk materiale, som vil øge bundens iltforbrug yderligere. Fiskeri på muslinger fra et område med høj risiko for iltsvind kan således hindre en spredning af dette materiale, som vil kunne bidrage til en eksport af iltsvindet til andre områder.

Opblandingen af vandsøjlen på lavt vand kan være højere end på dybere vand og blåmuslinger på lavt vand kan derfor forventes at bidrage mere til filtration og en forbedret sigtddybde end muslinger på dybere vand.

Forvaltningen af muslingefiskeri kan på sigt med fordel udvikles til i højere grad at anvende en rumlig forvaltning som udover at sikre en beskyttelse af arter på lavt vand optimerer fiskeriudøvelsen i forhold til at:

- Muslinger fiskes fra områder, hvor der er størst risiko for at de kan bidrage til iltsvind pga. højt iltforbrug i forhold til opblandingsrater af vandsøjlen.
- Muslinger fiskes fra områder med høj risiko for dødelighed pga. iltsvind
- Muslinger fiskes primært fra dybere dele i forhold til at opretholde høj filtration og sigtddybde.

13 Referencer

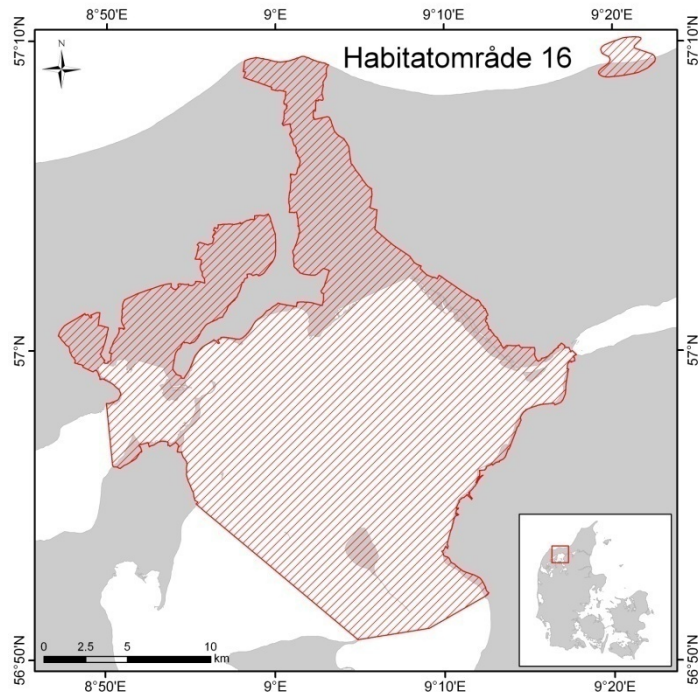
- Andreasen H (2009) Marsvinets (*Phocoena phocoena*) rolle som prædator i danske fravande. Speciale afhandling ved Biologisk Institut, Københavns Universitet.
- Carstensen J, Krause-Jensen D (2009) Fastlæggelse af miljømål og indsatsbehov ud fra ålegræs i de indre danske farvande. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. Arbejdsrapport fra DMU nr. 256.
<http://www.dmu.dk/Pub/AR256.pdf>
- Clausen P, Laursen K, Petersen KI (2008): Muslingebanker versus fugleliv I den vestlige Limfjord. Kapitel i Dolmer, P. et al. Udvikling af kulturbanker til produktion af blåmuslinger i Limfjorden. DTU-Aqua rapport august 2008.
- DMU (2008) High density areas for harbour porpoises in Danish waters. NERI Technical Report No. 657
- Dolmer (2000) Feeding activity of mussels *Mytilus edulis* related to near-bed currents and phytoplankton biomass. J sea Res 44:221-231
- Dolmer P (2002) Mussel dredging: impact on epifauna in Limfjorden, Denmark. J. Shellfish Res. 21: 529-537.
- Dolmer P, Kristensen PS, Hoffmann E (1998) Dredging of Blue mussels (*Mytilus edulis* L.) in a Danish sound: stock sizes and fishery-effects on mussel population dynamic. Fisheries Research, **838**, 1-8.
- Dolmer P, Kristensen T, Christiansen ML, Petersen MF, Kristensen PS, Hoffmann E (2001): Short-term impact of blue mussel dredging (*Mytilus edulis* L.) on a benthic community. Hydrobiol. 465: 115-127.
- Dolmer P, Kristensen PS, Hoffmann E (1999). Effects of fishery and oxygen depletion on the population abundance of blue mussels (*Mytilus edulis* L.) in a Danish sound. Fish. Res. 40: 73-80.
- DTU Aqua (2006) Notat om bestandssituationen for blåmuslinger i Limfjorden og forvaltning af muslingefiskeriet. Notat fra Danmarks Fiskeriundersøgelser, 21. december 2006.
- Dyckjær SM, JK Jensen, Hoffmann E (1995) Mussel dredging and effects on the marine environment. ICES C.M. 1995/E:13 ref K, 18 s.
- Eigaard OR, Frandsen RP, Andersen B, Jensen KM, Poulsen LK, Tørring D, Bak F, Dolmer P (2011) Udvikling af skånsomt redskab til muslingefiskeri. DTU Aqua Rapport (under udgivelse).
- Frandsen R, Dolmer P (2002) Effects of substrate type on growth and mortality of blue mussels (*Mytilus edulis*) exposed to the predator *Carninus maenas*. Marine Biology 141: 253-262.
- Goss-Custard JD, Stillman RA, West AD, Caldow RWG, Triplet P, Durell SEA, McCroty S (2004) When enough is not enough: shorebirds and shellfishing. – Proc. Royal Soc. Lond. B. 271: 233-237.
- Hansen LCL, Petersson M, Nurjaya W (1999) Vertical sediment fluxes and wave-induced sediment resuspension in a Shallow –water Coastal lagoon. Estuaries 22: 39-46.
- Hoffmann E, Dolmer P (2000) Effect of closed areas on the distribution of fish and benthos. ICES J. Mar. Sci. 57: 1310-1314.

- Holtegaard LE, Gramkow M, Petersen JK, Dolmer P (2008) Biofouling og skadevoldere: Søstjerner. Rapport til Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.
- Jennings S, Kaiser M J (1998) The effects of fishery on marine ecosystems. *Adv Mar Biol* 34: 201-352
- Jepsen PU (1976). Feeding ecology of Goldeye (*Bucephala clangula*) during the wing-moult in Denmark. – *Dan. Rev. Game Biol.* 10 (4): 1-23
- Krause-Jensen D, Rasmussen MB, Stjernholm M, Christensen PB, Nielsen SL (2008) Slutrapport for F&U overvågningsprojekt under NOVANA. Projektitel: Sedimentets betydning for ålegræssets dybdegrænse.
- Kristensen PS, Hoffmann E (2000) Fiskeri efter blåmuslinger i Danmark 1989-1999. DFU-rapport 72-00. 130 p. + English summary. 12 p
- Laursen K, Clausen P (2008) Muslingeædende fugle og blåmuslinger i Vadehavet. Notat fra DMU 7. September 2008.
- Madsen FJ (1954) On the food habits of the diving ducks in Denmark. – *Dan. Rev. Game Biol.* 2 (3): 157-266.
- Majland P (2005) Succession and algae communities on the eastern breakwater protecting the harbour of Aarhus. Specialrapport, Århus Universitet 1-96.
- Markager S, Sand-Jensen K (1992) Light requirements and depth zonation of marine macroalgae. *Mar Ecol Prog Ser* 88(1):83-92
- Markager S, Storm LM, Stedmon CA (2006) Limfjordens miljøtilstand 1985 til 2003. Sammenhæng mellem næringsstofftilførsler, klima og hydrografi belyst ved hjælp af empiriske modeller. Danmarks Miljøundersøgelser. 219 s. - Faglig rapport fra DMU, nr. 577. <http://faglige-rapporter.dmu.dk>
- Miljøcenter Aalborg (2007) Natura 2000-basisanalyse. Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg.
- Miljøministeriet (2009) /<http://www.blst.dk/Vandmiljoeet/Hav/DanskeFarvande/Limfjorden/Tograpporter2009.htm>
- Muslingeudvalgets Bilagsrapport (2004) Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.
- Möhlenberg F, Andersen JH, Murray C, Christensen PB, Dalsgaard T, Fossing D, Krause-Jensen D (2008) Stenrev i Limfjorden fra naturgenopretning til supplerende virkemiddel . By- og Landskabsstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen. Faglig rapport, 16. september 2008.
- Newell RC, Seiderer LJ, Hitchcock D R (1998) The impact of dredging work in coastal waters: a review of the sensitivity to disturbance and subsequent recovery of biological resources on the sea bed. *Oceanography and Marine Biology: An Annual Review*, 36: 127–178.
- Nielsen SL, Sand-Jensen K, Borum J, Geertz-Hansen O (2002) Depth colonization of Eelgrass (*Zostera marina*) and macroalgae as determined by water transparency in Danish coastal waters, *Estuaries* 25(5):1025-1032
- Olesen B (1996) Regulation of light attenuation and eelgrass *Zostera marina* depth distribution in a Danish embayment. *MEPS* 134: 187-194.
- Olesen B, Krause-Jensen D, Christensen PB (2008), fremlagt ved *ASLO Aquatic Sciences Meeting 2009. A cruise through nice waters!*, Nice, 25.1.2009 - 30.1.2009. PUBLICERET ABSTRAKT

- Ostenfeld CH (1908) Ålegræssets (*Zostera marina's*) vækstforhold og udbredelse i vore farvande. Beretning fra den danske biologiske station XVI. Centraltrykkeriet, Kjøbenhavn 1908.
- Palka D (1995) Evidence of ship avoidance from harbor porpoises during line transect sighting surveys in the Gulf of Maine. Rep. int. Whal. Comm SC/47/SM27.
- Pedersen MF, Borum J, Brøgger L (1999) Etablering af ålegræs og samspillet mellem plante og miljø. I Lomstein BA (ed.) Havmiljøet ved årtusindeskiftet. Olsen & Olsen, Fredensborg.
- Pehrsson O (1976) Food and feeding grounds of the Goldeneye *Bucephala clangula* (L.) on the Swedish west coast. – Ornith. scand. 7: 91-112.
- Petersen JK (2008). Betydning af bestanden af blåmuslinger for sigtdybde i Limfjorden- DMU notat juni 2008
- Petersen JK (2008a) Påvirkning fra skaldyrproduktion (skrab, kulturbanker, opdræt) i kystvande i relation til Vandrammedirektivets definition af god økologisk tilstand. – DMU notat september 2008.
- Petersen JK, Clausen P, Josefson A, Laursen K, Petersen IK, Bassompierre M (2008) Konsekvensvurdering i forbindelse med kulturbanker, i Dolmer P, Kristensen PS, Hoffmann E, Geitner K, Borgstrøm R, Espersen A, Petersen J K, Clausen P, Bassompierre, Josefson A, Laursen K, Petersen IK, Tørring D, Gramskov M (2008). Rapport om Udvikling af kulturbanker til produktion af blåmuslinger i Limfjorden. DTU Aqua 10 – 2008.
- Petratis PS, Methratta ET (2006): Using patterns of variability to test for multiple
- Pihl L, Baden S, Kautsky N, Rönneback P, Söderqvist T, Troell M, Wennhage H(2006) Shift in fish assemblage structure due to loss of seagrass *Zostera marina* in Sweden. Estuarine Coastal and Shelf Science 67(1-2):123-132
- Pihl S, Clausen P, Laursen K, Madsen J, Bregnballe T (2003) Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet 2003. Danmarks Miljøundersøgelser.130 s. – Faglig rapport fra DMU, nr. 462. <http://faglige-rapporter.dmu.dk>
- Poulsen LK, Dolmer D, Geitner K, Tørring D, Petersen J-K, Nielsen CF, Christoffersen M, Kristensen PS (2010): Supplerende bestandsundersøgelser af blåmuslinger, ålegræs og makroalger på lavt vand i Lovns og Løgstør Bredning. DTU Aqua RAPPORT 226-2010
- Riemann B, Hoffmann E (1991). Ecological consequences of dredging and bottom trawling in the Limfjord, Denmark. Mar Ecol Prog Ser 69:171-178.
- Schubert H, Schygula C (2006): Ansiedlung und Produktion von Makrophyten. Riff
- Stål J, Paulsen S, Pihl L, Rönneback P, Söderqvist T, Wennhage H (2008) Coastal habitat support to fish and fisheries on the Swedish west coast. Ocean & coastal Management 51 (8-9):594-600
- Vinther M (1999) Bycatches of harbour porpoises (*Phocoena phocoena* L.) in Danish set-net fisheries. Journal of Cetacean Research Management 1(2): 123–135.
- Vinther M, Larsen F (2004) Updated estimates of harbour porpoise by-catch in the Danish North Sea bottom set gillnet fishery. Journal of Cetacean Research and Management, 6(1):19-24.

Vinther HF, Laursen JS, Holmer M (2008). Negative effects of blue mussel (*Mytilus edulis*) presence in eelgrass (*Zostera marina*) beds in Flensborg Fjord, Denmark. *Estuarine, Coastal and Shelf Science* 77: 91-103.

Bilag 1 Udpegningsgrundlag for Habitatområde 16

Figur 31. Kortet viser, hvilket areal der er omfattet af Natura 2000 området i Løgstør Bredning.

H16 Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg

- 1095 Havlampret (*Petromyzon marinus*)
- 1166 Stor vandsalamander (*Triturus cristatus cristatus*)
- 1318 Damflagermus (*Myotis dasycneme*)
- 1355 Odder (*Lutra lutra*)
- 1365 Spættet sæl (*Phoca vitulina*)
- 1110 Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
- 1140 Mudder- og sandflader blottet ved ebbe
- 1150 * Kystlaguner og strandsøer
- 1160 Større lavvandede bugter og vige
- 1170 Rev
- 1210 Enårig vegetation på stenede strandvolde
- 1220 Flerårig vegetation på stenede strande
- 1230 Klinter eller klipper ved kysten
- 1310 Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand
- 1330 Strandenge
- 2110 Forstrand og begyndende klitdannelser
- 2120 Hvide klitter og vandremiler
- 2130 * Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)
- 2140 * Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)
- 2160 Kystklitter med havtorn
- 2170 Kystklitter med gråris
- 2190 Fugtige klitlavninger
- 2250 * Kystklitter med enebær
- 3130 Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden
- 3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger
- 3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
- 3160 Brunvandede søer og vandhuller
- 3260 Vandløb med vandplanter
- 4010 Våde dværgbusksamfund med klokkelyng

4030 Tørre dværgbusksamfund (heder)
5130 Enekrat på heder, overdrev eller skrænter
6210 Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)
6230 * Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund
6410 Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop
7220 * Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand
7230 Rigkær
9110 Bøgeskove på morbund uden kristtorn
9160 Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund
9190 Stilkegeskove og -krat på mager sur bund
91D0 * Skovbevoksede tørvemoser
91E0 * Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

Bilag 2 Udpegningsgrundlag for F12

Reference se Basisanalysen for Løgstør Bredning (Miljøcenter Aalborg 2007; www.naturstyrelsen.dk)

Udpegningsgrundlaget omfatter de arter, for hvilke det skal sikres, at de kan overleve og formere sig i deres udbredelsesområde. For at en art kan indgå i udpegningsgrundlaget skal arten være angivet på EF-fuglebeskyttelsesdirektivet bilag 1, jf. artikel 4, stk. 1 eller regelmæssigt forekomme i antal af international eller national betydning, jf. artikel 4, stk.2. For de arter der opfylder betingelser efter artikel 4, stk. 1 og/eller stk. 2 er det angivet i hvilke perioder af artens livscyklus denne forekommer i de udpegede beskyttelsesområder:

Y: Ynglende art.

T: Trækfugle, der opholder sig i området i internationalt betydende antal.

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Det er desuden angivet hvilke kriterier, der ligger til grund for vurderingen af, om arten opfylder ovennævnte betingelser:

- F1: arten er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets p.t. gældende Bilag I og yngler regelmæssigt i området i væsentligt antal, dvs. med 1% eller mere af den nationale bestand.
- F2: arten er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets p.t. gældende Bilag I og har i en del af artens livscyklus en væsentlig forekomst i området, dvs. for talrige arter (T) skal arten være regelmæssigt tilbagevendende og forekomme i internationalt betydende antal, og for mere fåtallige arter (Tn), hvor områder i Danmark er væsentlige for at bevare arten i dens geografiske sø- og landområde, skal arten forekomme med 1% eller mere af den nationale bestand.
- F3: arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, fordi forekomsten bidrager væsentligt til den samlede opretholdelse af bestande af spredt forekommende arter som f.eks. Natravn og Rødrygget Tornskade.
- F4: arten er regelmæssigt tilbagevendende og forekommer i internationalt betydende antal, dvs. at den i området forekommer med 1% eller mere af den samlede bestand inden for trækvejen af fuglearten.
- F5: arten er regelmæssigt tilbagevendende og har en væsentlig forekomst i områder med internationalt betydende antal vandfugle, dvs. at der i området regelmæssigt forekommer mindst 20.000 vandfugle af forskellige arter, dog undtaget måger.
- F6: arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, fordi forekomsten bidrager væsentligt til at opretholde artens udbredelsesområde i Danmark.
- F7: arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, fordi forekomsten bidrager væsentligt til artens overlevelse i kritiske perioder af dens livscyklus, f.eks. i isvintre, i fældningstiden, på trækket mod ynglestederne og lignende.

SPA 12 Løgstør Bredning, Livø, Feggesund og Skarrehege				Vejledning
Sangsvane			T	F6
Dværgterne		Y		F3
	Kortnæbbet gås		T	F4
	Pibeand		T	F4
	Hvinand		T	F4,F6
	Toppet skallesluger		T	F4

Nordensvej 3, Taulov
7000 Fredericia
Tlf. +45 70 10 40 40
Fax. +45 75 45 19 28

H. C. Andersens Boulevard 37
1553 København V
Tlf. +45 70 10 40 40
Fax +45 33 32 32 38

mail@dkfisk.dk
www.dkfisk.dk

Fiskeplan for muslingefiskeri i Løgstør Bredning 2011/2012

Nedenfor præsenteres fiskeplanen fra Centralforeningen og Danmarks Fiskeriforening, der fremfører ønske om et muslingefiskeri i Natura 2000-området Løgstør Bredning.

Mængde og områder

På baggrund af DTU-Aqua's bestandsundersøgelser af blåmuslinger i Løgstør Bredning i 2010 har Centralforeningen og Danmarks Fiskeriforening foreslået et fiskeri på 30.000 ton muslinger netto, dvs. fangst af muslinger uden bifangst af sten og skaller i produktionsområde 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38 og 39. Der ønskes ligeledes mulighed for et omplantningsfiskeri, hvor de muslinger der omplantes fratrækkes den samlede mængde der må fiskes i området. Fiskeriet vil finde sted i perioden 1. september 2011 – 1. juli 2012. I perioden vil fiskeriet højst sandsynligt holde en vinterlukning i en kortere eller længere periode i tidsintervallet midt december til 1. marts. Centralforeningen og Danmarks Fiskeriforening vil følge DTU-Aquas anbefaling vedrørende rammerne for bæredygtigt muslingefiskeri. Med henblik på at minimere området der påvirkes af muslingefiskeri, vil fiskeri af blåmuslinger i Løgstør Bredning finde sted i områder, hvor tætheden af muslingerne er over 1 kg/m². Fiskeriet af blåmuslinger til omplantning vil foregå i områder med tætheder over 2,5 kg/m², og hvor der vil være stor risiko for iltsvind, kendt fra foregående år. DTU-Aqua udpeger bokse i Bredningen, hvor tætheden af yngel er størst, og hvor der er chancer for iltsvind. Fiskeriet efter muslinger til omplantning vil herefter foregå fra disse bokse, i den rækkefølge DTU-Aqua måtte ønske. Omplantningsfiskeriet vil kun blive udøvet på dybder over 4 meter. Fiskeriet af blåmuslinger til omplantning vil altid forgå efter DTU-Aquas anbefalinger. Ud over selve fiskeriet og omplantningsfiskeriet foregår der et forsøgsfiskeri i Bredningen, der udgør ca. 1 % af det samlede fiskeri. Dette forsøgsfiskeri bruges til lokalisering af yngelnedslag og fiskbare muslinger i forbindelse med selvforvaltningen.

Fiskeribeskrivelse

Fiskeriet på blåmuslinger i Løgstør Bredning er reguleret af bekendtgørelse nr. 155 af 07/03/2000 "Bekendtgørelse om regulering af fiskeri efter muslinger" og bekendtgørelse nr. 840 af 20/07/2006 "Bekendtgørelse om regulering af fiskeri efter muslinger".

gørelse om muslinger m.m.". Der er i disse bekendtgørelser ikke opstillet begrænsning i fiskeriet i forhold til vanddybde eller afstand til kystlinie i Natura 2000-området. Centralforeningen og Foreningen Muslingeerhvervet har opbygget en database over fiskeriets udbredelse i Limfjorden uge for uge. I forbindelse med fiskeri af muslinger i Limfjorden bliver fartøjernes positioner registreret hver time. Disse informationer samt informationer om landinger bliver registreret i databasen, og vil kunne dokumentere hvor fiskeriet det pågældende år er blevet udført. Oplysningerne vil være tilgængelige for DTU-Aqua og Direktoratet, som en forbedring i forbindelse med de biologiske vurderinger. Der vil blive fisket i områder, der kan indeholde naturtyperne 1110/"Sandbanker med lavvandede vedvarende dække af havvand" og 1160/"Større lavvandede bugter og vige". Der vil ikke blive fisket på lavere vanddybder end 3 meter. I Løgstør Bredning er der intet overlap mellem fiskeriområdet og ålegræssets udbredelse jf. DTU-Aquas oplysninger. Ved tilvejebringelse af oplysninger omkring ålegræs på vanddybder over 3 meter, lukkes disse delområder med kasser, der omkranser ålegræsset udbredelse. At drage konklusioner omkring en direkte relation mellem sigtdybde og ålegræsset udbredelse har vist sig ikke at kunne bruges (Konklusion fra arbejdsgruppen omkring ålegræsværktøjet). Fiskeri efter muslinger kan ikke gennemføres i områder med ålegræs, og Centralforeningen vil da også gerne anmode om ekstra kontrol fra Fiskeridirektoratets side for forekomst af ålegræs i fangster. I forbindelse med fiskeri udsmitter fiskerne for så vidt muligt, de sten på 2-5 kilo der måtte være i fangsten. Foreningen Muslingeerhvervet vil i samarbejde med industrierne systematisk registrere mængden af sten, der landes fra Løgstør Bredning. Hvis denne mængde overstiger 100 ton i tilladelsesperioden, vil der for efterfølgende år blive lavet en handlingsplan i samarbejde med Miljøministeriet for genudlægning af sten. Centralforeningen selvforvalter muslingefiskeriet, så der i områder med store forekomster af muslingeeyngel eller lav kødprocent i muslingerne (< 14 %) ikke tages åbningsprøver til kontrol af algetoxiner, så områderne således ikke åbnes for fiskeri. Ligeledes vil fiskeriet blive indstillet i områder med en iltkoncentration i fiskeområdet på mindre end 4 mg ilt pr. liter i mere end 2 uger. Desuden køres der med et rotationsfiskeri i områderne, der dels forhindrer at fiskeriindsatsen bliver samlet i mindre områder af fjorden, og dels minimerer den visuelle påvirkning ved at drive muslingefiskeri i Limfjorden. Dette rotationsfiskeri regulerer indsatsen, så der maksimalt kan være 15 fartøjer tilstede i hvert produktionsområde i Løgstør Bredning. Fiskerne til- og framelder produktionsområder, de fisker i hos direktoratet, hvilket opretholder maks. 15 fartøjer i hvert produktionsområde. Fiskeriet efter sorthummer er blevet mere og mere udbredt gennem de sidste år. Det har resulteret i mange redskaber i fjorden der ikke alle fisker hummerne lige bæredygtigt. For at beskytte bestanden foreslås det at sorthummer i natura2000 områderne kun må fiskes med følgende redskaber:

- Ruser
- Tegner
- Nedgarn inden for 5 meter vand med en minimum maskestørrelse på 100 mm halvmasker.

Bilag 4 Anmodning fra Fiskeridirektoratet

Foranlediget af mødet mellem DTU Aqua og Fiskeridirektoratet den 12. juli 2011 om indsendte fiskeplaner for muslinge- og østersfiskeriet i Limfjorden 2011/2012 fremsendes denne bestilling.

1. DTU Aqua anmodes om at udarbejde et notat omkring østersbestandens status i Limfjorden for de fire områder med henblik på oplæg til forvaltning af fiskeriet.
2. Som diskuteret på mødet skal konsekvensvurderingen for Limfjorden 2011/2011 tage udgangspunkt i, at der stilles krav om brug af den lette skraber samt at dybdegrænsen for ålegræsudbredelsen sættes til 5 meter. Dog skal DTU Aqua undersøge om der er positioner, hvor spiringen er nået til 5 meter – i så fald skal der lægges en bufferzone omkring disse områder således at udbredelsen af ålegræs i forhindres af muslingefiskeriet.

Notat og konsekvensvurdering skal fremsendes senest i midten af august måned. Fiskeridirektoratet fremsender oplysninger om landinger af sten hurtigst muligt.

Følgende specifikationer er aftalt for **den 'lette' muslingeskraber**:

Længde på bunden 1,8 meter

Rammevægt 50 kg

Totalbredde 1,5 meter

Fiskeridirektoratet meddeler Danmarks Fiskeriforening og Central foreningen for Limfjorden og det kommende krav om brug af den lette skraber fra den 1. september 2011

Med venlig hilsen

Anja Gadgård Boye

Specialkonsulent/Fiskerikontoret

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Fiskeridirektoratet

Dahlerups Pakhus, Langelinie Allé 17, 2100 København Ø

Tlf. 72 18 56 00, Fax 33 45 58 00, e-mail fd@fd.dk , www.fd.dk

Bilag 5 Marine habitattype-definitioner

Appendiks i: "Guidelines for the establishment of the Natura 2000 network in the marine environment. Application of the Habitats and Birds Directives". Findes på:
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/index_en.htm

Appendix

1

Marine Habitat types definitions.

Update of "Interpretation Manual of European Union Habitats"

COASTAL AND HALOPHYTIC HABITATS

Open sea and tidal areas

1110 Sandbanks which are slightly covered by sea water all the time

PAL.CLASS.: 11.125, 11.22, 11.31

1. Definition:

Sandbanks are elevated, elongated, rounded or irregular topographic features, permanently submerged and predominantly surrounded by deeper water. They consist mainly of sandy sediments, but larger grain sizes, including boulders and cobbles, or smaller grain sizes including mud may also be present on a sandbank. Banks where sandy sediments occur in a layer over hard substrata are classed as sandbanks if the associated biota are dependent on the sand rather than on the underlying hard substrata.

"Slightly covered by sea water all the time" means that above a sandbank the water depth is seldom more than 20 m below chart datum. Sandbanks can, however, extend beneath 20 m below chart datum. It can, therefore, be appropriate to include in designations such areas where they are part of the feature and host its biological assemblages.

2. Characteristic animal and plant species

2.1. Vegetation:

North Atlantic including North Sea:

Zostera sp., free living species of the *Corallinaceae* family. *On many sandbanks macrophytes do not occur.*

Central Atlantic Islands (Macaronesian Islands):

Cymodocea nodosa and *Zostera noltii*. *On many sandbanks free living species of Corallinaceae are conspicuous elements of biotic assemblages, with relevant role as feeding and nursery*

grounds for invertebrates and fish. *On many sandbanks macrophytes do not occur.*

Baltic Sea:

Zostera sp., *Potamogeton* spp., *Ruppia* spp., *Tolypella nidifica*, *Zannichellia* spp., carophytes. *On many sandbanks macrophytes do not occur.*

Mediterranean:

The marine Angiosperm *Cymodocea nodosa*, together with photophilic species of algae living on the leaves (more than 15 species, mainly small red algae of the *Ceramiaceae* family), associated with *Posidonia* beds. *On many sandbanks macrophytes do not occur.*

2.2. Animals:

North Atlantic including North Sea:

Invertebrate and demersal fish communities of sandy sublittoral (e.g. polychaete worms, crustacea, anthozoans, burrowing bivalves and echinoderms, *Ammodytes* spp., *Callionymus* spp., *Pomatoschistus* spp., *Echiichtys vipera*, *Pleuronectes platessa*, *Limanda limanda*).

Central Atlantic Islands (Macaronesian Islands):

Fish, crustacean, polychaeta, hydrozoan, burrowing bivalves, irregular echinoderms. Baltic Sea:

Invertebrate and demersal fish communities of sandy sublittoral (fine and medium grained sands, coarse sands, gravely sands), e.g. polychaetes: *Scoloplus armiger*, *Pygospio elegans*, *Nereis diversicolor*, *Travisia* sp., e.g. bivalves: *Macoma balthica*, *Mya arenaria*, *Cerastoderma* sp., e.g. crustaceans: *Crangon crangon*, *Saduria entomon*, e.g. fish species: *Platichthys flesus*, *Nerophis ophidion*, *Pomatoschistus* spp., *Ammodytes tobianus*.

Mediterranean:

Invertebrate communities of sandy sublittoral (e.g. polychaetes). Banks are often highly important as feeding, resting or nursery grounds for sea birds, fish or marine mammals.

3. Corresponding categories:

French classification ZNIEFF-MER:

“Biocénose des sables fins de haut niveau”, “Biocénose des sables fins bien calibrés”. German classification:

“Sandbank der Ostsee (ständig wasserbedeckt)(040202a)”, “Sandbank der Nordsee (ständig wasserbedeckt)(030202a)“.

Barcelona Convention:

“Biocenosis of fine sands in very shallow waters (III. 2. 1.) with facies with *Lentidium mediterraneum* (III. 2. 1. 1.)”, “Biocenosis of well sorted fine sands (III. 2. 2.) with associations with *Cymodocea nodosa* on well sorted fine sands (III. 2. 2. 1.) and with *Holophila stipulacela* (III. 2. 2. 2), the latter considered determinant habitat in C. B.”, “Biocenosis of coarse sands and fine gravels mixed by the waves (III. 3. 1.) with association with rhodolithes (III. 3. 1. 1), considered determinant habitat in the C. B.”, “Biocenosis of coarse sands and fine gravels under the influence of bottom currents (also found in the Circalittoral) (III. 3. 2.). It is possible to find a facies and an association which are

determinant habitats for C. B.: the maërl facies (= Association with *Lithothamnion corallioides* and *Phymatoliton calcareum*), also found as facies of the biocenosis of coastal detritic (III. 3. 2. 1), and the association with rhodolithes (III. 3. 2.

2.)”, “Biocenosis of infralittoral pebbles (III. 4. 1.) with facies with *Gouania wildenowi* (III. 4. 1. 1.), small teleostean which lives among pebbles.” **Nordic classifications:**

Vegetationstyper i Norden, Pålsson (ed.) 1994:

“*Zostera marina*-typ (4.4.1.1)”, “*Ruppia maritima*-typ (4.4.1.2)”, “Chara-typ (6.3.3.1)”, “*Potamogeton pectinatus* (6.3.2.2)”.

Kustbiotoper i Norden, Nordiska Ministerrådet 2001:

“Sandbottnar (7.7.1.2; 7.8.1.2; 7.8.4.2; 7.8.5.2; 7.8.6.7; 7.8.6.8; 7.8.6.9; 7.8.7.9; 7.8.7.10; 7.8.7.11; 7.9.1.1.; 7.9.2.1; 7.9.3.1; 7.9.4.1).” HELCOM classification:

“Sublittoral gravel bottoms. Banks with or without macrophyte vegetation (2.4.2.3)”, “Sublittoral sandy bottoms. Banks with or without macrophyte vegetation (2.5.2.4)”.

The National Marine Habitat Classification for Britain and Ireland Version 03.02:

Relevant types within “Sublittoral coarse sediments (SCS), Sublittoral sands (SSA) and Sublittoral macrophytes communities (SMP)”.

EUNIS classification:

Relevant types within “A4.4, A4.55, A4.1, A4.2, A4.51, A4.5, A4.53, A4.1, A4.2, A4.51, A4.5, A4.53, A4.4, A4.55, A7.32, A4.51, A4.53, A4.552, 4.521, A4.521, A4.513, A6.22, A4.51, A4.141, A4.13, A8.13”.

4. Associated habitats:

Sandbanks can be found in association with mudflats and sandflats not covered by seawater at low tide (1140), with *Posidonia* beds (1120) and reefs (1170). Sandbanks may also be a component part of habitat 1130 Estuaries and habitat 1160 Large shallow inlets and bays.

5. Literature:

AUGIER H. (1982). Inventaire et classification des biocénoses marines benthiques de la Méditerranée. Publication du Conseil de l’ Europe, Coll. Sauvegarde de la Nature, 25, 59 pages.

DYER KR & HUNTLEY DA (1999). The origin, classification and modelling of sand banks and ridges. Continental Shelf Research 19 1285-1330

CONNOR, D.W., ALLEN, J.H., GOLDING, N., LIEBERKNECHT, L.M., NORTHEN, K.O. & REKER, J.B. (2003). The National Marine Habitat Classification for Britain and Ireland Version 03.02. Internet version. Joint Nature Conservation Committee, Peterborough. (www.jncc.gov.uk/marine/biotopes/default.htm)

ERICSON, L. & WALLENTINUS, H.-G. (1979). Sea-shore vegetation around the Gulf of Bothnia. Guide for the International Society for Vegetation Science, July-August 1977. *Wahlenbergia* 5:1 – 142.

EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY (2002). EUNIS habitat classification. Version 2.3. Copenhagen, EEA (Internet publication: <http://eunis.eea.europa.eu/habitats.jsp>)

-
- HAROUN, R.J., GIL-RODRÍGUEZ, M.C., DÍAZ DE CASTRO, J. & PRUD'HOMME VAN REINE, W.F. (2002).** A check-list of the marine plants from the Canary Islands (Central Eastern Atlantic Ocean). *Botanica Marina*. 45: 139-169.
- HELCOM (1998).** Red List of Biotopes and Biotope Complexes of the Baltic Sea, the Belt Sea and the Kattegat. Baltic Sea Environment Proceedings No. 75.: 126pp.
- KAUTSKY, N. (1974).** Quantitative investigations of the red algae belt in the Askö area, Northern Baltic proper. *Contrib. Askö Lab. Univ. Stockholm* 3: 1-29.
- LAPPALAINEN, A., HÄLLFORS, G. & KANGAS, P. (1977).** *Littoral benthos of the northern Baltic Sea*. IV. Pattern and dynamics of macrobenthos in a sandy bottom *Zostera marina* community in Tvärminne.
- NORDHEIM, H. VON, NORDEN ANDERSEN, O. & THISSEN, J. (EDS.) (1996).** Red Lists of Biotopes, Flora and Fauna of the Trilateral Wadden Sea Area 1995. Helgol. Meeres-untersuchungen. 50 (suppl.): 136 pp.
- NORDISKA MINISTERRÅDET (2001).** Kustbiotoper i Norden. Hotade och representativa biotoper. TemaNord 2001: 536. 345 pp.
- OULASVIRTA, P., LEINIKKI, J. & REITALU, T. (2001).** Underwater biotopes in Väinameri and Kõpu area, Western Estonia. *The Finnish Environment* 497.
- PAVÓN-SALAS, N., HERRERA, R., HERNÁNDEZ-GUERRA, A. & HAROUN R. (2000).** Distributional pattern of sea grasses in the Canary Islands (Central-East Atlantic Ocean). *J. Coastal Research*, 16: 329-335.
- PÅHLSSON, L. (ED.) (1994).** Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1994: 665. 627 pp.
- PERÈS J. M. & PICARD J. (1964).** Nouveau manuel de bionomie benthique de la mer Méditerranée. *Rec. Trav. St. Mar. Endoume* 31 (47): 5-137.
- RAVANKO, O. (1968). MACROSCOPIC GREEN, BROWN AND RED ALGAE IN THE SOUTHWESTERN ARCHIPELAGO OF FINLAND. *ACTA BOT. FENNICA* 79: 1-50.
- RIECKEN, U., RIES, U. & SSYMANK, A. (1994).** Rote Liste der gefährdeten Biotoptypen der Bundesrepublik Deutschland - Schriftenreihe für Landschaftspflege und Naturschutz. 41: 184 pp.

1120* Posidonia beds (*Posidonion oceanicae*)

PAL.CLASS.: 11.34

1) Beds of *Posidonia oceanica* (Linnaeus) Delile characteristic of the infralittoral zone of the Mediterranean (depth: ranging from a few dozen centimetres to 30 - 40 metres). On hard or soft substrate, these beds constitute one of the main climax communities. They can withstand relatively large variations in temperature and water movement, but are sensitive to desalination, generally requiring a salinity of between 36 and 39‰.

2) Plants: *Posidonia oceanica*.

Animals: Molluscs- #*Pinna nobilis*; Echinoderms- *Asterina pancerii*, *Paracentrotus lividus*; Fish- *Epinephelus guaza*, *Hippocampus ramulosus*.

-
- 5) **Belsher, T. et al (1987).** *Livre rouge des espèces menacées de France - tome 2, espèces marines et littorales menacées*, Ed. F. de Beaufort. Museum National d'Histoire Naturelle - Paris.

1130 Estuaries

PAL.CLASS.: 13.2, 11.2

1) Downstream part of a river valley, subject to the tide and extending from the limit of brackish waters. River estuaries are coastal inlets where, unlike 'large shallow inlets and bays' there is generally a substantial freshwater influence. The mixing of freshwater and sea water and the reduced current flows in the shelter of the estuary lead to deposition of fine sediments, often forming extensive intertidal sand and mud flats. Where the tidal currents are faster than flood tides, most sediments deposit to form a delta at the mouth of the estuary.

Baltic river mouths, considered as an estuary subtype, have brackish water and no tide, with large wetland vegetation (helophytic) and luxurious aquatic vegetation in shallow water areas.

2) Plants: Benthic algal communities, *Zostera* beds e.g. *Zostera noltii* (*Zosteretea*) or vegetation of brackish water: *Ruppia maritima* (= *R. rostellata* (*Ruppietea*)); *Spartina maritima* (*Spartinetea*); *Sarcocornia perennis* (*Arthrocnemetea*). Both species of fresh water and brackish water can be found in Baltic river mouths (*Carex* spp., *Myriophyllum* spp., *Phragmites australis*, *Potamogeton* spp., *Scirpus* spp.).

Animals: Invertebrate benthic communities; important feeding areas for many birds.

3) Corresponding categories

German classification : "D2a Ästuar (Fließgewässermündungen mit Brackwassereinfluß u./od. Tidenhub eingeschlossen werden", "050105 Brackwasserwatt des Ästuar an der Nordsee", "050106 Süßwasserwatt im Tideeinfluß des Nordsee".

4) An estuary forms an ecological unit with the surrounding terrestrial coastal habitat types. In terms of nature conservation, these different habitat types should not be separated, and this reality must be taken into account during the selection of sites.

5) **Brunet, R. et al.** *Les mots de la géographie-dictionnaire critique*. Ed. Reclus.

Gillner, W. (1960). Vegetations- und Standortsuntersuchungen in den Strandwiesen der schwedischen Westküste. *Acta Phytogeogr. Suec.* 43:1-198.

1140 Mudflats and sandflats not covered by seawater at low tide

PAL.CLASS.: 14

1) Sands and muds of the coasts of the oceans, their connected seas and associated lagoons, not covered by sea water at low tide, devoid of vascular plants, usually coated by blue algae and diatoms. They are of particular importance as feeding grounds for wildfowl and waders. The diverse intertidal communities of invertebrates and algae that occupy them can be used to define subdivisions of 11.27, eelgrass communities that may be exposed for a few hours in the course of every tide have been listed under 11.3, brackish water vegetation of permanent pools by use of those of 11.4.

Note: Eelgrass communities (11.3) are included in this habitat type.

1150* Coastal lagoons

PAL.CLASS.: 21

1) Lagoons are expanses of shallow coastal salt water, of varying salinity and water volume, wholly or partially separated from the sea by sand banks or shingle, or, less frequently, by rocks. Salinity may vary from brackish water to hypersalinity depending on rainfall, evaporation and through the addition of fresh seawater from storms, temporary flooding of the sea in winter or tidal exchange. With or without vegetation from *Ruppia maritima*, *Potamogeton*, *Zostera* or *Chara* (CORINE 91: 23.21 or 23.22).

- Flads and gloes, considered a Baltic variety of lagoons, are small, usually shallow, more or less delimited water bodies still connected to the sea or have been cut off from the sea very recently by land upheaval. Characterised by well-developed reedbeds and luxuriant submerged vegetation and having several morphological and botanical development stages in the process whereby sea becomes land.

- Salt basins and salt ponds may also be considered as lagoons, providing they had their origin on a transformed natural old lagoon or on a saltmarsh, and are characterised by a minor impact from exploitation.

2) Plants: *Callitriche* spp., *Chara canescens*, *C. baltica*, *C. connivens*, *Eleocharis parvula*, *Lamprothamnion papulosum*, *Potamogeton pectinatus*, *Ranunculus baudotii*, *Ruppia maritima*, *Tolypella n. nidifica*. In flads and gloes also *Chara* ssp. (*Chara tomentosa*), *Lemna trisulca*, *Najas marina*, *Phragmites australis*, *Potamogeton* spp., *Stratiotes aloides*, *Typha* spp.

Animals: Cnidaria- *Edwardsia ivelli*; Polychaeta- *Armandia cirrhosa*; Bryozoa- *Victorella pavidata*; Rotifera - *Brachionus* sp.; Molluscs- *Abra* sp., *Murex* sp.; Crustaceans- *Artemia* sp.; Fish- *Cyprinus* sp., *Mullus barbatus*; Reptiles- *Testudo* sp.; Amphibians- *Hyla* sp.

3) Corresponding categories

German classification : "0906 Strandsee", "240601 Brackwassersee im Ostseeküstenbereich".

4) Saltmarshes form part of this complex.

5) **Bamber et al. (1992)**. On the ecology of brackish lagoons in Great Britain. *Aquatic conservation: marine and freshwater ecosystems*, 2, 65-94.

Barnes, R.S.K. (1988). The faunas of landlocked lagoons: chance differences and problems of dispersal. *Estuarine and Coastal Shelf Science*, 26, 309 - 18.

Munsterhjelm, R. (1995). The aquatic macrophyte vegetation of flads and gloes, S coast of Finland. *Acta Bot. Fennica* (in print).

Palmer, M.A., Bell, S.L., Butterfield, I. (1992). A botanical classification of standing waters: Applications for conservation and monitoring. *Aquatic conservation: marine and freshwater ecosystems*, 2, 125-143.

1160 Large shallow inlets and bays

PAL.CLASS.: 12

1) Large indentations of the coast where, in contrast to estuaries, the influence of freshwater is generally limited. These shallow¹ indentations are generally sheltered from wave action and contain a

---

great diversity of sediments and substrates with a well developed zonation of benthic communities. These communities have generally a high biodiversity. The limit of shallow water is sometimes defined by the distribution of the *Zosteretea* and *Potametea* associations.

Several physiographic types may be included under this category providing the water is shallow over a major part of the area: embayments, fjards, rias and voes.

2) Plants: *Zostera* spp., *Ruppia maritima*, *Potamogeton* spp. (e.g. *P. pectinatus*, *P. praelongus*), benthic algae.

Animals: Benthic invertebrate communities.

3) Corresponding categories

German classification : "B31 naturnaher Boddengewässerkomplex", "B32

Boddengewässerkomplex, geringe Belastung", "A2a Flachwasserzonen der Nordsee (Meeresarme u. -buchten, incl. Seegrasswiesen)".

5) **Luther, (1951)**. Verbreitung und Ökologie der höheren Wasserpflanzen im Brackwasser der Ekenäs-Gegend in Süd-Finnland. I. Allgemeiner Teil. ABF 49, 1-232. II Spezieller Teil. ABF 50, 1-370.

¹ National experts consider inappropriate to fix a maximum water depth, since the term 'shallow' may have different ecological interpretations according to the physiographic type considered and geographical location.

1170Reefs

PAL.CLASS.: 11.24, 11.25

1. Definition of the habitat:

Reefs can be either biogenic concretions or of geogenic origin. They are hard compact substrata on solid and soft bottoms, which arise from the sea floor in the sublittoral and littoral zone. Reefs may support a zonation of benthic communities of algae and animal species as well as concretions and corallogenic concretions.

Clarifications:

- "*Hard compact substrata*" are: rocks (including soft rock, e.g. chalk), boulders and cobbles (generally >64 mm in diameter).
- "*Biogenic concretions*" are defined as: concretions, encrustations, corallogenic concretions and bivalve mussel beds originating from dead or living animals, i.e. biogenic hard bottoms which supply habitats for epibiotic species.
- "*Geogenic origin*" means: reefs formed by non biogenic substrata.
- "*Arise from the sea floor*" means: the reef is topographically distinct from the surrounding sea-floor.
- "*Sublittoral and littoral zone*" means: the reefs may extend from the sublittoral uninterrupted into the intertidal (littoral) zone or may only occur in the sublittoral zone, including deep water areas such as the bathyal.

- Such hard substrata that are covered by a thin and mobile veneer of sediment are classed as reefs if the associated biota are dependent on the hard substratum rather than the overlying sediment.
- Where an uninterrupted zonation of sublittoral and littoral communities exist, the integrity of the ecological unit should be respected in the selection of sites.
- A variety of subtidal topographic features are included in this habitat complex such as: Hydrothermal vent habitats, sea mounts, vertical rock walls, horizontal ledges, overhangs, pinnacles, gullies, ridges, sloping or flat bed rock, broken rock and boulder and cobble fields.

2. Examples for typical reef species

2.1 Reef vegetation:

North Atlantic including North Sea and Baltic Sea:

A large variety of red, brown and green algae (some living on the leaves of other algae).

Atlantic (Cantabric Sea, Bay of Bizcay): *Gelidium sesquipedale* communities associated with brown algae (*Fucus*, *Laminaria*, *Cystoseira*), and red algae (Corallinaceae, Ceramiceae, Rhodomelaceae).

Central Atlantic Islands (Macaronesian Islands) and Mediterranean:

Cystoseira/Sargassum beds with a mixture of other red algae (*Gelidiales*, *Ceramiales*), brown algae (*Dictyotales*) and green algae (*Siphonales*, *Siphonocladales*).

2.2. Examples for typical reef animals:

2.2.1 Examples for animals forming biogenic reefs:

North Atlantic including North Sea:

Polychaetes (e.g. *Sabellaria spinulosa*, *Sabellaria alveolata*, *Serpula vermicularis*), bivalves (e.g. *Modiolus modiolus*, *Mytilus sp.*) and cold water corals (e.g. *Lophelia pertusa*).

Atlantic (Gulf of Cádiz): Madreporarians communities: *Dendrophyllia ramea* community (banks), *Dendrophyllia cornigera* community (banks); white corals communities (banks), (*Madrepora oculata* and *Lophelia pertusa* community (banks). *Solenosmilia variabilis* community (banks). Gorgonians communities: Facies of *Isidella elongata* and *Callogorgia verticillata* and *Viminella flagellum*; Facies of *Leptogorgia* spp.; Facies of *Elisella paraplexauroides*; Facies of *Acanthogorgia* spp. and *Paramuricea* spp. *Filigrana implexa* formations.

Central Atlantic Islands (Macaronesian Islands):

Warm water corals (*Dendrophyllia*, *Anthiphates*), serpulids, polychaetes, sponges, hydrozoan and bryozoan species together with bivalve molluscs (*Sphondyllus*, *Pinna*).

Baltic Sea: Bivalves (e.g. *Modiolus modiolus*, *Mytilus sp.*, *Dreissena polymorpha*).

Mediterranean: Serpulid polychaetes, bivalve molluscs (e.g. *Modiolus sp.* *Mytilus sp.* and oysters).

Polychaetes (e.g. *Sabellaria alveolata*).

South-West Mediterranean: *Dendropoma petraeum* reefs (forming boulders) or in relation with the red calcareous algae *Spongites* spp or *Litophyllum lichenoides*. *Filigrana implexa* formations. Gorgonians communities: Facies of holoaxonia gorgonians (*Paramuricea clavata* “forest”, *Eunicella singularis* “forest”), mixed facies of gorgonians (*Eunicella* spp, *P. clavata*, *E. paraplexauroides*, *Leptogorgia* spp). Facies of *Isidella elongata* and *Callogorgia verticillata*; Facies of scleroaxonia gorgonians (*Corallium rubrum*). Madreporarians communities: *Cladocora caespitosa* reefs, *Astroides calycularis* facies. Madreporarians communities: *Dendrophyllia ramea* community (banks); *Dendrophyllia cornigera* community (banks); white corals communities (banks): *Madrepora oculata* and *Lophelia pertusa* community (banks).

West Mediterranean: Polychaetes (exclusively *Sabellaria alveolata*).

2.2.2 Examples for non reef forming animals:

North Atlantic including North Sea:

In general sessile invertebrates specialized on hard marine substrates such as sponges, anthozoa or cnidaria, bryozoans, polychaetes, hydroids, ascidians, molluscs and cirripedia (barnacles) as well as diverse mobile species of crustaceans and fish.

Central Atlantic Islands (Macaronesian Islands):

Gorgonians, hydrozoans, bryozoan and sponges, as well as diverse mobile species of crustacean, molluscs (cephalopoda) and fish.

Baltic Sea: Distribution and abundance of invertebrate species settling on hard substrates are limited by the salinity gradient from west to east. Typical groups are: hydroids, ascidians, cirripedia (barnacles), bryozoans and molluscs as well as diverse mobile species of crustaceans and fish.

Mediterranean: Cirripedia (barnacles), hydroids, bryozoans, ascidians, sponges, gorgonians and polychaetes as well as diverse mobile species of crustaceans and fish.

3. Corresponding categories:

German classification:

„Benthal der Nordsee mit Hartsubstrat (010204)“, „Riffe der Nordsee (010204a)“, „Benthal der Flachwasserzone der Nordsee mit Hartsubstrat, makrophytenarm (030204)“, „Benthal der Flachwasserzone der Nordsee mit Hartsubstrat, makrophytenreich (030206)“, „Miesmuschelbank des Sublitorals der Nordsee (030207)“, „Austernbank des Sublitorals der Nordsee (030208)“, „Sabellaria- Riff des Sublitorals der Nordsee (030209)“, „Felswatt der Nordsee (050104)“, „Miesmuschelbank des Eulitorals der Nordsee (050107)“;

„Benthal der Ostsee mit Hartsubstrat (020204)“, „Riffe der Ostsee (020204a)“, „Benthal der Flachwasserzone der Ostsee mit Hartsubstrat, makrophytenarm (040204)“, „Benthal der Flachwasserzone der

Ostsee mit Kies- und Hartsubstrat, makrophytenreich (040206)“, „Miesmuschelbank des Sublitorals der Ostsee (040207)“, „Vegetationsreiches Windwatt mit Hartsubstrat (060203) (Ostsee)“.

Barcelona Convention:

“Biocenosis of supralittoral rock (I.4.1.)”, “Biocenosis of the upper mediolittoral rock (II.4.1.)”, “Biocenosis of the lower mediolittoral rock (II.4.2.)”, “Biocenosis of infralittoral algae (III.6.1.)”, “Coralligenous (IV.3.1.)”, “Biocenosis of shelf-edge rock (IV.3.3)”, “Biocenosis of deep sea corals present in the Mediterranean bathyal (V.3.1.)”.

The National Marine Habitat Classification for Britain and Ireland Version 03.02:

“Littoral rock and other hard substrata (biotopes beginning with LR)”, “Infralittoral rock and other hard substrata (biotopes beginning with IR)”, “Circalittoral rock and other hard substrata (biotopes beginning with CR)”, “Littoral biogenic reefs (biotopes beginning with LBR)” and “Sublittoral biogenic reefs (biotopes beginning with SBR)”.

EUNIS classification :

Relevant types within “A1.1, A1.1/B-ELR.MB, A1.2, A1.2/B-MLR.MF, A1.3, A1.3/B-SLR, A1.4, A1.5, A1.6, A2.8, A3.1, A3.2, A3.2/M-III.6.1.(p), A3.2/H-02.01.01.02.03, A3.2/H-02.01.02.02.03, A3.3, A3.4, A3.5, A3.6, A3.6/B-MCR.M, A3.7, A3.8, A3.9, A3.A, A3.B, A3.C, A4.6, A5.1, A5.6”, A6.2, A6.3.

HELCOM classification:

“Sublittoral soft rock reefs of the photic zone with little or no macrophyte vegetation (2.1.1.2.3)”, “Hydrolittoral soft rock reefs with or without macrophyte vegetation (2.1.1.3.3)”, “Sublittoral solid rock reefs of the photic zone with or without macrophyte vegetation (2.1.2.2.3)”, “Hydrolittoral solid rock reefs with or without macrophyte vegetation (2.1.2.3.3)”, “Sublittoral stony reefs of the photic zone with or without macrophyte vegetation (2.2.2.3)”, “Stony reefs of the hydrolittoral zone with or without macrophyte vegetation (2.2.3.3)”.

Trilateral Wadden Sea Classification (von Nordheim et al. 1996):

“Sublittoral (old) blue mussel beds (03.02.07)”, “Sublittoral oyster reefs (03.02.08)”, “Sublittoral sabel-laria reefs (03.02.09)”, “Eulittoral (old) blue mussel beds (05.01.07)”, “Benthic zone, stony and hard bottoms, rich in macrophytes, incl. artificial substrates (03.02.06)”, “Benthic zone, stony and hard bot-toms, few macrophytes (03.02.04)”.

Nordic classification (Kustbiotoper i Norden, Nordiska Ministerrådet 2001):

”Klippbottnar (7.7.1.3; 7.7.2.3; 7.7.3.3; 7.7.4.3; 7.7.5.3; 7.8.1.3; 7.8.2.3; 7.8.3.4; 7.8.4.3; 7.8.5.3; 7.8.6.13; 7.8.7.16)”, ”Sublittorale samfund på sten- och klippebund (7.9.1.2)”, ”Sublittorale samfund på stenbund (7.9.2.2; 7.9.3.2)”.

4. Associated habitats:

Reefs can be found in association with “vegetated sea cliffs” (habitats 1230, 1240 and 1250) “sandbanks which are covered by sea water all the time” (1110) and “sea caves” (habitat 8830). Reefs may also be a component part of habitat 1130 “estuaries” and habitat 1160 “large shallow inlets and bays”.

5. References:

- AUGIER H. (1982).** Inventaire et classification des biocénoses marines benthiques de la Méditerranée. Publication du Conseil de l' Europe, Coll. Sauvegarde de la Nature, 25, 59 pages.
- BALLESTEROS E. (1988).** Estructura de la comunidad de *Cystoseira mediterranea* Sauvageau en el Mediterraneo noroccidental. *Inv. Pesq.* 52 (3): 313-334.
- BALLESTEROS E. (1990).** Structure and dynamics of the *Cystoseira caespitosa* (Fucales, Phaeophyceae) community in the North-Western Mediterranean. *Scient. Mar.* 54 (2): 155-168.
- BELLAN-SANTINI D. (1985).** The Mediterranean benthos: reflections and problems raised by a classification of the benthic assemblages. In: J.E. Treherne (Ed.) “Mediterranean Marine Ecosystems” pp. 19-48.
- BIANCHI, C.N., HAROUN, R., MORRI, C. & WIRTZ, P. (2000).** The subtidal epibenthic communities off Puerto del Carmen (Lanzarote, Canary Islands). *Arquipélago, Sup.2 (Part A)*: 145-155.
- BORJA, A., AGUIRREZABALAGA, F., MARTÍNEZ, J., SOLA, J.C., GARCÍA-ARBERAS, L., & GOROSTIAGA (2003).** Benthic communities, biogeography and resources management. In: Borja, A. & Collins, M. (Ed.). *Oceanography and Marine Environment of the Basque Country*, Elsevier Oceanography Series n. 70: 27-50.
- BOUDOURESQUE C.F. (1969).** Etude qualitative et quantitative d'un peuplement algal à *Cystoseira mediterranea* dans la région de Banyuls sur Mer. *Vie Milieu* 20: 437-452.
- CONNOR, D.W., ALLEN, J.H., GOLDING, N., LIEBERKNECHT, L.M., NORTHEN, K.O. & REKER, J.B. (2003).** The National Marine Habitat Classification for Britain and Ireland Version 03.02. Internet version. Joint Nature Conservation Committee, Peterborough. (www.jncc.gov.uk/marine/biotopes/default.htm)
- EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY (2002).** EUNIS habitat classification. Version 2.3. Copenhagen, EEA (Internet publication: <http://mrw.wallonie.be/dgrne/sibw/EUNIS/home.html>)
- GIACCONE G. & BRUNI A. (1972-1973).** Le Cistoseire e la vegetazione sommersa del Mediterraneo. *Atti dell' Istituto Veneto de Scienze* 81: 59-103.
- GIL-RODRÍGUEZ, M.C. & HAROUN R.J. (2004).** Litoral y Fondos Marinos del Parque Nacional de Timanfaya. En: *Parques Nacionales Españoles*. MMA/Ed. Canseco, Madrid (en prensa).
- HAROUN, R. Y HERRERA R. (2001).** “Diversidad Taxonómica Marina” En: J.M. Fernández-Palacios y J.L. Martín Esquivel (Eds.), *Naturaleza de las Islas Canarias. Ecología y Conservación*, Ed. Turquesa, S/C de Tenerife, pp. 127-131.
- HELCOM (1998).** Red List of Biotopes and Biotope Complexes of the Baltic Sea, the Belt Sea and the Kattegat. *Baltic Sea Environment Proceedings No. 75.*: 126pp.
- HOLT, T.J., REES, E.I., HAWKINS, S.J. & SEED, R. (1998).** Biogenic Reefs (volume IX). An over-

---

view of dynamic and sensitivity characteristics for conservation management of marine SACs. Scottish Association for Marine Science (UK Marine SACs Project), 170 pp.

(www.ukmarinesac.org.uk/biogenic-reefs.htm)

KAUTSKY, N. (1974). Quantitative investigations of the red algae belt in the Askö area, Northern Baltic proper. *Contrib. Askö Lab. Univ. Stockholm* 3: 1-29.

MONTESANTO B. & PANAYOTIDIS P. (2000). The *Cystoseira* spp. communities from the upper the Aegean Sea. *J. mar. biol. Ass., U.K.* 80:357-358.

von NORDHEIM, H., NORDEN ANDERSEN, O. & THISSEN, J. (EDS.) (1996). Red Lists of Biotopes, Flora and Fauna of the Trilateral Wadden Sea Area 1995. *Helgol. Meeresuntersuchungen*. 50 (suppl.): 136 pp.

NORDISKA MINISTERRÅDET (2001). Kustbiotoper i Norden. Hotade och representativa biotoper. *TemaNord* 2001: 536. 345 pp.

MEDINA, M., HAROUN, R.J. y WILDPRET, W., (1995). Phytosociological study of the *Cystoseira abies-marina* community in the Canarian Archipelago. *Bull. Museu Mun. Funchal, Sup.* 4: 433-439.

PANAYOTIDIS P., DIAPOULIS A., VARKITZI I. & MONTESANTO B. (2001). *Cystoseira* spp. used for the typology of the NATURA-2000 code 1170 ("reefs") at the Aegean Sea (NE Mediterranean). Proceedings of the first Mediterranean Symposium on Marine Vegetation. Ajaccio 3-4 October 2000, pages 168-172.

PERÈS J. M. & PICARD J. (1964). Nouveau manuel de bionomie benthique de la mer Méditerranée. *Rec. Trav. St. Mar. Endoume* 31 (47): 5-137.

RAVANKO, O. (1968). Macroscopic green, brown and red algae in the south-western archipelago of Finland. *Acta Bot. Fennica* 79: 1-50.

RIECKEN, U., RIES, U. & SSYMANK, A. (1994). Rote Liste der gefährdeten Biotoptypen der Bundesrepublik Deutschland - Schriftenreihe für Landschaftspflege und Naturschutz. 41: 184 pp.

1180 Submarine structures made by leaking gases

PAL.CLASS.: 11.24

1. Definition of the habitat

Submarine structures consist of sandstone slabs, pavements, and pillars up to 4 m high, formed by aggregation of carbonate cement resulting from microbial oxidation of gas emissions, mainly methane. The formations are interspersed with gas vents that intermittently release gas. The methane most likely originates from the microbial decomposition of fossil plant materials.

The first type of submarine structures is known as "bubbling reefs". These formations support a zonation of diverse benthic communities consisting of algae and/or invertebrate specialists of hard marine substrates different to that of the surrounding habitat. Animals seeking shelter in the numerous caves further enhance the biodiversity. A variety of sublittoral topographic features are included in this habitat such as: overhangs, vertical pillars and stratified leaf-like structures with numerous caves.

The second type are carbonate structures within "pockmarks". "Pockmarks" are depressions in soft

sediment seabed areas, up to 45 m deep and a few hundred meters wide. Not all pockmarks are formed by leaking gases and of those formed by leaking gases, many do not contain substantial carbonate structures and are therefore not included in this habitat. Benthic communities consist of invertebrate specialists of hard marine substrata and are different from the surrounding (usually) muddy habitat. The diversity of the infauna community in the muddy slope surrounding the “pockmark” may also be high.

2. Characteristic species:

“Bubbling reefs”

Plants: If the structure is within the photic zone, marine macroalgae may be present such as

Laminariales, other foliose and filamentous brown and red algae.

Animals: A large diversity of invertebrates such as Porifera, Anthozoa, Polychaeta, Gastropoda, Decapoda, Echinodermata as well as numerous fish species are present. Especially the polychaete *Polycirrus norvegicus* and the bivalve *Kellia suborbicularis* are associated species of the “bubbling reefs”.

“Pockmarks”

Plants: Usually none.

Animals: Invertebrate specialists of hard substrate including Hydrozoa, Anthozoa, Ophiuroidea and Gastropoda. In the soft sediment surrounding the pockmark Nematodae, Polychaeta and Crustacea are present.

3. Associated habitats:

“Bubbling reefs” can be found in association with the habitat types “sandbanks, which are covered by sea water all the time (1110)” and “reefs (1170)”.

4. Geographical distribution and regional varieties:

Shallow water examples of “bubbling reefs” colonised by macroalgae and/or animals are observed in Danish waters in the littoral and sublittoral zone from 0 to 30 m water depth. They are present in the northern Kattegat and in the Skagerrak and follow a NW SE direction parallel to the Fennoscandian fault line.

“Pockmarks” are found in many areas of the European shelf seas. Deep water examples of pockmarks with benthic fauna communities exists at approximately 100 m water depth in the UK part of the North Sea as depressions in areas of predominantly muddy seabed. Examples of extensive areas with pockmarks are found on the Galician coast (Spain) at the bottom of Rias at a more shallow water depth compared to the pockmarks in the North Sea. Present emission of gas has been reported, as well as other inactive pockmarks filled by more modern sediments. Another difference with the “bubbling reefs” of the Danish coast is that gas stocks are closer to the present bottom surface.

5. Corresponding categories:

HELCOM classification:

All subtypes under “Bubbling reefs (2.10)” EUNIS:

Relevant types under A3.C.

6. Literature :

JENSEN, P. ET AL. (1992). “Bubbling reefs” in the Kattegat: submarine landscapes of carbonate-cemented rocks support a diverse ecosystem at methane seeps. *Mar. Ecol. Prog. Ser.*, vol. 83:103-112

DANDO, P.R. ET AL. (1991). Ecology of a North Sea Pockmark with an active methane seep. *Mar. Ecol. Prog. Ser.*, vol. 70: 49-63.

HANSEN, J.M. (1988). Koraller i Kattegat, kortlægning. *Miljøministeriets, Skov- og Naturstyrelsen.*

HOVLAND M. & JUDD A.G. (1988). Seabed Pockmarks and seepages: Impact on Geology, Biology and the Marine Environment. *Graham & Trotman, London. 245pp.*

JENSEN, P. ET AL. (1992). “Bubbling reefs” in the Kattegat: submarine landscapes of carbonate-cemented rocks support a diverse ecosystem at methane seeps. *Mar. Ecol. Prog. Ser.*, vol. 83:103-112.

JOHNSTON, C. J., TURNBULL, C. G. & TASKER, M. L. (2002). Natura 2000 in UK Offshore Waters: Advice to support the implementation of the EC Habitats and Birds Directives in UK offshores waters. JNCC Report 325.

JØRGENSEN, N.O. ET AL (1989). Holocene methane-derived dolomite-cemented sandstone pillars from Kattegat, Denmark. *Mar. Geol.*, vol. 88: 71-81.

JØRGENSEN, N.O. ET AL (1990). Shallow hydrocarbon gas in the northern Jutland-Kattegat region, Denmark. *Bull. Geol. Soc.*, vol. 38: 69-76.

LAIER, T. ET AL. (1991). Kalksøjler og gasudslip i Kattegat, seismisk kortlægning af området nord-vest for Hirsholmene. *Miljøministeriet, Danmarks Geologiske Undersøgelse.*

Other rocky habitats

8330 Submerged or partially submerged sea caves

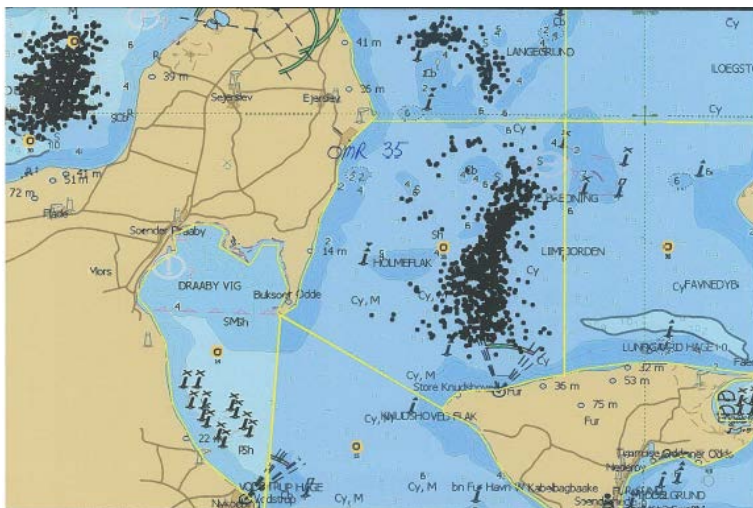
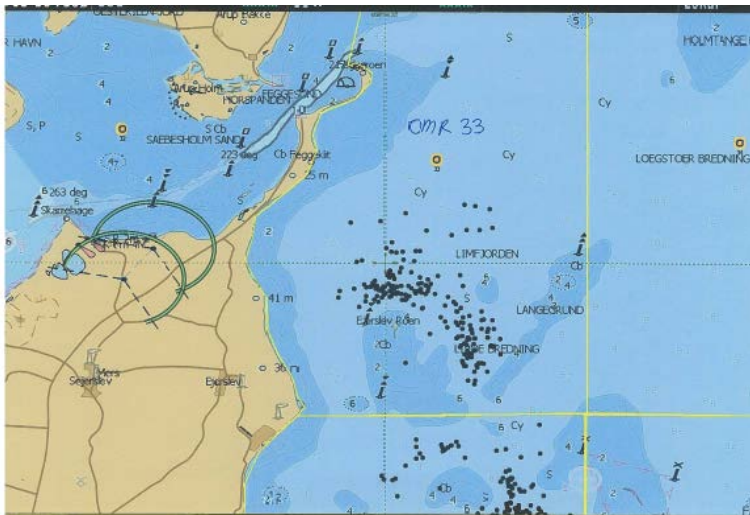
PAL.CLASS.: 12.7, 11.26, 11.294

- 1) Caves situated under the sea or opened to it, at least at high tide, including partially submerged sea caves. Their bottom and sides harbour communities of marine invertebrates and algae.

Bilag 6 VMS-data for fiskeriet i 2010-2011

Oversigt over fiskeriets udbredelse i 2010-2011 i Løgstør Bredning. Udbredelsesdata er stillet til rådighed af Centralforeningen for Limfjorden og er baseret på fiskernes registrering af fiskepositioner med 30 minutters mellemrum.

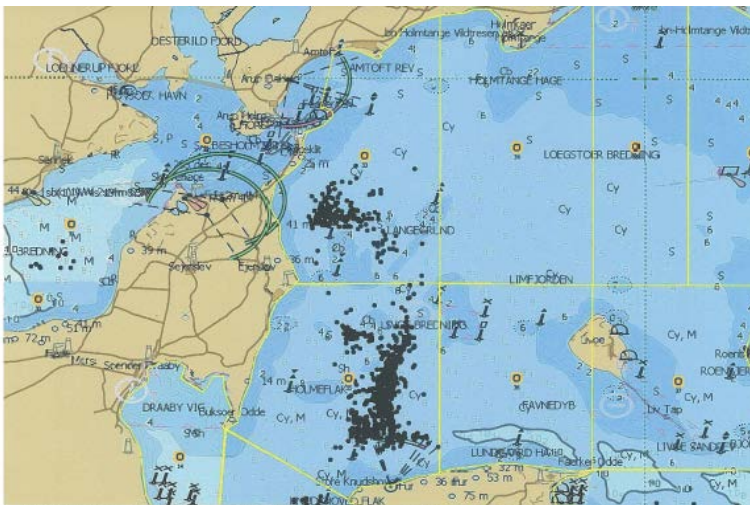
Efterår 2011

Vinter 2010-2011

Forår 2011

Kolofon

Konsekvensvurdering af fiskeri på blåmuslinger i Løgstør Bredning 2011/2012

Af Per Dolmer, Mads Christoffersen, Louise K. Poulsen, Kerstin Geitner, Morten Aabrink, Finn Larsen, Per Sand Kristensen og Nina Holm

September 2011

DTU Aqua-rapport nr. 244-2011

ISBN 978-87-7481-145-9

ISSN 1395-8216

Omslag: Peter Waldorff/Schultz Grafisk

Forsidefoto: Peter Jensen

Danmarks Tekniske Universitet

DTU Aqua, Institut for Akvatiske Ressourcer

Jægersborg Allé 1

2920 Charlottenlund

Tlf: 35 88 33 00

aqua@aqua.dtu.dk

www.aqua.dtu.dk

Reference: Konsekvensvurdering af fiskeri på blåmuslinger i Løgstør Bredning 2011/2012. Dolmer P., Christoffersen M., Poulsen L.K, Geitner K., Aabrink M., Larsen F., Kristensen P.S. & Holm N. DTU Aqua-rapport nr. 244-2011. Institut for Akvatiske Ressourcer, Danmarks Tekniske Universitet, 86 s. + bilag

DTU Aqua-rapporter udgives af DTU Aqua, Institut for Akvatiske Ressourcer og indeholder resultater fra nogle af instituttets forskningsprojekter, studenterspecialer, udredninger m.v. Fremsatte synspunkter og konklusioner er ikke nødvendigvis instituttets.

Rapporterne kan hentes på DTU Aquas websted www.aqua.dtu.dk.

DTU Aqua reports are published by the National Institute of Aquatic Resources and contain results from research projects etc. The views and conclusions are not necessarily those of the Institute.

The reports can be downloaded from www.aqua.dtu.dk.